

Múlt és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL
BUDAPEST,
PODMANICZKY-UTCA 39 SZÁM

HIRDETÉSI KEZELŐSÉG
LEOPOLD CORNÉL HIRDETTŐIRODA
TERÉZ-KÖRUT 3 TELEFON: 7-73

ELŐFIZETESI DIJ EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PENTEKEN

VÁDOLJUK AZ UJ NEMZEDÉKET!...

— Bünvádi feljelentés az Uj Nemzedék és a Magyarság ellen. —

J'accuse! Vádolom! Émile Zolának e kemény szava harsogott végig Franciaországon a Dreyfuss-pör világszenzációja idején. A rettentő ítélet elhangzott, az ártatlan fölött összezsúrtak a hullámok. S ime, a nyugtalanság még sem ült el, mindenki érezte, hogy az ítélettel nem zárultak le a nagy pör aktái. Az Igazság kapott súlyos sebet és ez a seb volt az, amely nem hagyta Franciaországot nyugodni. Az elkövetett büntetést ott izzott minden francia lelke mélyén. Valami szörnyű büntudat lapangott a nagy francia nemzet lelkiismeretében s ez csak akkor ült el, amikor az Igazság napfényre került. Az Igazságnak roppant morális ereje van és ha ezt az erőt leszorítják, földalatti háborgása egy egész nemzet életét megmérgezheti.

Az elkövetett szörnyű bűnök döbbenetében mi is beleharsogjuk a közvéleménybe a J'accuse szavát. Vádoljuk e gaztettekért az egész féktelen izgatást és uszítást, amit itt két esztendő óta büntetlenül üzhettek. És vádoljuk elsősorban az antiszemita sajtót, amely nem tudott féket rakni a nyelvére, amely előljárt az izgatásban és fittyet hányt a Büntető Törvénykönyvnek. Ez a sajtó ma sem hallgatott el, ez a sajtó ma is még nyíltan védelmébe veszi a rablógyilkosokat és újabb gaztettekre sarkalja őket. A vezérszólamot e bűnös kórusban az Uj Nemzedék és a Magyarság című antiszemita lapok fújják.

A magyar zsidóság azonban most már megelégtelte e sajtólegények garázdálkodását és törvényes megtorló lépésekre szánta rá magát. Két esztendeig büntetlenül izgahtak, de most már itt az ideje, hogy Orgovány és Izsák után a törvény erőlyesen körmükre kopintson. A nemzet lelkiismerete nem bírta tovább itt sem a büntudatot és legnagyobb fiai, politikusai, kormányfőfiai szálltak síkra, hogy a bűnöknek véget vessenek.

S ekkor jön az Uj Nemzedék és véres cikkben megdicséri a rablógyilkosokat, miközben méla búval kesereg el azon, hogy hasonló események Budapesten nem történhetnek.

A magyar Büntető Törvénykönyvnek azonban az ilyen gaztettek megvan a maga paragrafusa. A törvény által büntettnek nyilvánított cselekmények nyilvános megdicsérése és magasztalása mindenütt büntettnek számít az egész kultúrvilágon és minden művelt állam büntető törvénykönyve szigorú büntetéssel sújtja. E §-nak a magyar törvénytárba való bekerülését 1878-ban heves parlamenti harcok előzték meg, a képviselőház antiliberálisnak találta s ezért törölte az eredeti javaslatból, ámde a főrendiház konzervatív szempontból ragaszkodott hozzá s új tárgyalásra küldte a képviselőházba, ahol csak ekkor, a másodszori tárgyaláson ment keresztül. Ez a törvény tehát éppenséggel nem liberális alkotás, hanem ellenkezőleg, a mai kurzussal annyira rokon konzervativizmus szülötte.

Hosszas parlamenti viták után született meg a BTK. 174. §-a, amely a büntettek feldicséréséről, a laudatio criminisről intézkedik. Ez a §. a következő:

174. §. Aki a törvény által büntettnek vagy vétségnek nyilvánított bűncselekményt a 171. §-ban meghatározott módon magasztal, vagy valamely büntett vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt azon módon feldicsér vagy nyilvánosan kitüntet, hat hónapig terjedhető fogsággal büntetendő.

Igen világosan kifejezi e törvénycikk intencióját annak miniszteri indokolása, ahol többek között a következők olvashatók: „A vétség tárgya az állam erkölcsi lény s a törvények iránti tisztelet, mert ha az állam valamely cselekményt büntettnek vagy vétségnek nyilvánít, ezzel ki-

mondja azt is, hogy ő, mint erkölcsi lény, eme cselekményt a saját meggyőződése szerint erkölcsstelennek, becstelennek s éppen nem dicsérendőnek tartja. Ha tehát valaki ezzel szemben az ilyen cselekményt nyilvánosan magasztalja, annak elkövetőjét pedig mint bátor és kitűnő férfiut dicsőíti s nyilvános ovációk tárgyává teszi, ebben annak kijelentése foglaltatik, hogy az állam egy becsületes és erkölcsös cselekedetet büntettnek nyilvánított, hogy tehát olyasmit tett, ami az állam erkölcsi lényével és rendeltetésével ellenkezik.“ Meg kell jegyeznünk, hogy ily részletes magyarázat inkább csak politikai büntettek vonatkozására, ahol az erkölcs kérdése még vita tárgyává tehető, de közönséges rablógyilkosságok nyilvános sajtó útján való feldicsérése olyan erkölcsi züllésre mutat, amire akkor még gondolni sem mertek.

Ez indokolást Csemegi Károly igazságügyi államtitkár szerkesztette, aki a parlamenti viták során még világosabban kifejtette e § jelentőségét. Így a főrendiház 1878. február 21-iki ülésén a következőket mondotta: „Ha erkölcsös és dicsérendő az, amit az állam büntet, akkor az állam bűnös, mert az erkölcsöt bünteti. Amely államtól ez elmondható, az nem bír többé létének jogosultságával! A büntettek nyilvános feldicsérése a polgároknak az állam igazságosságába, intézményei és rendelkezései erkölcsös voltába vetett hitét zavarja meg s ezzel az állam erkölcsi alapjait rendíti meg!“ Ugy látszik tehát, hogy ez az igazi destrukció, amit az antiszemita lapok oly nagy szeretettel vetnek a mi szemünkre.

1878. március 27-én a § második képviselőházi tárgyalásán újra felszólalt Csemegi s az akkor mondott szavai teljes mértékben állanak az Uj Nemzedékre is: „Valóban a nemzet dicsőségét szolgálják azok, akik olyan büntetteket, melyeket a magyar állam törvényhozóinak összesége és a törvényhozás valamennyi faktora becstelennek, államellenesnek és büntetendőnek nyilvánít, valamint azoknak elkövetőit nyilvános dicséret tárgyává teszik.“ Nem tudjuk, mi itt az Uj Nemzedék felfogása, a miénk szerint azonban a rablógyilkosság igazán a büntetendő cselekmények közé tartozik.

A büntettek nyilvános feldicsérése a törvényekbe vetett hitet ingatja meg s ezért közel rokon a BTK. 173. §-ával, amely így szól:

173. §. Öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az, aki a 171. §-ban meghatározott módon a törvények kötelező erejét megtámadja.“

E felfogás alapján áll az 1889-ben elfogadott olasz büntető törvény is, amely e két büntettet összefoglalja a 247. §-ban. Ez magyar fordításban így hangzik:

Art. 247. Bárki, aki nyilvánosan feldicsér olyan tettet, melyet a törvény büntettnek minősít, vagy a törvények iránti engedetlenségre buzdít vagy a különböző társadalmi osztályok ellen gyűlöletre izgat és ezzel a közrendet veszélyezteti, 3 hónaptól 1 évig terjedhető szabadságvesztéssel és 5000 lira pénzbüntetéssel büntetendő.

Kétségtelen tehát, hogy úgy az Uj Nemzedék, mint a Magyarság e cikkeikkel a legsúlyosabb törvénysértést követték el, amely miatt a vádat hivatalból meg kell ellenük indítani, mihelyt a

büntett elkövetéséről az illetékes igazságügyi fórum hivatalosan tudomást szerez. A hivatalos tudomásulvétel megkönnyítésére az izsáki zsidó menekültek mint sértett felek jogi képviselőjük útján a budapesti büntetőtörvényszék vizsgálóbírájához a következő bűnvádi eljárást adták be az Uj Nemzedék szerkesztője ellen:

„Tekintetes Vizsgálóbíró Ur!

Az Uj Nemzedék című napilap, melyet a Pallas r.-t. nyomdájában nyomnak, kiadója a Központi Sajtóvállalat, felelős szerkesztője dr. Krüger Aladár volt nagyváradi, jelenleg budapesti hirlapíró, 1921. évi július 23-iki számánk 1. lapján megjelent „Izsák“ című cikkért mint felelős személy ellen a Btk. 174. §-ába ütköző büntett, illetve bűntevő feldicsérése miatt följelentést adunk be és inkrimináljuk az egész cikket, különösen annak utolsó bekezdését, melyet ideiktunk szószerinti szövegében:

„Az emberek csak mindenütt sopánkodnak és keseregnek, az izsákiak cselekedtek. Szépen, udvariasan, minden hatósági kellemetlen forma mellőzésével kitessékelték a letelepedett galíciaiakat és kimondták, hogy ezentúl galíciait még sátorozó vásárosnak sem engednek be a község határába. Vázsonyi és Beniczky interpellálhatnak, amennyit tetszik. Izsákon egész emberek laknak, akik nem végeznek félmunkát, nem csábítja őket a félmunkának még az a klasszikus példája sem, hogy Budapesten két hónapra kitiltották az utcáról Az Estet, hogy aztán két hónap múlva annál nagyobb parádéval bebocsássák újból, a keresztény tehetetlenség szomorú bizonyágául. Az izsákiak nem egy-két hónapra akarnak végezni Galiciával és az egész destrukcióval, hanem egyszer s mindenkorra. Mintha ilyesfélével biztatnának bennünket két év óta Budapesten is másutt is, mégis minden a régiben marad, csak a galíciaiak nevetnek a markukba, egyre egészségesebb derűltséggel. Fél munka megy az egész vonalon és beigazolódik, hogy félemberek félmunkát végeznek. Az izsákiak egész emberek, egészen keresztények, egészen magyarok. Köszöntjük őket abban a tudatban, hogy példájukat nem fogják követni sem Budapesten sem másutt. Mert ez a város a félemberek városa, ez az ország ma minden ébredőszavalás mellett is alvó magyarok és csonka országa.“

Hogy az inkriminált cikknek különösen most idézett része büntettettet és bűntevőket dicsér föl és ezzel a Btk. 174. §-ába ütköző vétséget teljesen kimerít, az kitűnik a cikk tárgyából, nevezetesen pedig azon cselekmények természetéből, melyeket dicsér.

Idecsatoljuk a Nemzetgyűlési Napló 1921. július hó 15-iki számát és utalunk Beniczky Ödön nemzetgyűlési képviselő, volt belügyminiszter urnak (e lappéldány 38-ik lapján) Izsákról való elüzetésünk, kiraboltatásunk, három izsáki nem kommunista és nem galíciai zsidóvallásu magyar ember legyilkoltatása, kirablása és Orgoványon való eltemetése tárgyában beadott interpellációjára, melyből idézzük, a rövidség kedvéért csak a következő passzust:

„Elek kir. bírósági végrehajtót hivatalos te-

endői elvégzésében 1921. május 18-án Izsák községben, a községházán, a főjegyző szobájában, oly módon akadályozták, hogy a segédjegyző elkialtotta magát: „Zsidó van a faluban“, mire többen megtámadták és súlyosan bántalmazták. Az éjszakát követő napon, mikor Francia-Kiss Mihály megölte és kirabolta a három említett vagyonost, három izsáki zsidót, Beck Sándort (mellesleg megjegyezve, a följelentés első helyén alább irt édes testvérét), Pánczél Zoltánt és Schmied Árpádot, akik közül egyik sem volt kommunista, hiszen Izsák községben a bolsevizmus alatt csupán két kommunista zsidó volt, az egyik a bolsevizmus letörése után megszökött, a másik, aki a polgárság kérésére vállalt direktórium tag-ságot, el is ítéltetett, de mindenesetre Beck, Pánczél és Schmied kommunisták közt együtt sohase szerepeltek — *tehát azt az éjszakát követő napon magától értetődik, az összes izsáki zsidók vad rémülettel eltelve megszöktek Izsákról.* Majdnem valamennyien — a fővárosba. És mind a mai napig itt vannak Budapesten és nem tudnak hazamenni.“

Beniczky Ödön beszédének ezt követő részeire ezuttal egyszerűen csak utalunk.

Ezek tanuságaként azok, kik az izsáki zsidóknak Izsákról Pestre való szökését előidézték, azt a céljukat rablások (Btk. 344. §.), magánosok elleni erőszak (Btk. 175. §.), gyilkosságok (Btk. 278. §.), valamint rablógyilkosságok (Btk. 349. §. ut. bek.) elkövetésével érték el.

A megjelölt bűncselekmények a hivatott §§. szerint egytől-egyig büntettek.

1921. július 17-én, amint az Beniczkynek pár nappal később megtartott nemzetgyűlési beszédéből is kitűnik, egyébként azonban már az elkövetés napján köztudomású volt: ugyanazon „felelőtlen elemek“, akiknek egyrésze a Beniczky-féle interpellációban sérelmezett gaztettek elkövetésében részben mint fölbujtó, részben tettesek vettek részt, az izsáki országos vásáron megjelent zsidóvallású magyarokon a Btk. 176. §-ába ütköző módon, magánosok elleni erőszak büntetést követték el, amennyiben tetteleg megtámadták, rajtok testi sértéseket követtek el, bódéjuk elhagyására fenyegetéssel és erőszakkal kényszerítették és kirabolták.

Hogy sem a Beniczky interpellációjában július 15-én felsorolt bűncselekmények elkövetői által sértettek, sem az országos vásáron elkövetett bűncselekmények által sértettek galíciaiak nem voltak arra, minthogy ez a körülmény erkölcsileg is, jogilag is, irrelevans, csak mellesleg utalunk.

(Erkölcsileg irrelevans, mert az ember értéke nem függ a származástól; miért is valakinek gács-országai származása nem vonhat le az ő erkölcsi értékéből. Jogilag irrelevans, mert a hivatott §§-ban meghatározott bűncselekmények büntetőségét nem szünteti meg a bűncselekmény passzív alanyának idegen honossága.)

De mégis utalunk arra a körülményre, hogy cikkíró ur — a vele hasonivású legujabbkoru irodalmárok szája-ize szerint fejezve ki magát — itt is a zsidóvallású magyart „galiciainak“ volt szives megnevezni.

Izsákon sem a háboru alatt, sem azelőtt, sem azután egy fia galíciai sem telepedett le.

Az előrebecsajtottak tanuságaként a cikk magyar emberek ellen elkövetett közönséges bűntetteket és közönséges bűntevőket magasztal. Ezzel a följelentés tárgyává tett 174. §-ba ütköző sajtóvétség mindkét elkövetési módjához megkívánt minden ismérv ki van meritve.

Följelentésünket a 174. §. 3-ik bekezdésében előirt határidőn belül adtuk be a törvényszéknél. Az eljárás hivatalból indítandó meg. Kérjük tehát:

méltóztassék ezen följelentésünket a sajtótörvény vonatkozó rendelkezéséhez képest indítványtétel céljából soron kívül terjeszteni a kir. ügyészséghez, mely hatóság pártatlanságában bizva: kérjük az eljárás megindítását, hangsúlyozva, hogy a vád nem emelése esetén pótmagánvádlókként a vádat képviselni készek vagyunk.

Mint a Btk. 89-ik §-a szerint figyelembe vendő súlyosító körülményként hivatkozunk cikkíró ur keresztényi és magyar voltával erkölcsileg össze nem egyeztethető azon kijelentésére, mely szerint gyűlölködő cselekmények — amilyenek Izsákon követték el — keresztényi cselekedetek. Gaztettek elkövetői, a hatósági eljárást semmiben sem vevő erőszakosságok hősei: — egész magyarok.

Tisztelettel:

Aláírások,
izsáki menekültek.

A Magyarság című antiszemita lapban megjelent törvénysértő cikk miatt Beck Gyula izsáki menekült, mint a törvény alapján jogosult főmagánvádló ugyane fórumhoz a következő bűnvádi feljelentést adta be:

Tekintetes Vizsgálóbíró Ur!

A Budapesten, Milotay István felelős szerkesztésével megjelenő „Magyarság“ című napilap 1921-ik évi július 24-ik számában, a 3-ik oldalon „Negyven csendőr biztosítja az izsáki zsidók visszatérését“ cím alatt megjelent cikkért felelős egyén ellen az 1914. évi XLI. t.-c. 1. §-ába ütköző és annak 3. §-a 1. pontja szerint minősülő holtak ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás vétsége miatt indítványt terjeszték elő. Kérem példás megbüntetését, költségekben marasztalását, arra való kötelezését, hogy az ítéletet annak jogerőre emelkedése után a törvényelőirta helyen és módon tegye közzé, ezenkívül kérem őt egymillió korona nem vagyoni kárért járó elégtétel címén a sajtótörvény 39. §-ának 2. bekezdése értelmében elmarasztalni.

Inkriminálom a cikknek a 3. lap 2. hasábján megjelent részének következő kitételét:

„Beck Sándor és Pánczél akasztattak is Dunapatajon.“ Már most kijelentem, hogy annak idején a védelem részéről előterjesztendő valódiság bizonyítását nemcsak hogy nem fogom ellezni, hanem örömmel fogom üdvözölni.

Előadom továbbá, hogy Istenben boldogult bátyám rablógyilkosság áldozata. Ez az 1919-ik évben az orgoványi gyilkosság tárgyában megejtett nyomozat eredményével igazoltatott.

Indítványi jogosultságom az 1914-ik XLI. tc. 23. §-ának 2. bekezdésén alapul, amennyiben a rágalmozást a tettes meghalt ember ellen (S. T. 22-ik §.) követte el.

Tisztelettel
Beck Gyula,
főmagánvádló.

Lesz-e zsidó az új főrendiházban?

— Az Orsz. Izr. Iroda memoranduma az igazságügy-miniszterhez. —

Dr. Tomcsányi Vilmos Pál igazságügyminiszter a napokban terjesztette a nemzetgyűlés elé a legfontosabb alkotmányreformok egyikét, az új főrendiház tervezetét. A javaslat előkelő helyet biztosít az új felsőházban az egyházak világi és papi képviselőinek, ámde ezek sorában teljesen megfelelnek a zsidóságról, amelynek semmiféle képviselőket nem biztosít. A javaslatnak ez a célzatos hiánya kínos feltűnést keltett a magyar zsidóság vezető köreiből, mert hisz ez egyenes mellőzése az ország alaptörvényeiben lefektetett vallási jogegyenlőség elvének. Ez ügyben az Országos Izraelita Iroda a következő részletes beadvánnyal fordult az igazságügyminiszterhez:

Nagyméltóságu

Dr. Tomcsányi Pál Vilmos
m. kir. igazságügyminiszter urnak.

45.767. szám.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!
Kegyelmes Urunk!

A főrendiház reformjára vonatkozó és a nemzetgyűléshez benyújtott törvényjavaslat megállapítja a hitfelekezetek képviselőinek a főrendiházi tagságra való jogát, de teljesen mellőzi a törvényesen bevett izr. vallásfelekezetet.

Ez a körülmény kötelességünké teszi nekünk, mint a kongresszusi alapon szervezett izraeliták vallási és jogi érdekeinek képviselőit és védelmére hivatott organuma ez idő szerinti vezérő tényezőinek, hogy Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét erre a hézagra tiszteletteljesen felhívjuk. Közállapotaink számos elszomorító és hazánk iránti szeretetből megadással türt jelenségeire vetett tekintet sem tarthat vissza bennünket a hazai zsidóság iránt fennálló eme kötelességünk teljesítésében, mert az izr. hitfelekezet közjogi állását olyan mélyen érintő, a nap muló természetű eseményeinek szintje fölé helyezkedő és felekezetünkre történeti kihatású eme mellőzés elhallgatásáért a felelősség erkölcsi terhet magunkra nem vehetjük.

Az 1867: XVII. t.-c. az ország izr. lakosait a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánította és minden ezzel ellenkező törvényt, szokást vagy rendeletet megszüntetett. Az 1895: XLII t.-c. pedig az izraelita vallást törvényesen bevett vallásnak nyilvánította és ezzel mind ama jogok részesévé tette, melyek közjogunk szerint a reci-

piált vallásfelekezeteket megilletik. Az a tény, hogy a magyar törvényhozás az izraelita vallásfelekezetet külön törvénnyel a többi bevett történeti egyházakkal egyenjogúvá tette, a törvényesen bevett vallásfelekezetek viszonzosságát biztosító 1848: XX. t.-cikket az izraelita vallásfelekezetre is kiterjesztette. Ez a törvény pedig a recepció becikkelyezése után kizárja annak a lehetőségét, hogy hitfelekezetünk az államhoz való viszonyában más egyházakkal szemben igazságos elbánás mellett jogmegvonást szenvedhessen.

A hazafias zsidóság, mely a magyar nemzethez törhetlen hűséggel ragaszkodik, melyet a legszentebb érzelmeiben sok méltatlanság elszenvedése sem tudott megingatni, mert nincsen viszonzottság, mely e szent földhöz és annak sorsához való ragaszkodásában megtántorítani képes lenne, nem adott és nem adhat okot arra, hogy egyetemességében ama jogok folytonosságából kirekesztessék, melyet más bevett vallásfelekezetek a magyar állam területén élveznek. Az alaptörvényeinkben dekretált jogegyenlőségi princiumból folyik, hogy egyenlő kötelességeknek egyenlő jogok felelnek meg. És amikor bizonyításra nem is szorul, hogy az izraelita hitfelekezet összes testületei az állam és társadalom iránti mindenrendű kötelességüknek éppen olyan mértékben megfelelnek, mint más egyházak, a jogok élvezetében sem szoríthatók alacsonyabb vonalra. Ennek pusztá feltevése súlyosan sértene a magyar nemzetnek történetünk egész folyamán át tanúsított fennkölt nemességét, igazságosságát és a magyar népet jellemző méltányosságát.

Az 1885. évben fennállott kormánynak a képviselőház által elfogadott javaslata szerint a főrendiház tagja lett volna egy izr. hitfőnök vagy egy közbevetett módosítás szerint egy izr. egyházi vagy világi előljáró, kit ő felsége a király a minisztertanács felterjesztésére nevezett volna ki. A főrendiház azonban arra való tekintettel, hogy a hitfelekezetnek az államhoz való jogviszonya akkor még törvényileg megalapozva nem volt és a felekezet képviselőitől vonatkozó szilárd alap is hiányozni látszott, az említett intézkedést törölte, mihez utóbb a képviselőház is hozzájárult. Így maradt ki a főrendiház szervezetének módosításáról szóló törvénycikkből az izraelita vallásfelekezetek főrendiházi képviselőitől szabályozása. Az országgyűlés képviselőháza felekezetünk eme jogának fennállását azonban minden kételyt kizáró módon elismerte és az csak az akkori szigorúan értelmezett joghelyzet folytán nem juthatott érvényre. De az akkori kormány a magyar zsidóságon esett sérelmet enyhíteni kívánván és nehogy annak a látszata is fennmaradjon, mintha a zsidó vallás vagy az ahhoz való tartozandóság a főrendiházi tagságnál akadályul szolgálhat, két zsidó vallású tagot neveztetett ki örökös tagul, kik közül az egyik a magyar gazdatársadalom tipikus alakja volt, míg a másik európai hírű tudós férfiú, aki azonban a magyar zsidó felekezeti életnek elismert szellemi vezére volt. Ámde ez nem változtatott ama tényen, hogy felekezet mint ilyen, főrendiházi képviselő nélkül maradt.

Azóta azonban az 1895: XLII. t.-c. az izraelita vallásfelekezetet törvényesen bevett vallásnak

nyilvánította és így közjogi tekintetben is a helyzet teljesen megváltozott. Az állami kormányzat illetve a törvényhozás a recepció tényét és az ahhoz fűződő következményt nem mellőzheti anélkül, hogy alapvető törvényes rendelkezésekkel szembe helyezkednék. Szenvedélyek vagy hangulatok nem téphetik szét azon aranyszálakat, melyekkel a nemzeti génusz hitfelekezetünket közjogi rendszerünkbe szötte és mulékony jelenségek nem alkalmasak arra, hogy történeti folyamatok elé gátat emeljenek. Az izraelita hitfelekezetben fennálló és általunk érinteni nem kívánt hittestvéri egyetértésben működő két szervezetben pedig meglesz a készség arra, hogy amennyiben erre mód adatnék, a recepcionális törvény értelmében a hitfelekezetnek a főrendiházban való képviseltetésére nézve együttesen megállapítandó javaslatokat tegyen.

Mindezek alapján arra kérjük Excellenciádat:

hogy a főrendiház ujjaszervezése tárgyában a nemzetgyűléshez benyújtott törvényjavaslatnak az egyházak főrendiházi képviselétére vonatkozó részét a törvényesen bevett izraelita vallásfelekezet képviselétének szabályozásával kiegészíteni méltóztassék.

Kik is egyébiránt kiváló tisztelettel vagyunk:

Budapest, 1921. évi július hó 26-án

Nagyméltóságod alázatos szolgálói:

Az izraeliták országos irodája:

Dr. Mezey Ferenc s. k., Dr. Mezei Mór s. k.,
irodai alelnök. irodai elnök.

E beadványt az Iroda másolatban megküldötte a kultuszminiszternek is azzal a kéréssel, hogy a beadványról pártoló véleményt terjesszen fel a társszeminiszter elé.

Ha a kormány a jogfolytonosság elvét és a szentesített alaptörvények tiszteletét komolyan veszi és nem pusztán frázisul használja fel, úgy e jogos és méltányos kérdés előtt egy pillanatra sem zárkózhat el. Ugyanezt követeli a demokráciának oly fennen hangoztatott elve is, amellyel egyáltalában nem fér össze, hogy az ország lakosságának tizedrészét kitévő zsidóság a törvényhozás felsőházában minden törvényes képviselő nélkül maradjon.

A beadvány igen helyesen megemlíti azt is, hogy a kijelölendő főrendi személyében az ortodoxok és a neológok megegyezést tudnak majd találni. Eddig ugyanis a zsidó hitfelekezet főrendiházi képviselője éppen azon mulott, hogy a zsidóság két árnyalatát képviselő Irodák között az ellentéteket bizonyos elemek mesterségesen szították. A liberális kormányzat idején azért nem nevezték ki a zsidó felekezet főrendjét, mert kifogásként hangoztatták, hogy annak személyében az ortodoxok és a neológok ugysem tudnak megegyezni. Ez azonban akkor is csak üres kifogás volt, mert amint a legkisebb keresztény felekezetnek is, mint például az unitáriusoknak, kiknek lélekszáma a zsidóságnál sokkal kisebb, külön főrendi képviselő jutott, épp úgy nem lett volna akadály annak, hogy a zsidóság mindkét árnyalatának is külön képviselő jusson.

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

4.

A frivol nóta.

Reggeli hat óra tájban a Rákóczi-uton szembe jöttem velem négyen: három férfi, egy nő. Fiatalok voltak, a férfiak fején valami fehér vászonsipka, hasonlatos a tengerészekéhez, különben civil a ruházatuk. Nem igen néztem az arcukba, csak éppen keresztülsuhantak a látókörönöm; vagy mulatságról siettek jó későn hazafelé, vagy korán kirándulásra indultak, mindegy, fontos az, hogy félhangosan valami nótát énekeltek. Ez a nóta, annak néhány szava, csapta meg a fülem és az eszem; ez volt az oka, hogy egyáltalában észrevettem őket. Ennyit hallottam a nótából: „...huszonhárom, huszonnégy, ... rohadt zsidó...” Ennyit és nem többet. Tehát valami elmés kis versről, valami bökkölteményről volt szó, valami olyanfajta reggeli áhitat szálolt a négyek ajkáról, mint az ergerberger, vagy az „Ennek a zsidónak de nagy hasa van”, meg a „Kiskertembe zsidómagot ültettem” és a többi. Szóval egy sornak, verssornak a végét hallottam, hogy: ... huszonhárom, huszonnégy, — egy másiknak pedig az elejét, ennyit csupán: rohadt zsidó... Mondjuk, hogy így végződött a sor: ... hová mégy?

Mellettem baktattak el, amikor ezt énekelték, talán észre sem vettek, mint ahogy én nem vettem volna őket észre a kis népköltészet nélkül, — de mondhatom, a daluk inzultusként hatott ránk. Dühbe jöttem, megálltam, utánuk néztem, szörnyű utálattal s ha célja és értelme lett volna, utánuk futottam volna, valamit mondtam volna nekik.

Visszatérek a miniatűr esemény külsőségeire, a hely és az idő alkotta keretre. A Rákóczi-uton történt, reggeli hat óra tájban. Elöttem a nyilegyenes ut, végén a Keleti pályaudvar képével, fölöttem a tiszta kék ég, a nap már fölkel s ontja sárga fényét. Csend. Az emberek még alusznak. Békességben alusznak. Jobbra tőlem a kis templom, ima és áhitat helye, mögötte az óriási Rókus, betegek szenvednek benne. Még nem indult meg az élet zaja-harca, még tart a napi létért való küzdelem fegyverszünete, az ember most magába szállhat, vagy legalább is még nem kell, hogy kikeljen magából. És máris, a nap első jele, amellyel találkozom, a nap első hangja, amely rám ront, ez a hülye nóta. Mit várjak ezután? Mi minden van még hátra?! Szörnyűség!

Talán különösnek tűnik fel az olvasó előtt érzésem heve és a szélsőséges szó, melyet leírtam. Ezt értem, de magamat is meg akarom értetni. Tudom, ha zsidó embernek effélét, ilyen csekélységet, ami itt egyáltalában történt, elbeszélek, fölényesen mosolyog. Teheti, részén a fölény, mert hiszen találkozott valami végtelen szellemi és erkölcsi alacsonysággal s ezen csak mosolyoghat. De én szégyenlem az esetet, engem undorít, engem lesújt. Elvégre magyarok és keresztények voltak a delikvensek, vagy szegényemberek — s bennem megvan a szolidaritás érzése; én szeretném menteni az izlést, a gondolat, sőt a cselekvés esztétikáját, mi több: őket szeretném menteni az emberiség, a tisztesség számára. Az antiszemitizmusukat talán nem is bánom. Ha megmarad nézetnek vagy ha politikai akció is, de törvényes, akkor vigye őket az ördög az osto-

baságukkal, hadd higgyék, hogy meglették a minden bajok arkánumát. Mit bánom én a tömegantiszemita politikai vezetőinek, gondolatszallító bölcseinek és betűvetőinek görbe nemzetmentését. Hozzanak törvényeket, szabályozzák még az élet menetét úgy, ahogy legcélszerűbbnek vélik, ahogy tudják. Én nem bánom a numerus clausust és a trafikrendeletet és sok mást, semmit, ami tételes intézkedés. Ha jók, maradjanak, ha rosszak, majd megváltoztatják ezeket. Jó, elismerem, hogy csakugyan vannak közgazdasági, sőt más problémák s látom, hogy a problémákat mindig két-háromféleképpen kísérlik megoldani rosszul, amíg valami jóhoz jutnak. De bánt az igazságtalan tömegcselekvés és bántanak a bujtoztó szavak. Mert bármi legyen a végső igazság, annak a kiinduló pontja nem a „rothadt zsidózás“, nem a hősköltemény, amely azt mondja:

Kis kertemben zsidómagot ültettem,
Minden reggel forró vízzel öntöttem.

Az undok szavak, a Butaság gyermekei, az undok cselekedetek pedig: éjjel a kapu alól „üsd a zsidót!“ kiáltással előugrani — a gonoszságéi; ha a mai politika urainak van valami igazságuk, — nem az antiszemitizmusban, hanem a magyar élet rendbeszedésében, — ezek a förtelmek azt is csak beszennyezik.

Mondom, indulat öntött el s a dalos kedélyek után szerettem volna vágtatni s rájuk ripakodni:

— Nincs más gondotok?! Nem szégyenlitek beszennyezni a reggeli napfényt? Nem undorodtok mérgeport hinteni a tiszta levegőbe? Ha üdülni, kirándulni mentek, nem áttaljátok ezzel az otrombasággal kezdeni a napot? Kik-mik és hogyan neveltek benneteket, hol szedtétek ezt a mocskos izlést? Nem érzitek, hogy nincsen igazatok? Vagy van-e egyáltalában valami célotok? Rendes emberek, férfiak és nők, a lelkük s a tüdejük megfűrésztésére vajjon indulhatnak-e így, ezzel a zöld természetbe, Isten szabad ege alá? Milyen ordinaré az ábrázatotok, milyen éretlenül durva a szellemetek! Illenék inkább elrejtetni azt, ami rút bennetek. Persze megragadt rajtatok a fertőzet és megtanultátok, hogy lelketek ez undorító felbőgőzéseivel mostanában szabadon kérkedhettek, mint perverz exhibicionisták. De vajjon igazak-e, nem hamisak-e a ti tanító mestereitek? Ők mossák kezeiket s azt mondják finom, diplomatikus mosolylyal, hogy ja, ti vagytok a durva és buta tömeg, nem kell csodálkozni rajtatok. Ők bölcsen megértene benneteket, de vajjon ti, ha elgondolkoztok, nem láttok-e át a praktikáikon s nem szégyenlitek-e a tanító mestereiteket, akiknek a durva és buta tömeg minden megnyilatkozására, válogatás nélkül, szükségünk van?

Igen, a tanító mesterek! Ők napjaink pathologikus stigmáinak a kiformalói. Ők minden esetre bűnösök ebben a kis incidensben és valamennyi ehhez hasonlóan s az ezt magasan túlcitálókban, mert elindították, elnézték, mert bölcsen megértették, mert érte meg nem kritizálták, le nem intették, meg nem fenytették. A tanító mesterek, a gondolkodók, szónoklók és tollforogatók, aki maguk, ez igaz, soha nem énekelték nyilvánosan e kis dalokat s személyesen nem rejtőztek a hálaiban.

Saját készítésű מצבה SÍRKÖVEK

PFEIFFER ÉS HESZKY

Budapest, X. Kozma u. 7 sz., új temetőnél.

Nagy választék!

Tel. fon. 1122 52 61

Egy nagy magyar zsidó művészről.

E sorokban Gedő Lipóttal, mint festőművésszel fogunk foglalkozni, bár eddig a nagyközönség a festő rovására inkább a rajzoló, a grafikust látta kiváló művészünkben. Ennek oka, hogy korunkban a közönség nagy része a létért folytatott nehéz küzdelmében a pikturális alkotások nagyobb szabású arányaival szemben inkább a grafikával, az ugynevezett „Klein-künstlerei“ név alatt összefoglalható kisebb művészi alkotásokkal rokonszenvez.

Gedő Lipót azonban mint festőművész sem kisebb a rajzolónál és igen szerencsés érzékkel bír a festészet nehezebb művészi problémái iránt. Nagyobb festői alkotásaival már évekkkel ezelőtt jelentékeny sikereket ért el a külföldön és idehaza szűkebb művészi társaságban is teljes elismeréssel adóztak festői talentumának. Gedő Lipót legközelebb impozáns albummal lép a nyilvánosság elé, amelyben festői művészete a valeurhatások finom meglátása és kifejezése teljes pompájában fog kibontakozni. Ezen albumban már egy markánsan kibontakozott művésszel találkozunk, aki beváltotta azokat a reményeket, amelyeket fejlődéséhez

Művészházban rendezett kollektív kiállítása alkalmával úgy a sajtó, mint a nagyközönség fűzőtt. A kiállításon lévő képei még egy vergődő, kereső, nyugtalan, álomató művész munkái voltak és azt mutatták, hogy alkotójuk egyaránt magába szivta az olaszoknak és az északi művészeknek, Rembrandtnak, Goyának és Mauctnak levegőjét. Már ezeken a képeken is megnyilatkozott a művész vonzódása a monumentális piktura iránt, ami ez albumban most nagy művészi tökéletességgel jelentkezik. Gedő Lipót az impresszionisták kulturáján keresztül eljutott ahhoz a ponthoz, ahol az igazi művészet, a szerkezet és a kompozíció nagyszerűségéből kifejlődik.

Gedő Lipót képeiről az a művészi meggyőződés sugárzik, hogy a festőnek is, mint minden igazi művésznek azt kell a természetből megörökítenie, ami a Szépnek állandó bélyegét hordja magán és nincs muló változásnak alávetve. Ezen a ponton szorosán rokon a renaissance olasz művészeivel, akiknek hatásához Velasquez naturalizmusát és Rembrandt imponáló erejét adta hozzá. Gedő Lipót kompozíciója szinte geometrikus felépítettsége mellett a legpazarabb festői hatásokra törekszik. Művészete mélyen visszanyújtja gyökereit a történeti fejlődésbe és a letűnt korok nagy művészi alakjaiból meríti a művészi biztonságot és nyugalmat. Fejlődésének vonala energikusan mutatja azt az utat, amelyen napjaink művészi forrongása nyugvópontra érkezhét.

E kettős hatás, a szerkezeti biztonság és a festői valeur-keresés legszebben „A barát“ című képében jelentkezik, amely egyik legtökéletesebb alkotása, de ugyanaz a művészi felfogás megnyilvánul majdnem valamennyi képében, amelyek a kettő összeolvadásának kellemes harmoniáját sugározzák magukból. Gedő Lipót művészetének élvezéséhez nem is kell ezért valami különösebb művészi kulturáltság és esztétikai képzettség, ezek a képek a művészet igazi hivatásához méltóan valóban széles, tömegeknek mutatják meg azt a Szépet, amelyet a művész az élet harmoniájában meglátott. Ez azonban nem azt jelenti, mintha művészete nem állná meg a helyét az esztétika magasabb követelményei előtt.

Gedő Lipót művészete sohasem tagadta meg azokat a forrásokat, amelyek zsidó mivoltából fakadtak. Szívvel és lélekkel zsidó művész, aki az egyetemes kultúra horizontján is művészi meglátásával és alkotó erejével a zsidósághoz tartozónak érzi magát. A zsidóság nála nem csupán születési véletlen, hanem erkölcsi felfogás, művészi tartalom is. Szeretettel fordul a biblia, a zsidóság e hatalmas szellemi alkotása felé és művészetének jelentékeny részét arra fordította, hogy a biblia művészi szépségét a maga formanyelvén a nagyközönség elé tárja. Az albumában szereplő képek nagyrészt bibliai festményei adják. Ezek között rendkívül megkapó „Elija húmen nybemenetele” című képe, amelyben művészetének teljességéhez érkezett. A természeti formák itt a naturalista felfogás mellett is művészi mondanivalójának elemeivé változnak. A próféta alakján a zsidóság nagy vezetőinek fenséges szelleme ömlik el. A kép olyan hatásu, mint egy Beethoven-szimfonia, amely a művészet örök törvényein nyugszik és ezeknek szárnyain lendül a legtisztább intuíció magasságába. Hasonló hatásu és tárgyú „Jeremiás” című képe, amely különösen a szerkezet puritánságával és bibliai nemes egyszerűségével ragadja meg a figyelmet.

Gedő Lipót művészete értékes bizonyossága annak, hogy a művészetben is van „jogfolytonosság” és minden művészi ujitás csak a multnak talajából nőhet. A történeti fejlődéstől a művészetben sem lehet elszakadni és csak ezeken keresztül, a régi utak bejárásával lehet új csapásokat törni. Gedő Lipót ma a legkiválóbb magyar művészek közé tartozik és szeretetünket csak fokozza, hogy művészetében a zsidó szellem évtizedes fensége is méltó kifejezést tudott találni.

Holder József.

Két kis riport.

I.

Az új püspök.

Az új püspököt: dr. Ravasz Lászlót, kincses Kolozsvárról választotta ide a református egyház. Hajh, kincses Kolozsvár! A magyar hegyilakók Mekkája, Rómája, Párisa. Kolozsvár, melynek főterén az igazságos Mátyás páncélosan néz nyugat felé, akárcsak évszázadok után az egész ifjú magyar nemzedék. Szimbólum ez a szobor. Én legalább annak láttam valamikor régen, amikor csodálattal bámultam Fadrusz János remekét. Akkor még zsidónak is szabad volt lelkesedni a magyar jelentőségeken s örvendeni az újabb jövődön, amely messze és nyugatabbra vitt a Balkántól s a Bagdadi halott tájaktól. Azóta nagyot fordult az idő . . . hej de nagyot.

Itt állok most a Kolozsvárról ideválasztott nemes püspök előtt, kérdezem, óvatosan tapogatózom, hiszen egy nagy felekezet tekintélye előtt állok, kinek szavára sok-sok ezren figyelnek és ma olyan nagyon fontos valami az, hogy ki mit mond, mit érez, mit gondol e viharos, vad és vajudó idők közepette:

— Nem nyilatkozom, most nem.

Kérdően tekintek a simára borotvált, erősen kreol és fiatalos püspök arcára. Oldalakat tudnék róla írni, annyit mond. Bölcsességet, nyugodtságot, értelmi fölényt, szelidséget árul el. Az ember

érzi, hogy még a püspöki tartalmon túl is valaki ez az ifjú ember.

— Szívesen nyilatkozom majd az installációm után mindazon kérdésekről, amelyek ma mindenkít foglalkoztatnak. Magyar ügy, zsidó kérdés, cionizmus, Erdély . . . Mindezekről megvan a véleményem, meggyőződéseim. De most ezekről nem nyilatkozom. Most meg visszamegyek Erdélybe, majd ha visszajöttem s már végleg itt maradok, szívesen látom s akkor beszélhetünk a kérdésekről.

Megértettem a püspököt s többé már nem mint ujságíró, de mint magánember beszéltem a nagyműveltségű egyházfővel. Megigérttem neki, hogy beszélgetésünket nem írom meg. Majd ősszel.

De egy kijelentését mégis megírom, mert erre fölhatalmazott s ezt elköszönésemnél mondotta:

— *Keresztyén, magyar és mégis liberális vagyok!*

II.

A pipiskék.

Amerikából, Atlantic Cityből jött haza huszonöt esztendő után egy magyar kivándorolt zsidó. *Schneider* Andornak hívják. Ott élt egy tengerparti városkában, dolgozott, gyűjtött is magának valamicskét, mert — ugymond — mindig érezte, hogy egyszer csak elfogja az ellentárlhatatlan vágy és visszajön haza és itt marad. A véletlen hozott össze ezzel a visszavándorolttal s megszólaltattam a lelkét:

— Mindig a tengert láttam magam előtt, a tengert s én az Alföldre gondoltam. Mikor a hullámok himbálóztak, a buzára gondoltam, a vetésre, amelyet a szél ringat s a delfinek láttán, a pipiskék jártak az eszembe, mikor a vetésből csapnak a magasba. És haza jöttem. Haza? Nem. Vissza. Akartam itt venni egy kis földet, házat. Terveim voltak, amikkel bele akartam kapcsolódni az itteni gazdasági életbe és —

— És? . . .

— És most már pakkolok, megyek vissza s talán soha többé nem látnak itt viszont.

— ?

— Igen. A tenger és a delfinek járnak az eszemben és a szabad levegő, az amerikai szabad levegő, ahol huszonöt év alatt elfelejtettem, hogy zsidónak születni katasztrófa. Én már megszoktam, hogy emberszámba vegyenek. Itt hagyom a kalásztengert, a pipiskéket, mert jegyezze meg, uram, hogy inkább vagyok Amerikában utolsó ember, mint itt az első — zsidó. Isten vele!

Kezet fogtunk és az én ismerősöm önérzettel, daccal és talán mégis mély lelki depresszióval el-sietett az utlevélosztály felé.

Peterdi Andor.

Megrendelte-e már a Mult és Jövő havi folyóiratát? Minden száma művészi esemény.

Pesti zsinagóga.

Üdvözet dr. Hevesi S. mon. főrabbi urnak.

Pesti zsinagóga száz-síp orgonája,
Énekünkbe olvad dallamos siráma,
Prédikál a főpap a frigyszekrény előtt...

S imádkozom aztán épp úgy, mint ezelőtt
Ötven évvel.

Akkor az a kicsiny templom
Volt az imaházam, az eperfalombon,
Amely nem terjedt túl, mi iskolánk mellett,
Abban is enyém volt egy homályos szeglet,
Honnan felemeltem szemem Jehovához.

A mult emlékeinek mostan is még áldoz
Elsóvargó lelkem, s szálló gondolatban
Péntek ünnepestén falunkban otthon van.

A levita ott is emeli a kelyhet,
S áldásában fürdik a borral telt serleg,
A Dicsértesséket zengőn énekelve
Köszönti malasztját hívő Izraelre,
S a nyugalom napján, amely kivirágzott,
A kezdetet és a fényes szabadságot
Hálálja az Urnak.

S a halottak imája
Az ünnepi estnek fohászit bezárja,
Oszlanak és tűnnek templomból a népek.

De én idegenjén egy messze vidéknek,
Merre tartsak mostan, merre visz a varázs,
Hol az asztal vár rám s a fonatos kalács,
Sírjából idézve a multak édenét?
Mielőtt a lángok kialusznak s setét
Lesz az oltár s fenn a kupolának mélye,
Igézetek hívják tovább fel az égbe,
S kik a földön immár mind elhagytak engem,
Terített asztalnál várnak a mennyekben,
Szüleim, több testvér, a pap-ösök sorban
A csillagos kertben, ahol szentelt bor van
Előttük pohárban...

Nem járok már földön,
Fenn közöttük vagyok, s köszöntik a jöttöm...
De csukják már az ajtót, fordul a kulcs zára,
S támolyogva lépek a nyüzsgő utcákra.

Ismét kaphatók

PATAI JÓZSEF
könyvei.

Kabala magyarul	50	K
Kabala németül	50	"
Sulamit, látod a lángot?	50	"
Babilon vizein. Versek. III. kiadás	50	"
Zsidó irások első könyv	50	"
Zsidó irások második könyv	50	"

A Mult és Jövő előfizetői kötetenkint
35 koronás kedvezményes árban kapják
az összeg előzetes beküldése ellenében.

SZENVEDNEK A HADIFOGLYOK:

Ő (kurzusbéli): Szegény véreink ott Szibériában...

Én: Szegények...

Ő (dühösen): Még maga is sajnálja őket! Nem sül le a bőr a pofájáról?

Én: De kérem!...

Ő: Ne kérjen semmit! Nem olvasta a Hege-dűs György nagyszerű beszédét?

Én: A Nemzetgyű...

Ő: Ott hát! Akkor tudhatja, miről van szó! Megmondta! A zsidók az okai a hadifoglyok szenvedéseinek!

Én: No de kérem...

Ő: Itt van. Már védi őket! Ez a faji szolidaritás!

Én (szeliden): Három évig synylódtam Krasznaja-Rjecskában...

Ő: Maga öcsém kivétel. Ha minden zsidó ilyen lenne!

Én: Pedig Szibériában minden tizedik hadifogoly zsidó.

Ő (diadalmasan): No látja! Nem mondtam? Atszöktek a gazemberek!

Én: Voltak ott urambátyám, derék keresztény magyarok is. És ha minden tizedik zsidó is, kilenc azért mégis keresztény magyar...

Ő: Hát mit gondol öcsém? Tán azt hiszi, az irodából, meg a tréntől is lehetett fogságba kerülni? Fenét. Csak az arcvonalból. Ott meg csak magyarok voltak. Zsidó egy se.

Én: De hisz az előbb...

Ő: Ne szóljon közbe, öcsém! Borzasztó ez a zsidó agreszivitás!

Én: A multkor is jött haza egy szállitmány. Sok zsidó volt...

Ő: Tiszta dolog. Összesibolták a pénzt maguknak. Meg innen is küldtek. No meg a faji szolidaritás!

Én: Igen ám, de a tegnapelőtti szállitmánnyal egy zsidó sem jött.

Ő: Nagyon természetes. Csak nem jön haza egy zsidó a bolsevik Oroszországból? Ott marad népbiztosnak. Ott van bőven mit enni.

Én: Jó magam mégis hazajöttem. Az amerikai zsidók pénzén. Ők adtak 200 milliót erre a célra, miközben a keresztény nemzeti magyar társadalom úgy elmerült az antiszemitizmusba, hogy elfelejtett egy fillért is áldozni a hadifoglyok hazahozatalára.

Ő: Fontosabb dolgok voltak akkor...

Én: Hát mondom, az amerikai zsidók pénzén indultak el a hajók Vladivosztokból. Azokon jöttek a magyarok. Keresztények és zsidók. Kilenc keresztény és egy zsidó: Ahogy Szibériában voltunk. A zsidók pénzén.

Ő: Beszélhet nekem, öcsém, akármit. Azért mégis a zsidók az oka a hadifoglyok szenvedé-

seinek. Mert nézze, csak úgy-e világos, hogy hadifoglyok azért voltak, mert háború volt, azt meg már mindenki tudja, hogy a háborút a zsidók csinálták. No, nincs-e igazam, öcsémuram?

GONDOLATAIT SAJTÓ UTJÁN MINDENKI SZABADON KÖZÖLHETI ÉS SZABADON TERJESZTHETI.

1848. XVIII. T.-C. 1. §.

HAZAÁRULÓK!

A nyelvem is kilógott ebben a kánikulában. Este volt már s én, szegény destruktív, a Margitsziget felé kutyagoltam. Nem éppen autón, ahogy a kurzuslapok szerint, a destruktívok járni szoktak, csak úgy az apostolok járóművén. A Lipótköruton előmlött a lebukó nap fénye s az arany zuhatagban minden utcasarkon nagy tömeg gyűlt egybe. Plakátot olvastak. Szeretettől csöpögő kétméteres plakátot, amely alá az ébredők szakszervezete volt aláírva. Igen stilusos hely volt, szemben éppen a Club-kávéház diszlett, az ébredők tavalyi honmentő dicső harcainak színtere. Elolvastam én is a plakátot s közben elábrándoztam az ébredők páratlan bátorságán. Mert az még csak hagyján, hogy fütyülnek a törvényre, hatóságra, ügyészségre, cenzurára, plakátkiragasztási tilalomra, az is még érthető, hogy minden házfalat, kirakatot, lehuzott vasredőt bemázoltak ezzel a lepedővel, de mégis csak csodálkoznom kellett e bátorságon, amikor arra gondoltam, hogy hiszen legutóbbi hasonló hőstettük alkalmával már egyszer példás szigorral megbüntették őket. A nyomdászok sztrájkja idején volt ez, amikor ébredő barátaink ugyancsak egy bájos izgató plakáttal ékesítették fel amugy is elég szép fővárosunkat. A hatóság akkor drákói módon szerzett érvényt a törvénynek s az izgató plakátért elítélte az ébredőket, pardon, a nyomdászt 600, irdd és mondd hatszáz korona pénzbírságra. Valóban csodálatos, hogy ez az elrettentő példa sem volt elrettentő hatással. A plakáton egyébként az ébredők megmentik a hazát az új „hazaárulókkal” szemben, akik közt azonban csak egy zsidó van: Vázsonyi. Vázsonyi valószínűleg akkor árulta el a hazát, amikor a forradalom első napján Svájcba emigrált, miközben az ébredő vezérek Haller Istvánnal az élükön esküt tettek a nemzeti tanácsnak. Nagy kár, hogy e felemelő és lelket üdítő jelenetről csak néma fényképfelvételek készültek, de grammofonról elfelejtettek

gondoskodni s így Haller ébredővezér urnak módjában áll most azt állítani, hogy ő nem is esküdött, csak az ujját tartotta fel. Ezek után remélhető, hogy a drákói szigort fokozni fogják s az ébredőket most már nem 600, hanem 650 koronára ítélik el.

FIZESSÉK A ZSIDÓK

az ország adóit, mondá egy Hegedűs nevű honatya beszédében, ami kánikulai viccnek nem is rossz. Milyen egyszerű megoldása az ország pénzügyi problémáinak, méltó a másik Hegedűsnek, a pénzügyminiszternek figyelmére! Az 5% zsidóság fizesse az összes adókat! Kivétel nélkül! Kitűnő ötlet! Modern, szociális és igazságos! Méltó egy kurzushonatya lángoló fantáziájához! De a kis fiók-Hegedűs meg is indokolja javaslatát. Minden zsidó vagyon lopásból, csalásból, uzsorából és keresztény vérből származott, mondá nemes egyszerűséggel a törvényhozás termében. Ez csak világos? Egy nagy alföldi városunkban például él egy igen kiváló zsidó ur, akit az egész város ma is még osztatlan tisztelettel vesz körül. Nem szegény ember, van háza, virágzó üzlete és fejlődő vállalatai, amik szépen jövedelmeznek. Egy alkalommal az egyik városi tanácsossal beszélgetett, aki kurzus lévén, meg nem állhatta, hogy jó módjára célzást ne tegyen. Erre a zsidó honorácior így válaszolt:

— Urambátyám, mind a ketten negyven esztendeje dolgozunk itt. Számítsa ki, mit költött el ön ez idő alatt borra, pezsgőre, cigányra, lóra, kártyára, asszonyra és más virtusokra, számítsa ki ennek a 40 év alatt felgyülemelő kamatos kamatait s akkor rögtön tudni fogja, miből van nekem ma ez a kis vagyonom. Mert én minderre soha egy fillért nem költöttem.

Ez az igazság a zsidóknak „lopással, csalással, uzsorával és keresztény vérről” szerzett vagyonáról!

EGY MÁSIK KÁNIKULAI VICC.

Ha már benne vagyunk a kánikulai viccekben, említsük fel, hogy Budaváry-Buturescu barátunk is felszólalt e héten és kijelentette, hogy ő mindig is a mérséklet híve volt a zsidókérdésben és számtalan népgyűlési beszédében is mindig erre buzdította elvtársait. Sajnos, nincs módunkban, hogy Buturescu ur egynéhány száz népgyűlési retorikai remekművét áttanulmányozzuk, mi tüzetesebben csak zseniális és „mérsékelt” humanizmustól ösepegő tíz pontjára, valamint ez év március 15-én a Petőfi-szobor alatt elmondott csillapító beszédére emlékszünk, amelyben bizonyára Petőfi szellemében, ilyeneket is hangoztatott: „Hiába itt minden felbuzdulás, amíg közöttünk él a vérszopó keleti faj!” A legszelidebb mérsékletre buzdította a következő részlettel is: „Nem elég csak fogadkozni, de ki kell állni a porondra is!” Ezek után igazán érthetelen, hogy a tömeg minden ilyen mérsékletre intő Buturescu-beszéd után felelőtlen elemekké alakult át és vidékek szerint többé-kevésbé súlyos egyéni akciókat követett el a zsidókkal szemben. Még meglepőbb Buturescu barátunk azon nemes szerénységű állítása, hogy a zsidók az ő józan mérsékletének

Rendelje meg:

RAAB ANDOR:

Mayer Litvák unokája

Tanulmányok és novellák.

A Mult és Jövő kiadása.

A pompásan kiállított, gazdag és érdekes tartalmu könyv ára **50.— korona.**

Megrendelhető postautalványon a MULT és JÖVŐ kiadóhivatalában: Budapest, VI, Podmaniczky u. 39.

többet köszönhetnek, mint bárkinek. Ő a zsidóság védője, nemtője, óvó angyala.

Meglátszik, hogy nagy a kánikula. Az utcán kétségbeesetten sóhajt valaki:

— Az ember agya egészen meglágyul ebben a hőségben!

A VAC ÉS A NEMZETI UJSÁG

mint köztudomásu, nincsenek éppen a legjobb barátságban. Szeretett reggeli kartársunknak igen szurja a szemét a zsidó sportklub lendületes előretörése, mert ilyenformán a jövőben mégis csak bajos lesz rossz vicceket költeni a zsidó horpadt melléről és gyenge izmairól. Miután pedig a bajnokságot semmiféle kurzusalapon nem lehet már a VAC-tól elizélni, hát legalább apró csipkelődésekkel vigasztalja magát a reggeli antiszemita hirharsona. Így legutóbb a VAC erdélyi turájáról irt a szerkesztőség egyik nagyreményű sihedere egy költött levelet, amelyben a maga pukkadó irigykedését szerényen az ismeretlenség homályában maradó állítólagos levélíró szájába adja. A VAC-nak kedves kartársunk szerint, több főbenjáró bűne van. Így az első az, hogy „tagjai közt keresztény ember tévedésből nincs!” Hát ez igaz, de legyen szabad megemlitenünk, hogy vannak viszont szép számmal olyan sportklubok Budapesten, amelynek tagjai közt még tévedésből sincs zsidó. A paritás eszerint tehát tökéletes. No, de menjünk tovább! Másik főbenjáró bűne a VAC-nak, hogy Erdélybe ment vendégszerepelni, illetőleg, mint kedves kartársunk nem csekély célzatossággal írja: „áttörte a román demarkációt!” Ezt jámbor kollégánk úgy magyarázza, hogy a románok a VAC-ot nem magyar, hanem zsidó csapatnak nézték s ezért adtak neki könnyen vizumot. Igen ám, de az okoskodásban baj van. Szerény tudomásunk szerint éppen azok a csapatok, amelyeknek tagjai közt, nem tudni, mi okból, de nem akad egy szál zsidó sem, ugyan csak szorgalmasan járnak külföldre, sőt az egyik ilyen fajcsapat mostanában indul ugyancsak Erdélybe és oh, csodák csodája, ugyanazon a módon, ugyanolyan könnyen kapott vizumot, mint a VAC. Ami pedig a románok azon nézetét illeti, hogy különbséget tesznek magyar és zsidó között, hát tehetnek ők arról, hogy e klasszikus elvre éppen a Nemzeti Ujság és a mögötte álló magyar antiszemitizmus tanította meg őket?

AZ ELŐZETES VIZSGALÁTOT ÖRÖKRE ELTÖRÖLTÜK ÉS A SAJTÓ SZABADSÁGÁT VISSZAÁLLÍTOTTUK.

1848. ÉVI XVIII. T.-C. BEVEZETÉSE.

„ÁRKÓ”

A VILÁG LEGJOBB

BUTORTISZTÍTÓJA!

MINDENÜTT KAPHATÓ!

Országos Rabbikepző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Dr. BARSÍ DEZSŐ:

Levelek a Szentföldről.

Jeruzsálem, 1921. július hó.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Frázis és valóság.

Mindenekelőtt arra kérem, ne essék Ön is abba a hibába, amelyben a hivatalból cionista lapok leledznek, hogy a Szentföld iránti szeretetből és érdeklődésből mindent előlegeznek, iparvállalatokat, bankokat, házakat, sőt városrészeket, önvédelmi szerveket, sőt néha zsidó hadsereget is. Amiről csak szó esik, hogy kellene, jó lenne, vagy pláne ha már valamiféle előmunkálatok folynak a dologban, azt a külföldi zsidó lapokban már mint kész, működő és ilyen és olyan eredménnyel dolgozó intézményt látjuk viszont.

Igy van ez az én kis esetemben is. Szó sincsen szanatorium felállításáról, melyet X. vagy Y. pénzel, még kevésbbé már üzemben levő szanatoriumról, hanem csak tárgyalásokat folytattunk a Ción hegyén levő „Misgav-Ladach” kórházzal, mely dacára gyönyörű helyének, nagyon el van hanyagolva, egy öreg görög orvos vezeti, aki nem törődik vele. Pár száz fonttal kis szanatoriumszerű kórházzá lehetne átalakítani. A pénz miatt dr. Jordán a cikkükben említett serajevói testvérünkkel állott tárgyalásban. Azonban a kórház intézéseinek nemtörődömsége és kapzsisága miatt nem lett a dologból semmi. Nekik nem érdekük, hogy rendes, európai kórházuk legyen, ahol valóban gyógyulást találjanak a szenvedők, vagy amely legalább a hygiene legelemibb feltételeinek megfelelően, mert hisz ők így is koldulhatnak tovább Amerikába és Észak-Afrikába és chalukázhatnak a nem működő „musad” javára. Sőt több marad a pénzből, ha nem kell betegek ápolására és reperaturákra kiadni.

Igy vagyunk azonban a legtöbb, ha nem is minden dologgal. Fő a név, a jó cím, esetleg valami tengő-lengő tényleges intézmény is kapcsolódik a jó címhez és aztán a fő a gyűjtés. Minden ebből él. Cionista és nem cionista intézmények egyaránt. A technikája a dolognak a következő: Kimegy számtalan kéréstől vagy cionista intézménynél a bombasztikus kéréstőlnek megfelelően a bombasztikus ujságcikkek; aztán ha ez nem hoz eleget az intézmény és a hivatalnokok fenn-tartására, kimegy az ügyes „meschullach”: a kiküldött. Egy vagy több, aszerint, hogy győzi pénzzel az intézmény. Ezek aztán személyesen járnak el egyeseknél, és zsidó közösségeknél, esetleg meetinget hívnak össze és ott beszélnek gyönyörű vagy elégikus dolgokat, aszerint, mit kíván a pillanatnyi siker. A begyűlő pénz — a „mesullach” vagy „mesullachok” összes költségeinek és családjuk ellátásának levonása után — az intézménynek jut. Vannak intézményeink, melyek dacára ennek a nem ökonomikus, szinte mondhatnám uzsorakamatra kapott pénznek, mégis szépen prosperálnak. Ezek a jó, az általánosan elismert és tiszteletben álló intézmények. Mások, amelyek nem bírják ezeket a nagy költségeket, vagy nem is akarják komolyan a köz dologát, csak az érdekelt vezetők és a hivatalnokok dologát, azok persze csak kisebb snorr-aparátussal dolgoznak és keveset is produkálnak.

Gazdasági anarchia.

Az a kérdés, vajjon ha eddig helyes volt, hogy a Szentföldön letelepedett zsidóságot a diaszpóra zsidósága lássa el chalukával, ez a rendszer tovább is fenn-tartandó-e és az eddigi módon-e? Hová lett az így be-

folyt többé-kevésbé tekintélyes összeg. Egy szóval felelhetek erre. Az itteni zsidóság teljes gazdasági szervezetlensége miatt, amely szerintem épen a chalukarendszernek és az önálló munka és produkció hiányának következménye, ez a pénz 99%-ban az arabok zsebébe szivárgott és szivárog át. Az egész világ zsidósága segít ma, a mai cionista és nem cionista „gazdasági rendszer“ (?) mellett még gazdagabbá tenni az arab lakosságot, még magasabbra emelni a telek és föld árát és mindig nehezebbé tenni a zsidó jisub megélhetését és nagyobbodását.

Itt még a pápa sem csálthatatlan.

Ha már régebben is csak egyes zsidó kolóniák körül volt az arab effendik által kiszipolyozott fellahnak pénze, úgy az új, a nagyobb pénzzel dolgozó „chaluka“: az itteni cionista adminisztráció még gazdagabbá, arany és ezüstben dussá tette a városi arabot is. A legnagyobb elfogultság, a viszonyok teljes nemismerése kell tehát ahhoz, mikor a pápa azt állítja, hogy a zsidók, akik bevándorolnak, kiszipolyozzák az itteni lakosságot. A muzulmán nem is állít ilyet, hanem egyesek nyíltan kimondják, hogy ők csak nyertek azon, hogy a zsidók bevándoroltak és azóta gyarapszanak anyagilag és szellemileg; mások főleg a régi urak és kiszipolyozók: az effendik koncedálván mindezt, mégsem akarják a zsidók bejövését, mert az angol ellenőrzést és kormányzást involvál és az ő régi egyeduralkodókat megszünteti. Nekik már tulontul elég vagyonuk van, százazrek, sőt milliók fontokban, és így nem törődnek újabb jövedelmekkel, ha az politikai és hatalmi befolyáscsökkenéssel jár.

A megfordított zsidókérdés.

Csak a keresztény lakosság, amely kb. 40.000 lelket tesz ki egész Palesztinában, az angol hivatalnokokat és katonákat leszámítva, van ellene a zsidóságnak mindenképen. Ezek a legnagyobb részt görögökből, örményekből és csak kisebb részt „szíriaiak“-ból álló (így nevezik magukat az autochton keresztények) intellektuelek, egyszerűen pozícióikat féltik a zsidóktól. Ma ők a hivatalnokok, orvosok, gyógyszerészek, befolyásos papok, tanítók, jobb mesteremberek és kereskedők — és félnek, hogy ez a domináló helyzetük megszűnik az intellektuális zsidó tömegek bevándorlása esetén.

A pánasiatizmus.

Mindezek az apró garasoskodásokon felül azonban van egy ma még nem teljesen kialakult mozgalom: ez a pánasiatizmus, mely ha egyszer teljesen testet ölt, le fog söpörni innen minden effendit, görögöt és angolt, minden franciát és olaszt, bolsevistát és kapitalistát, valószínű, hogy az Európa után orientálódó zsidóságot is és egy demokratikus és vallás-erkölcsi alapon álló új világot fog Ázsiában és talán Észak-Afrikában is teremteni. Vajjon megmarad-e csak Ázsiában, vagy ahogyan sokan intuitive érzik és érezték, mint a zseniális II. Vilmos császár is, át fog-e csapni az ázsiai hullám Európába is, az még a jövő nagy kérdése. Hogy annak a szenny- és iszaptömegnek, melyet ma Európának neveznek, elkélne ez a tisztító, kimosó hullámcsapás, az bizonyos.

Ernyedt zsidóság.

Egy dolog nagyon sajnálatos szerintem és ez az, hogy az ide jövő zsidóság nem képes magát elszakítani az európai ideológiától és az európai alkulturától és annak kinövéseitől és tanaitól. Csak egyben lesz ázsiai-

vá, vagy talán csak látszólag ázsiaivá: az ernyedtségben. Ki fog azonban majd sülni, hogy az ázsiaiak nem is olyan ernyedtek, mint amilyeneknek látszanak. Ez az ernyedtség ráül itt mindenre és teszi oly szomoruvá a jelenlegi helyzetet. De épen mert ez az egy ok is tudott már, ennek az egy oknak a belátása is kezd mindjobban terjedni, van remény, hogy a helyzet javulni fog. Egyes jelek mutatkoznak már is. Kezdik szégyenleni a kolónisták, hogy falvaikban és telepeikben rászorulnak a környékbeli arab zöldségére, baromfiára, tojás és tejtermékeire. Kezdenek konyhakertészettel foglalkozni, baromfitenyésztést üzni, tejgazdasággal foglalkozni, lassan kezdik a tejtermékeket feldolgozni (vaj, túró, aludtej). Ahol messze esnek a városi piactól, ott legalább a maguk számára. Ez olyan dolog, ami csak magánszorgalmon és jóakaratu, okos munkán mulik; sokkal nehezebb azonban az a tevékenység, amely tőkebefektetéshez van kötve.

A zsidó tőke.

Bármily létérdek fűződjék a dolgokhoz, bármily nemzeti szükség legyen is valami, akármilyen rentabilitása is legyen, nincs rá zsidó tőke. A Palesztinán kívül élő zsidónak szinte hihetetlenül hangzik ez a dolog, de így van. Se a régi zsidó organizáció: a „Kólél“, se az új zsidó organizáció: a „Cionista Végrehajtó Bizottság“ gazdaságilag nem szervezte meg a zsidóságot. Zsidó közcélokat, magasabb gazdasági politikát szolgáló pénzintézetünk nincs. Zsidók ülnek sok pénzintézetben, a vezetőségben is, de zsidó intézet még sincs. Még az „Anglo-Palestine Bank“ sem nevezhető zsidó intézetnek, bár tisztán zsidó pénzből, zsidó célokra alapították. Ez sem ismer zsidó politikát, mint ahogy nálunk a nemzetiségi pénzintézetek, a Tátra, az Albina stb. ismertek és követtek céltudatosan. Apró kölcsönadások jó kezesek és biztosíték mellett bárkinék, takarékküzet, átutalások, némi pénzváltás és be is van fejezve az „Anglo-Palestine“ egész működése. Jelzálogkölcsön nincs, tehát nem lehet nagyobb földvásárlást csinálni. Építési kölcsön nincs, tehát nem lehet építeni. Néha egy-egy jól beprotezsált iparvállalat kaphat valami kölcsönt, ez az egész. De az is drága kamatra.

Lakásinség és építkezés.

Az egész országban katasztrófális a lakásinség és nem lehet építeni, mert nincs bank, amely amortizációs kölcsönt adjon. Pedig a házbérek olyan nagyok, hogy csak a házbérrel amortizálva tíz év alatt kifizetődik az épület teljesen. Egyes helyeken 20%-ot hoz a ház. Az arab — mert gazdag — épít és a zsidóság 100.000 fontokat fizet ki bérért évente, holott gazdasági szervezettség mellett kellene olyan banknak, vagy önszervező szervnek lennie, amely ezt a pénzt megmentené a zsidó gazdasági életnek és amellelt alkotna és építene. Hangzatos címek, azok vannak: Bájith vagán, Achuzath Keren, Bóné bajith, Bóné chanuth stb., stb., de ha a társulat hosszas idő után el is jutott oda, hogy valamilyen kopár, sziklás területet megvesz az araboktól méregdrágára felhajtott áron, felépíteni nem tudják a házakat, mert nem kapnak kölcsönt rá; egyedül pedig a legtöbb nem képes. Pedig mint rentabilis üzlet is kifizetődne egy építőbank, vagy ingatlanbank. De itt a Szentföldön — a külföldön oly agilis, minden légszerűnyebb üzlet után is lóto-futó zsidó egyszerre ernyedő lesz, nem képes gazdasági produkcióra és hivatalos és magánfelek apatikus nemtörődéssel, vagy fogcsikorgatva, de semmit sem téve, adják tovább a

százezreket, amelyeken a legszebb zsidó telepeket lehetne felállítani.

Igy fest valójában a zsidó „kizsákmányolás” Palesztinában és így fest — sajnos — a Kólél és cionista vezetőség gazdasági vezetése, a jisub fejlesztése és erősítése. Ellenben lárma, frázis nem levő iparvállalatok, építkezések, kolonizációk kikürtölése, mintha már reorganizálva volnának, az folyik, az hömpölyög és minden ellenségünket izgatja, sarkalja, lovat ad alá.

Hallgass, de dolgozz!

T a c e s i f a c e : ezt a román jelszót nem tudják a mi vezetőink megtanulni. Se nem hallgatnak, sem nem tesznek. Pedig minden elmulasztott „tevés” 100 és 100 chaluc munkaalkalmát és megmaradási lehetőségét veszi el, ellenben minden igaz munka ugyanennyinek ad hazát itt és gyökeret. Lassan olyan elemek is jönnek, akik nem mindent „felülről” várnak és talán ezeknek az elemeknek az egyesítésével és megszervezésével lehetséges lesz majd a vezetőség nélkül is megteremteni azokat a lehetőségeket, hogy önerőnkől, vagy ha külső gazdasági erőket veszünk igénybe, azoknak biztos garanciájával, fogunk tudni dolgozni. Az amerikai szakadás a cionisták között, — bármily fájdalmas is a testvérharc, — talán közelebb hozott bennünket ehhez az időhöz.

Az amerikai szakadás.

Már is úgy hallatszik, hogy a Brandeis köré csoportosuló rész az önálló, pozitív munka terére akar lépni és először is egy ingatlanbankot akar felállítani. Csak jöjjenek, mi alig várjuk őket. Ugyis ők az egyetlen tőkepénzes zsidók, akik ezidőt pozitív munkát akarnak végezni a Szentföldön. A zsidó tőke szegényére kell ismételnem azt, hogy míg a zsidó tőke mindenütt ott van, és a zsidó tőkés némely helyen vért izzad a különböző „egyéni” és közmegadóztatások terhe alatt és soha nem biztos, hogy a holnap nem hoz-e koldusbotot neki, mindenre kockáztat és áldoz, csak zsidó dolgokra nincs pénze és népe javára nem akar kockázatot viselni. A zsidó tőkésosztály — kevés kivétellel — oly gyalázatosan viselkedett a zsidó nép ujjaszületésének és legnagyobb megpróbáltatásának e napjaiban és annyira nem tudott a helyzet magaslatára emelkedni, hogy gyalázatának külön lapok fognak kelteni a zsidó nép annaleseiben.

Az ujjaéledt héber nyelv.

Szerencsére azonban a kisemberek mozdulnak és építenek és ha ez a hangyamunka hosszú is és még nem mutatós, azért mégis lesz eredménye. Az első eredménye, hogy a mindenki által holttnak nyilvánított héber nyelv újra él; nemcsak él, de virul és napról-napra impozánsabb irodalma van.

Ha napról-napra hallhatjuk a világirodalom legjelesebb színműveit, nem szólva a zsidó eredetiekről, héber nyelven megcsendülni színészeink ajkán, ha a legszebb előadásokat élvezhetjük héber nyelven, ha a csecsemő első gügyögő szava az ősök megszentelt nyelve, ha a gyönyörű holdas éjszakákon héber dal csendül az utcákon, akkor nem volt hiába ez a munka, v'jés tikvah leachariszénu.

Itt küldök Önnek egy héber analysist a „Zsidó Pasteur-Intézetből”. Ez is kisember egyéni munkája, nem Kólél és nem cionista közintézmény és nem valómi zsidó gazdag mecénás tartja fenn. Dr. Arje Beham önmunkájából tartja és fejleszti és küzd érte zsidó kö-

zönnyel és angol beolvasztási kísérletekkel. Bár még számos ilyen emberünk volna és számos ilyen dicsérendő intézményünk,

A magyar chalucok.

De nagy reményt fűzök a tőlünk és Németországból jövő elemhez, ez az, amely szakítani fog a chaluka rendszerrel és a munkán alapuló „Erez-Israelt” fogja megépíteni a mai „Palesztina” helyén. Azokat pedig, akik dolgoznak, könnyű az erkölcsi és a minálunk evvel egyazonos, a vallási alapon egyesíteni. És ekkor ez a kis Erez-Israel újra az emberiség fénypontja és regenerálója lesz. Nehéz, nagyon nehéz és lassu munka lesz, mert semmi, de semmi emberi erő nem segít bennünket munkánkban, sőt gátol nemcsak avval, hogy minden közreműködéstől a munkában távoltartja magát és néhol még testvérgyilkos módon ellene is fordul, hanem gátol avval is, hogy azok is, akiknek hivatása volna a munkát szervezni, abban elől járni, olyan szellemet és felfogást terjesztenek, mint amilyent levelem elején vázoltam és nem állanak azon a vallás-erkölcsi magaslaton, melyen állaniuk kellene. Pedig a tömeg a vezetők után igazodik. Egy-két a helyzet magaslatán álló, nem és kiváló jellemű vezér egy egész népet felemelhet és egy-két rossz vezető egy egész népet korrumpálhat, ha mindjárt csak időlegesen is.

A jövő.

Mi azonban bizunk Istenben és az ő különös gondozásában. A mi történelmünk semmi doktrinának nem felel meg, azt semmi iskolai szürke szabálykaptafára ráhuzni nem lehet. Az oly különálló és csodálatos, amilyent egy nép története sem mutathat fel. Az összes történelmi szabályok szerint nekünk már rég meg kellett volna semmisülnünk, de mi élünk, bár a pokol minden rémsége és az ember-állat minden vad és szennyes indulata összefogott is ellenünk és hálával eltelve, de egyszersmind bizakodva mondjuk: Ad hénach azárunu rachámecha, v'ló azevunu chaszádecha, v'al titsénu Adonáj Elóhénu anecrach. Négy évezred vérzivatarja közt állunk, újra éledünk és élni fogunk, amíg mentsvárunkat, történelmünk csodás fonóját és életünk igaz forrását: a Thórát magunk nem fogjuk lerontani, tőlünk eltávolítani, folyását eltömni.

Mások soha meg nem ölhetik a zsidó népet, csak ő maga vesztheti el önmagát. De mi élni akarunk és élni fogunk, mert hivatást érzünk ez életre, hivatást: dolgozni az egész emberiségért. Kiemelni azt mai testvéri együttműködés magvait és ezzel újra visszavarázsolni a földre a száműzött boldogságot.

Testvéri szeretettel

Dr. Barsi Dávid.

Modern és rituális

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók. Kibullott hajból is elvállalok parókát és mindennemű hajmunkát. **Speciális Hemme** hajfestés minden színben.

GRÜNFELD MIKSA

a volt Visó és Grünfeld cég be'tagja. Budapest, IV. ker., Hajó-utca 3. szám. (Belváros)

A mezopotámiai királyság.

A háboru befejezése óta csöndes és szivós háboruskodás folyik az angol és francia diplomácia között a muzulmán tömegek fölött való uralomért. Az angolok most Feysal emirt, a franciák dühös és elkeseredett ellenségét megválasztatták Mezopotámia királyává s ezzel jelentős lépéssel jutottak közelébb a nagy birodalom legégetőbb kérdésének: a muzulmán problémának megoldásához.

Az első lépés ez irányban Hussein Alinak Hedzsasz királyává való kikiáltása volt 1916 tavaszán. Amióta az ifjutörökök II. Vilmos politikájának váltak lelkes hiveivé, azóta szakadatlanul foglalkoztatta az angolokat az a probléma, miként vonják ki több mint 300 millió muzulmán alattvalójukat a török szultán vallási befolyása alól, aki mint az igazhitűek kalifája, legfőbb egyházi méltóságát viselte a mohamedán világnak. A török hadüzenet után Hussein Ali, Mekka kormányzóját, Enver basa egykori barátját kikiáltották Hedzsasz királyává, fölvetették vele a kalifa címét és megengedték neki, hogy a „Minden Igazhitűek Ura” méltóságát viselje. Az ujdonsült kalifának azonban nem igen volt tekintélye, különösen azóta, amióta Franciaország még a békeszerződés megkötése előtt birtokába vette Szíriát s széleskörű propogandát indított az új kalifátus ellen. Az angolok a francia politika kezét keresték a folytonos lázongásokban, amelyek az új gyarmatokon, Mezopotámiában és Palesztinában állandóan dühöngtek, a franciák viszont Anglia bérencének tekintették Hussein Ali fiait, Feysal emirt és Abdullaht, akik Szíriában okoztak sok gondot Goureaud generálisnak, a francia helytartónak.

Az elmúlt évben több mint 150 millió font sterlingbe került Angliának a lázongó mezopotámiai törzsek fékentartása s ezért Winston Churchill, mihelyt a gyarmatügyi hivatal vezetését átvette, elsőnek az arab kérdést igyekezett megoldani. A kairói konferencián, amelyen az angol birodalom keleti gyarmatainak minden felelős vezetője részt vett, elhatározták, hogy az összes arab törzseket Hussein Ali családjának uralma alatt egy államban egyesítik, természetesen angol főnhatóság alatt.

Anglia mindig megóvjá a demokratikus formák látszatát, még akkor is, ha félvad arabokról van szó. Ezért kellett a mezopotámiai benszülött államtanácsnak formálisan följárnia a koronát Feysal emirnek s ugyanilyen procedurát fognak követni akkor is, amidőn Feysal emir fivérének, Abdullahnak fogják Transzjordánia, a Jordán folyó keleti partjától Mezopotámiáig terjedő terület koronáját följárni. Három uralkodó alatt, valójában azonban angol uralom alatt, így teljesül az arabok vágya. Egy területileg hatalmas, de nagyon gyér népességű birodalom fogja egyesíteni a szétszórott és eddig török uralom alatt élő arab törzseket s az ősrégi főváros, Bagdad, újból uralkodónak lesz a székhelye.

A sévresi szerződés, amelynek végrehajtásáért az angolok érdekében oly hosszú ideje véreznek már a görögök, viszont annyira lecsökkent a szultán hatalmát, hogy az új kalifátus befolyása a muzulmán világra erősen fog emelkedni.

Az angol diplomáciának ez a sikere természetesen nagyon erős ellenhatást fog kiváltani francia oldalról. A franciáknak semmiképen sem lesz inyére, hogy a szultán helyett, aki többé-kevésbé mégis csak függet-

len uralkodó volt, most Hedzsasz királyá viselje a legfőbb muzulmán vallási méltóságot, az az uralkodó, aki koronáját, családjá emelkedését az angoloknak köszönheti, akinek elhatározásait az angol gyarmatügyi hivatal igazgatja. Franciaország afrikai gyarmatainak sorsa tugg jórészen attól, ki viseli a kalifa méltóságát s amint tan legjobban bosszantja a párisi hatalmasokat, kiesik a franciák kezéből az a fegyver, amellyel Anglia engedékenységet a német béke kérdéseiben eddig kikényszerítették. Anglia merev magatartása a francia kívánságokkal szemben a sziléziai kérdésben jórészt arra vezethető vissza, hogy az angolok szilárdnak látják helyzetüket a közeli Keleten s nincsen többé félni valójuk a francia agitációtól. Ellenkezően, teljesen az angolok akaratától tugg ma már az, mikor rohanják meg az arab tömegek a gyűlölt franciákat s mikor verik ki Goureaud generálist Damaszkuszról.

Amikor a békeszerződések befejezte után Feysal emir hazatért Damaszkuszba, a szíriai arabok nagy lelkesedéssel kiáltották ki Szíria királyává. Szíria azonban a békeszerződések értelmében a franciák konca lett s Feysal emirnek, bár véres harcok után, mégis ki kellett vonulnia Szíriából, ahol azóta francia generális az ur. De nem nagyon valószínű, hogy Feysal lemondott volna arról, hogy ezt az araboklakta földet ne egyesítse a most kialakuló nagy arab birodalommal. A nyugati hatalmak Tanácsa, amely augusztus első napjaiban fog összeülni, tehetetlenül áll Feysal királyságával szemben, amely most már véglegesen Angliának juttatja a közeli Kelet uralmát. Amíg a francia diplomácia egészen belemerült a török-görög háboru szövevényes fondorlataiba s egész erejével a török birodalom konzerválására törekszik, az angolok békés eszközökkel, hagyományos ügyességükkel ragadták ismét magukhoz a vezetést. A keleti politikai egyensúly eltolódása rövid időn belül Európában is éreztetni fogja hatását. Az angolok már eddig is észrevehetően eltávolodtak a francia politika vonalától s ha ma még nem is lehet a két szövetséges között beállott szakításról beszélni, az eltávolodás mindenesetre oly erős, hogy a francia hegemonia hamarosan meg fog szűnni s az angol befolyás, amely eddig a francia diplomácia mögött majdnem teljesen eltűnt, ismét erősebben fog kiemelkedni. Az angol érdek egyenlő a gazdasági megnyugvás és a kereskedelmi lehetőségek erősítésével s így valószínű, hogy a keleteurópai államok politikájának támadó és katonai színezete a közel jövőben erősen enyhülni fog.

* * *

E nagyérdekességű cikket, amely a forrongó keleti probléma mélyébe nyújt betekintést, a Népszava vasárnapi számából vesszük. Miután a keleti kérdésnek és különösen az arab problémának megoldása a lehető legközelebbről érinti a palesztinai zsidó nemzeti otthon ügyét is, érdemesnek tartjuk e cikket néhány megjegyzéssel olvasóink elé tárni. E fejtegetésekből nyilvánvaló, hogy a messzelátó angol gyarmatügyi politika a Keleten a mohamedán világnak új strukturáját építette ki, amely az Izlám súlypontját a törökökről az arabokra és Sztambulból Mekkába helyezte át. Az arabs nacionalizmussal egybefolyó Izlám feje Hussein Ali, a mekkai kalifa, a Földközi tengertől Indiáig huzódó óriási arab birodalom pedig fiainak, Feysal emirnek és Abdulla h-nak uralma alatt fog szoros államszövetséggé alakulni. Az új államalakulatból egyelőre még kiesik Szíria, amelyet a sévresi békeszerződés Franciaországnak juttatott és Palesztina, ahol a békeszerződés

a zsidó nemzeti otthon kiépítését rendelte el. Az erős nacionalizmustól fűtött új birodalom természetesen mohó imperializmussal törekszik a két országot is nemzeti blokkjába vonni, amire morális alapot az ad, hogy mindkét tartományban az arabok jelentékeny többségben vannak. Ez az imperializmus Szíriában fegyveres összeütközésben robbanhat ki, miután itt az angol keleti politikával ellentétes érdekű Franciaország uralkodik és fejt ki a mekkai kalifa és a bagdadi uralkodó jogára alatt egyesülő pánarab birodalommal szemben erős agitációt. Palesztinában a helyzetet lényegesen enyhíti az a körülmény, hogy angol fennhatóság alatt áll, csakugy mint az alakuló pánarab birodalom s így az angol gyarmatpolitika módját találhat az önkormányzat alapján való békés megegyezésre, amelynek már nagyszerű példáit szolgáltatotta a délafrikai köztársaságoknak. Minden ilyen megegyezésnek azonban előfeltétele, hogy Palesztina tényleg zsidó terület legyen, vagyis a zsidó lakosságnak az arab fölött többségbe kell kerülnie. A békekonferencia óta 14.000 zsidó vándorolt be Palesztinába. Ez igen kevés, mert Kelet-Európából hajléktalanná tett és megtizedelt százezrek várnak bevándorlása és a zsidó lakosság növekedésének arányban kell állania az arab imperializmus rohamos térhódításával. Egykét év alatt egymillió zsidónak kell bevándorolnia, hogy a Szentföld hosszú évszázadokra el ne vesszen ismét a zsidóság számára. A bevándorlási probléma tisztán gazdasági természetű, pusztán a megfelelő munkalehetőségtől függ s ezért a zsidóság becsülete és jövője érdekében a zsidóság minden árnyalatának össze kell fognia, hogy nagyszabású beruházásokkal a grandiózus tervet megvalósuláshoz juttassa. A világtörténelmi pillanat érkezett s ha a zsidóság ezt elszalasztja, úgy tán századokig nem fog többé visszatérnie.

KÖRÖS MIHÁLY:

Mese az anyámról.

*Ha majd nagyobbak lesztek
Két édes gyermekem,
Anyámnak sirhalmához
Eljöttök majd velem.*

*Tudom, jó szíve erre
Megdobban ott alant;
S forró áldást sugároz
Felétek majd a hant.*

*S mesélek ottan róla
Sok kedves, szép mesét . . .
Mig nem ful zokogásba
Az elhaló beszéd.*

*Mert a mesének vége
Az nagyon megható;
Nem is volt mese az tán,
De gyötrelmes való.*

*Tudom kis szívetek majd
Megindul s egykoron
Ti is ép így zokogtok
Majd az én siromon.*

1902.

Elbocsátják a zsidó tanítókat.

A székesfőváros tanácsa küldöncök útján folyó hó 25-én este a fővárosi szaktanítók és szaktanítónők részére a következő tanácsi határozatokat kézbesítette ki:

Budapest székesfőváros tanácsa. 74281/1921—VII. Határozat. A tanács a székesfőváros közoktatási intézeténél alkalmazott tanítószemélyzet fizetéseiről alkotott 619/1918. kgy. sz. szabályrendelet 18. §-ában biztosított jogánál fogva Ont a székesfővárosonál viselt szaktanítói állásából, 3 hónapi fölmondással, 1921. évi október hó végével, a közszolgálat érdekében elbocsátja. Kelt Budapesten, a székesfőváros tanácsának 1921. évi július hó 14. napján tartott üléséből. Folkusházy s. k., h.-polgármester.

Ha valaki tudja, kik a szaktanítónők, akik 8—10, sőt több éven át havi 800—1000 koronáért sokat, igen sokat dolgoztak, akkor azt meg tudja érteni, mit csinált Zilahi Kiss Jenő főantiszemita tanácsnok akkor, amikor önmagának elbocsáttatása helyett ilyen rettenetesen kis egzisztenciáknak szájából ragadja ki durva kezekkel azt a kis falat kenyeret, amely őket az éhenhalástól megmenti. Azt hiszi a főantiszemita tanácsnok ur, hogy ezeknek legnagyobb része nem fogja megkeresni azt a pár száz koronát havonta, ha más tisztességes polgári foglalkozás után néznek és nem lesznek kénytelenek küzdelemmel, erőszakolt jókedvvel dolgozni csak azért, hogy igazgatójuktól kezdve szakfelügyelőkön és tanfelügyelőkön keresztül olyan tanácsnok „teljes meglegedését” érdemeljék ki, mint Zilahi Kiss, aki olyanfajta leveleket írt a kommunizációja előtt papi vagyionok szekularizációjáról és egyéb kommunista elvekről, mint az általa kommunista üzemek miatt üldözött és elbocsátott tanítók együttesen sem? Még csak arra volnánk kíváncsiak, hogy hány a zsidó azok között a szaktanítók között, akiknek siralmas levelét Zilahi Kiss megírta. Mert azt legalább reméljük, hogy a numerus clausust szem előtt tartva, a közszolgálat érdekében nemcsak a zsidókat üldözi ki és ítéli éhenhalásra. Vagy, pardon, a közszolgálat érdeke mindig azt kívánta, hogy a köztisztviselők színe-java megmaradjon és a salakja hulljon? Ez nemcsak a tanítóságra vonatkozik, de magasabb állást betöltő alkalmazottakra is. Kulturtanácsnokokra is. Legalább Franciaországban úgy volt, amikor a gyilkosokra a halálbüntetés megszüntetését kérték, azt a feleletet nyerték: Kezdjék el a gyilkos urak.

Vigyázzon gyermeke zsidó nevelésére!

Fizessen elő a

REMÉNY

zsidó ifjusági képeslapra.

**Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV., Magyar-utca 3.**

KRÓNKA ÉS SZEMLE

Gyászistentisztelet. Impozáns részvétben nyilvánult meg a zsidóság gyásza a múlt hónapban elhunyt Rosenthal Tóbiás bonyhádi főrabbi elkiüdvéért tartott istentiszteleten. A feketével bevont templom zsufolásig megtelt a gyászoló hivekkel, kik áhitatos csendben figyeltek dr. Sik Bernát karlováci főrabbi magas fenkötségben szárnyaló beszédére, melyben megható szinekkel ecsetelte apósa, az elhunyt nagy gaon érdemeit és a súlyos, gyászos veszteséget, mely halálával a zsidóságot érte. A hitközség példásan gondoskodott az özvegyről, amennyiben továbbra is folyósítja számára az elhunyt főrabbi teljes fizetését.

A nyiregyházi Zsidó Dalkör július 6-án fényesen sikerült hangversenyt tartott a zsidó népiskola disztermében, amely annyira megtelt előkelő közönséggel, hogy nagy tömeg szorult a folyosókra is. A Dalkör Má-tóvú bevezetődala után Fleiner Lajos elnök mondott szép megnyitóbeszédet, majd dr. Bernstein Béla főrabbi nagyszabásu ünnepi beszédében ecsetelte a zsidóság kétezere éves szenvedését, amelyből a jellegzetes zsidó muzsika fakadt. A dalárda Neumann Albert karmester kiváló vezetésével számos dalt adott elő. A magánszereplők közül dr. Németh Sándor, Handel László, Szende Károly és Propper Ede arattak megérdemelt művészi sikert. Az estély egyik

érdekessége volt dr. Fried Manónak, a nyiregyházai zsidó közélet harcosának tartalmas előadása a zsidó zene történeti fejlődéséről. A Dalkör a háboru idején működését beszüntette, miután tagjai kivétel nélkül hadba vonultak. Az ujjaszervezés sikerült munkája Földes Márton ügyvezető elnök érdeme.

Tiegermann Ignác gávai rabbit a tiszalöki orth. hitközség egyhangulag főrabbijává választotta.

Gyermektelen zsidó szülők figyelmébe. Stádlér Izidor ur, a szombathelyi zsidó lelencotthon nemes-szívü vezetője felkért bennünket, hogy az otthonban lévő árva gyermekek örökbefogadása érdekében a gyermektelen nemeslelkü zsidó családokhoz kérelmet intézzünk. Amidőn e humánus felkérésnek örömmel teszünk eleget, egyuttal közöljük, hogy jelenleg az otthonban elhelyezett következő gyermekek jöhetnek számba: 1. 10 éves teljesen árva leányka, 2. 7 éves leányka, 3. 5 éves leányka, 4. 1 és fél éves fiucska, 5. 1 éves fiucska. A gyermekek egészségesek és csinosak, részben törvényes, részben természetes születésűek. A nemesszívü ajánlatokat szerkesztőségünk szívesen továbbítja.

A zsidó történelem új feldolgozása. Mint értesülünk, S. M. Dubnov, a kiváló zsidó történetíró „Neueste Geschichte des jüdischen Volkes“ című nagy művét új átdolgozásban sajtó alá bocsátotta. Az első és második kötet a berlini Jüdischer Verlag kiadásában már megjelent, a harmadik rövidesen követni fogja. A monumentális mű a zsidóságnak a francia forradalomtól a világháboru kitöréséig, tehát 1789-től 1914-ig terjedő történetét foglalja magában és így a modern zsidó történelem legizgalmasabb fejezeteit öleli fel. Mély bepillantást nyújt a zsidóságnak úgy külső helyzetébe, mint a XIX. és XX. század elején le-

IVRIA

BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143-29 és 20-41

RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

**SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSÍTÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.**

zajlott belső szellemi mozgalmaiba s ezzel a mai zsidóság történeti kialakulásának tárgyilagos és rendkívül érdekes képét adja.

A „Remény” zsidó ifjúsági lap (augusztusi) Tisebeov-száma gazdag tartalommal és gyönyörű illusztrációkkal jelent meg. A tartalomból Izrael Zangwill, Singer Leó dr., Jánosi Gusztáv, Zoltán Vilmos, Mandel Lea, Cholnoky László, Zsoldos László és mások érdekes közleményeit emeljük ki, míg az illusztrációk közül Michel Angelo hatalmas Jeremiása és Bendemann gyönyörű kompozíciója (Babilon vizeinél) válnak ki. A Remény nevel, oktat, szórakoztat. Előfizetési díj egy évre 260 kor. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Magyar-u. 3. Lapunk utján is megrendelhető.

A Journal de Genève egyik legutóbbi számában Quand Israel est le roi címmel erősen antiszemita izüi vezércikk jelent meg, amely a Tharaud-fivérek könyvei alapján behatóan foglalkozik a magyar zsidóság helyzetével és az itteni antiszemita politikával. A cikk Svájcban kínos feltűnést keltett, miután ott ez a hang egészen szokatlan és ismeretlen.

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési díja 4 korona.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiút a következő tanévre teljes ellátásra. Szigoruan rituális konyha. Gimnázium tözsomszédságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen érett fiam segíti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Javitó és felvételi vizsgákra előkészít egyetemi hallgató. Leveleket «orvosnovendék» jelígre a kiadóhivatal továbbít.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szórakoztató módszerrel tanít amerikai mester, Podmaniczkyu. 57 II. 12.

Agilis hirdetési ügynökök felvételnek. „Bevezetett” jelígre a kiadóhivatalba.

Zsidó szigorlóorvos, aki utolsó vizsgái előtt áll, csendes lakást, esetleg teljes ellátással keres, lehetőleg jó levegőjű helyen. Szíves ajánlatok Molnár, IV., Magyar-utca 3., II. 3.

Graetz: Geschichte der Juden, 13 kötet, diszes kiadásban, új állapotban, továbbá Talmud, wieni Schlossberg kiadás, kitűnő állapotban, 17 kötet, kez alatt eladó. Szíves ajánlatok Remény szerkesztősege, IV., Magyar-utca 3., II. 3.

Erős, egészséges zsidó árva fiú, 6 középiskolával keres foglalkozást Budapestben vagy vidéken mint kereskedő tanonc, vagy mint iparos tanonc teljes ellátással. Leveleket «Szorgalmas» jelígre kér a kiadóba.

Azonnali belépésre keresek bóchert, ki néhány család 10 gyermekeit kezdő chümisch, 2 gyermekeit kezdő gemohret tanít. Díjazás: élelmezés és 1500 kor. havi fizetés. Herzl Emanuel, Dunaföldvár.

Eljegyzés. Dr. Fried Abrahám, Máramarosszigetről eljegyezte Weinstein Arankát Debrecenből. — Singer Náthán Gyöngyösről, eljegyezte Fischer Franciskát Losoncra.

A kiadóhivatal felkéri mindazon barátainkat, akik R a a b Andor Mayer Litvák című könyvére előfizetési ivateket vettek át, hogy azokat sürgősen küldjék be, miután a könyv szétküldése megkezdődött.

„Pessl” Transvortatio „Mirákel” törvényileg védve, alkalmazható oly könnyedséggel, mintha kalapját felteszi a fejére. Budapest, IV., Váci-utca 19.

Pályázatok.

A pécsi izr. hitközség azonnali belépésre keres népiskolai tanítót, aki középiskolai hitoktatásra is képesített. Díjazás megegyezés szerint. Ajánlatok f. é. augusztus hó 15-ig intézendők az iskolaszékhöz.

A budai izr. hitközség (II., Fő-utca 12.) középiskolai hitoktatót keres. Fizetés körülbelül 35.000 K. Jelentkezés augusztus 20-ig.

23 éves fiatalember kereskedelmi érettségivel, ki öt éve gazdaságban működik, gazdaságban vagy irodában, hol a szombatot megtarthatja állást keres. Megkereséseket «Szorgalmas» jelígre a kiadóhivatal továbbít.

Egyetemi hallgató nyári szünetre tanítást vállal. Telefon: 79—41.

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, úgy mint hajfestést. **Feltűnő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netekben és e szakmákban vágó cikkekben. BLAU MALVIN Király-u. 3.

Jüdischer Buch-u. Kunstverlag Max Hickl, Brünn

Zionistische Parteiliteratur — Hebräische Lehr- u. Wörterbücher — Neuhebräische Literatur — Rabbinische Literatur — Grosses Antiquariat — Predigten

NEUERSCHEINUNGEN:

Hickl's Jüdischer Volkskalender 21. Jahrgang 1921/22 br. Mk. 10.—
Pinski David: Ausgewählte Erzählungen, Autorisierte Uebersetzung von H. Blumenthal elegt. geb. Mk. 14.—
Gewuloth, Doppelnummer 5/6 br. Mk. 10.—
Gewulothband 1—6 schön geb. Mk. 50.—
Katalog gegen Einsendung von Kronen 5.—

ZSOLDOS TANINTÉZET

a legjobban készít elő magánvizsgákra VII., Dohány-u. 84. Tel. Józ. 124—47.

DEBRECENI
„DIÁKOTTHON”
izraelita fiúnevelő intézet

Prospektust küld
BURGER
D. JÓZSEF
hitk. főjegyző Debrecen.

A „Mult és Jövő” művészi képeslevelezőlapjai.

50 darab különböző bibliai és zsidó tárgyú képeslap. A legjobb magyar és külföldi művészek munkái. Regi metszetek, szentföldi tájképek, írók és művészek arcképei, kották stb. Ünnepi üdvözlőlapokra nagyon alkalmasak. Az 50 képeslap ára 30 korona. A „Mult és Jövő” előfizetőinek 15 korona és a portó.

Budapest legregibb, legjobb orth. **בשר** vendéglője!

Naponta változatos speciális étlap Jó italok. Utravalók. E öfízetések Blau Samuel, Bpest, VI., Laudon-u. 1

Perzsa szőnyegek

alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungaria műszaki vállalat

elsőrendű cipőüzeme
Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz.
Minden e szakmába vágó rendelést elvállal.

Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

Múlt és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

SZERKESZTŐSEG ES KIADÓHIVATAL
BUDAPEST,
PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM

HIRDETESI KEZELŐSEG:
LEOPOLD CORNÉL HIRDETTŐIRODA
TERÉZ-KÖRUT 3 TELEFON: 7-73

ELŐFIZETESI DÍJ EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PENTEKEN.

AZ ELCSAPOTT TANITÓNŐK.

Mult heti számunkban már hirt adtunk arról, hogy a Zilahi-Kiss Jenő, a hirhedt kommunista levélíró és destruktív forradalmár szellemétől átítatott nemesielkü fővárosi kurzusvezetőség 166 zsidó vallásu magyar honpolgárnőt egy csapással kenyértelenné tett. 166 fővárosi szaktanitónőt bocsátottak el váratlanul állásából és löktek a legbizonytalanabb jövőndő elé. Nincs közöttük egyetlen egy sem, akít fegyelmi büntetéssel sujtottak volna eddig, akik ellen erkölcsi kifogás, politikai megbizhatatlanság felhozható lett volna. A brutális rendelet 166 büntetlen, hazafias érzésű valláserkölcsi alapon álló nőt fosztott meg kenyértől, javarészt olyanokat, akik atyjukat, fivérüket és férjüket vesztették el a háboruban. Nem egy közöttük kitüntetéssel végezte a pedagógiai szemináriumot és valamennyien kivétel nélkül igazgatóiknak és fölöttes hatóságaiknak eddig legteljesebb elismerését kiérdemelték. Elbocsátásuk saját igazgatóikat lepte meg a legjobban. Sokat közülük a legutóbbi választások és előléptetések alkalmával fölöttes hatóságaik első helyen jelöltek.

Elbocsátásuk felháborító és igazságtalan. Évek óta szorgalommal és kötelességtudással dolgoztak, férjeik, fivéreik a magyar hazáért küzdöttek ugyanakkor, amidőn az őket elbocsátó diktátor kommunista elveit hirdető leveleket irt a lapokba. Különösen kirivó a botrányos igazságtalanság özv. Timár Szaniszlóné esetében, amellyel mai számunkban külön is foglalkozunk és amely felháborodástól izzó cikket váltott ki a legnagyobb magyar publicista, Rákosi Jenő tollából is.

Az elbocsátott tanitónők nem is nyugodtak bele kenyérük jogtalan elrablásába, hanem fellebezéssel éltek a fővárosi tanácshoz. Az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 138. §-a szerint a tanitónők állásukból csupán súlyos hanyagság, erkölcsi kihalás, vagy bűntény miatt bocsáthatók el és akkor

is csak fegyelmi hatóság útján. Nem lehet vitás, hogy e paragrafus a szaktanitókra is vonatkozik, amint azt egyébként a Fővárosi Közlöny 1918. évi 24-ik számának 46. lapján található fizetési táblázatban a fővárosi tanács is világosan elismerte.

De ugyancsak elismerte azzal is eddig a fővárosi tanács, hogy a szaktanitók nem ideiglenes alkalmazottak, hogy fizetésükből három év óta rendszeresen levonta a nyugdíjjárulékot és számukra lakbért folyósított, ami a főváros ideiglenes alkalmazottainál nem szokásos.

Még felháborítóbb ezen igazságtalanság, ha tekintetbe vesszük, hogy az elbocsátott tanitónőknek várakozási idejét annakidején a tanács két esztendőben állapította meg és határozott ígéretet tett, hogy 1920. november 1-én véglegesíti és előlépteti őket.

Valóságos törvénysértés az az intézkedés, amely minden indokolás nélkül a tanitónőket nyugdíjuktól megfosztotta. Erre vonatkozólag az 1875. évi XXXII. t.-c. 2. §-a így intézkedik: „Az 1868. évi XXXVIII. t.-c. értelmében bármely nyilvános népiskolában alkalmazott rendes és segédtanitók, kik az 1868-ik népiskolai törvény 133. §-a alapján képesített okleveles tanitók, nyugdíjra jogosultak“. E törvény értelmében az elbocsátott tanitónők fizetéséből a nyugdíjjárulékot rendszeresen levonták és így nyugdíjigényüktől semmi körülmények között meg nem foszthatók. Különösen felháborító a határozat indokolása, amely szerint a tanitónők elbocsátása közérdekből történne. Nyilvánvaló, hogy a közérdek csak a politizáló, a hanyag, a lelketlen és a tudatlan tanitónők elbocsátását kívánja, de épen a közérdekkel ellenkezik az, hogy olyanokat bocsássanak el teljesen indokolatlanul, akik egészségüket, erejüket, minden gondolatukat és életenergiájukat eddig a nevelés ügyének áldozták.

Miután az elbocsátás nemcsak közigazgatási jogi, hanem magánjogi szempontból is megtámadható, az elbocsátott tanítónők el vannak szánva arra, hogy amennyiben a tanács e határozatot jóváhagyja és őket állásukba vissza nem fogadja, úgy panasszal fordulnak a közigazgatási bírósághoz.

A magyar zsidóság teljes szeretettel karolja fel e tanítónők ügyét, akik ártatlanul, egyedül zsidóságuk miatt, vesztették el verejtekesen megszoigált kenyerüket. Első híradszánk óta nagy számmal érkeznek szerkesztőségünkbe levelek, melyekben jómodu testvéreink gyermekeik mellé nevelői állást ajánlanak fel az elbocsátott zsidó tanítónőknek. Eddig többeket sikerült elhelyeznünk. Kérjük az elbocsátott tanítónőket, hogy amennyiben ilyen állásra igényt tartanak, sürgősen közöljék szerkesztőségünkkel, valamint arra kérjük, különösen a vidéki zsidó szülőket, hogy e nemeslelkű akcióban bennünket támogatni sziveskedjenek.

A zsidó tanítónők ne féljenek. A zsidóság nagyobb viharokat is kiállott és súlyosabb megbántásokat is elviselt eddig. Zsidóságukért nem fognak ártatlanul szenvedni. A magyar zsidóság egy szívvvel és lélekkel áll mellettük.

Szombattól—szombatig.

Özv. Timár Szaniszlóné szomorú esete.

(J.) A Budapesti Hírlap augusztus hatodiki számában Dunántuli aláírással cikk jelent meg, amely az összes „T. Szaniszlók” esetéből levonatkoztatva egy T. Szaniszlóné esetét teszi szóvá. Dunántuli, aki tudvalevően azonos Rákosi Jenővel, méltányosságot kér a kidobott 166 fővárosi zsidó tanítónővel szemben, legalább azok számára kér kis méltányosságot, akik férjüket, bátyjukat, fiukat vesztették el a háboruban. Mi jól tudjuk, hogy mily pusztai hiába kiáltás ez a majdnem alázatos kérése a legnagyobb magyar publicistának. Nem is hittük egy percig se, hogy ez a nyilvánossághoz való fordulás jobb belátásra — nevezzük nevén a gyereket — becsületérzésre hangolhatná azt a kezét, amely ezekben cselekszik Magyarország fő- és székvárosában.

Vasárnap délelőtt megjelent a Mult és Jövő szerkesztőségében Szatmári Mór volt függetlenségi képviselő, a nagyhirű publicista, fölkerít bennünket, hoznánk napvilágra a gonoszság és sötétség közepéből mi is Timár Szaniszlóné esetét.

Mint az már a nyilvánosság elé jutott, Zilahy-Kiss Jenő közoktatásügyi tanácsnok egyszerre utcára tette a főváros 166 zsidó szaktanítónőjét. Tette ezt azzal egyidejűleg, hogy huszonhat zsidó iskolaigazgatót tanítóvá degradáltatott, anélkül, hogy e huszonhat zsidó iskolaigazgató ellen bármi okból eljárást lehetett volna indítani. Ez a Zilahy-Kiss. De ki ez a Zilahy-Kiss? Vajjon micsoda félelem és gáncs nélküli lovag, mely tisztult keresztény jellem, ki így ítélkezhetik sorok és családok fölött? Önök még emlékezni fognak a névre. Megnyugtatom önöket. Azonos: Ez ugyanaz a Zilahy-Kiss Jenő, aki olyan kommu-

nista-bolsevik-szamuelyy levelet irt még a frontok összeomlása előtt az Uj-Nemzedékbe, amely akkor szerény hetilap volt, hogy azért mai valutában tiz esztendő ingyenes ellátás jár ki az ügyességnél. De csak másnak. Zilahy Kissnek nem. Zilahy Kiss akkor, segéd-helyettes-díjtalan gyakor-nok-fogalmazó-jelölt korában teli tüdővel tujta a közeledő vörös nap harsonáját; ma ugyanez a Zilahy a főváros közoktatásügyi tanácsnoka. Aki kidobja a tanítókat. Aki kenyerétől fosztja meg a tanárok gyermekeit. Ez lett a kommunista fogalmazóból. Mert ő a kurzus idédelgetett embere, sőt tükörképe. Úgyes, nagy tehetségű ember. 1918 októberében földobják; lángvörös; sőt Leninvörös, 1919 augusztusában leesik, s fehér; mint a gabona, mint a kurzus. 1921-ben kibontják a belsejét, hát olyan fekete, mint az alábbi eset bizonyítja. Ilyen ügyes ember. Evvel az átváltozó művészettel kár közoktatásügyi tanácsnoknak lenni. Evvel célszerűbb elmenni a városligetbe, ott sokkal többet lehet vele keresni. Sőt, aki ilyen átváltozó művész, annak csak a vurstliban van keresnivalója. Bár a hintáslegények nagyon ügyelnek a nivóra.

Ezzel szemben itt van özvegy Timár Szaniszlóné fővárostól elbocsájtott zsidó szaktanítónő. Özvegy; mert férje három esztendővel ezelőtt ideglázban meghalt. Ideglázban nem sokkal azelőtt, hogy Zilahy Kiss megírta kitűnő levelét. Kérdés, miért halt meg ideglázban Timár Szaniszló szerkesztő, aki a függetlenségi harcoknak évtizedeken át publicistája volt? Felelet: Timár Szaniszló meghalt a harctéren hősi halált halt, Magyarország integritásáért haláláig híven harcoló egyetlen fia után. Azóta özvegy Timár Szaniszlóné kiskorú lánygyermekével abból él, hogy a fővárosnál szaktanítónő. Ily minőségben többszörösen kivivta felsőbb hatóságai dicsérő elismerését, míg most Zilahy Kiss a többi Timár Szaniszlónéval együtt őt is az utcára tette. Özv. Timár Szaniszlóné, akinek fia hősi halált halt s a férje utána halt ideglázban, most itt áll létalap nélkül. Családföntartó nélkül. Igen. Mert a fia, — aki magas korára eltarthatná, — nem él. Mért nem él a fia? Mért halt meg? Mért nem irt ő is mint fővárosi fogalmazó kommunista levelet, mért ment a frontra meghalni Magyarorszáért, mért nem mentette Magyarországot ő is ilyen levelekkel. Miért? Miért? Bizonyos, hogy a hősi halott nem hallja meg édesanyja és nővére panaszát. Ha meghallaná, (ha volna igazság a lélekjárásban) vajjon nem jönne-e el Zilahy Kiss urhoz, megkérdezni: *miért, miért?*

De özvegy Timár Szaniszlóné még avval se nyerhetné vissza elveszett kenyerét.

Az Uj Nemzedék és a kitért zsidók.

Az Uj Nemzedék a heti számában vezércikk jelent meg a megbocsájtásról. Be régen és be hiába vártunk mi írásokat megbocsájtásról és micsoda másfajta megbocsájtást vártunk mi. Az Uj Nemzedék megbocsájt. Gondolják, hogy széles nagyszerű öleléssel kebléne öleli Magyarországot minden polgárát? Hogy így szól: zsidók és függetlenségi, földmunkások és szocialisták, munkapártiak és kisgazdák, munkás, polgár, ka-

is beállt azok közé, akik a reakció uralma ellen küzdenek. Lassacskán ott fogjuk találni ebben a táborban mindazokat, akik a reakció felidézői, prófétái és apostolai voltak, mindazokat az antiszemita vezéreket, akik élet-halálharcot hirdettek a zsidóság ellen s akik most végre látják, hová vezet az, ha az ő tanaik átmennek az elméletből a gyakorlatba. „A zsidók után következnek az urak és a grófok” — mondotta Beniczky. Ez birta tehát őt is annak belátására, hogy a zsidóság elleni lázításokat és atrocitásokat be kell szüntetni. És Rakovszky Istvánt sem esetleg a lelkében felébredő zsidószerepet birta reá évtizedes tanításának megváltoztatására, hanem az a meggyőződés, amely a gyakorlatban igazságtalannak bizonyult, hogy ha egy különítmény büntetlenül megsértheti egy zsidónak jogait, ugyancsak büntetlenül megsértheti azután a nemzsidók jogait, sőt a nemzet szuverenitását is. „Avéra goreret avéra” — szól a bölcsek tanítása, „az egyik bűn maga után vonja a másik bűnt”, vagy ahogy a Talmud mondja: „Mihelyt engedélyt kap a pusztító, nem tesz többé különbséget”.

Nagyméltóságod és társai, akik azelőtt a zsidóság ellen küzdöttek és most a zsidóságon esett súlyos sérelmek megtorlását követelik, saját magukon tapasztalták a jogsérelem büntetlenségének következményeit és most az egyéni elnyomottság tudata hozta közel az elnyomott zsidósághoz. Most már bizonyára más szemmel nézik a multnak azt a tényét, amelyet oly hevesen elítéltek, hogy a zsidóság és a munkásság oly gyakran találkoztak elnyomottságuk megszüntetéséért vívott küzdelmeik útján.

De mi nem oktatni, hanem kérelmezni jöttünk Nagyméltóságodhoz.

Azelőtt nem mertük volna tenni, mert tartanunk kellett volna az egyenes elutasítástól. Most, hogy Nagyméltóságod előtt is felviláglott az igazság, hogy „valamennyien egy égi atya gyermekei vagyunk”, hogy amint a Biblia mondja: „egy jog lehet csak mindnyájunk számára”, bátorkodunk mint kerületünk nemzetgyűlési képviselőjéhez a következő kérésrel fordulni Excellenciádhoz:

A mi hitközségünk metszője és kántora, nagy idő óta, idestova már vagy harminc éve lakik nálunk, istenfélő, jámbor életet élve. Itt házasodott meg és nyolc gyermeke közül a legidősebb, akit katonaköteles sorban ért a háboru, végigküzdötte a különböző csatatereteket a magyar haza védelmében. Most egyszerre három évtized után végzést kapott a hatóságtól, hogy mint idegent kiutasítsák Várpalota területéről és felterjesztést tesznek a belügyminisztériumhoz az egész ország területéről való kiutasítására, illetve internálására. Ez a tisztességes, jóra való kántor és metsző ugyan három évtizeddel ezelőtt Ausztriából jött ide Magyarországra és már tizenöt évvel ezelőtt végzést kapott az osztrák hatóságtól, hogy osztrák állampolgárságát megszüntették, minthogy tizenöt évig távol volt és állampolgársági jogának fenntartását nem kérelmezte. Már most mit csináljon, hová menjen a várpalotai kántor és metsző? Vagy internálják, amíg meg nem hal? A kántor soha büntetve nem volt, a háboru alatt fix fizetéséből épp úgy tengődött és vergődött a drága-

ság alatt, mint bárki más hivatalnokmunkában. Mi hát a bűne? Miért lett 30 év után egyszerre „alkalmatlan idegen”? De ez nemcsak személyes sérelme, hanem sérelme az egész hitközségnek is, amely hamarjában aligha kap más metszőt és el-esik a rituális hustól. Egyelőre pedig még nincs saktolási tilalom és a vallás szabad gyakorlatát ma is hangoztatják.

Bizalommal fordulunk ez ügyben Nagyméltóságodhoz, mint a várpalotai kerület nemzetgyűlési képviselőjéhez és hisszük, hogy nagy tekintéllyel, amelyet a legutóbbi események sem tépáztak meg, ez ügyben orvoslást fog szerezni.

Mély tisztelettel

a várpalotai zsidó választók.

A Joint újra megkezdte tevékenységét.

Mint teljesen megbízható helyről értesülünk, a *Joint Distribution Committee* név alatt egyesült amerikai zsidó jótékonyági szervezetek *ujabban ismét 14 millió dollárt* gyűjtöttek az európai zsidóság támogatására. Az új akció különösen Magyarországra és Csehszlovákiára fog kiterjedni. A szervezési munkára Európába érkezett *Morris Engelman*, a *Central Relief Committee* (a Joint taggyűlésének) pénzügyi titkára, aki hazai származású. Bártfán született s innen származott el Amerikába. Engelman az elmúlt hetekben járt Budapesten, tárgyalt a zsidó intézmények és szervezetek vezetőivel, de további terveiről akkor nem óhajtott részletesebben nyilatkozni.

A Joint ujjaalakulásáról Engelman most a zürichi *Jüdische Presszentrale* útján behatóan informálta a zsidó világsajtót. Utja főleg Magyarországra és a cseh államba vezetett, hogy a viszonyokat a helyszínen tanulmányozza. Az új segítő akcióban szigorúan keresztülvizszi azt az elvet, hogy *e nagy összeget nem egyesek pillanatnyi segélyezésére, hanem szélesebb zsidó tömegeknek munkaalkalmat nyújtó gazdasági vállalatok létesítésére fogják fordítani*. Az egyes országokban felállítandó helyi szétosztóbizottságoknál ugyancsak *el-ejtik azt az elvet, hogy a bizottságokat az egyes zsidó pártok képviselőiből állítsák össze, vagy az egyes pártoknak a pénz felhasználásába beleszólást engednének, mivel ez alkalmat ad arra, hogy a pénz egy részét párt-politikai célokra fordítsák, vagy legalább is a szétosztásnál akaratlanul bár, de politikai pressziót gyakoroljanak*. Az új akciónál az amerikai ellenőrzés sokkal erősebb lesz és gondosan fognak ügyelni arra, hogy ezek az ellenőrző delegátusok lehetőleg abból az országból származzanak, ahová kiküldték őket. A pénz felhasználásánál mindenütt figyelembe kell venni az illető országok helyi viszonyait, mert magából, Amerikából ez az akció sablonos gazdasági normák szerint nem hajtható végre. Ugyane célból a *gyűjtött összeget felosztják aszerint, hogy milyen országból származó zsidók adták össze s e kulcs alapján fordítják az illető országok támogatására*. Minden pénzt a Joint Distribution Committee pénztárába gyűjtenek s a kiküldött delegátusok jelentései alapján innen történik a kiutalás az egyes országokba. E rendszer remélhetőleg ki fogja küszöbölni azokat a panaszokat is, amelyek a Joint eddigi működése ellen itt-ott felhangzottak.

Az amerikai zsidóság azonban arra a meggyőződésre jutott, hogy az európai államok gazdag zsidói eddig nem vették ki részüket kellő mértékben testvéreik segítéséből s a legenergikusabban azt kívánja, hogy a segélyezés óriási munkája ne pusztán az ő vállaira nehezedjék. Ha a gazdag európai zsidók eddigi elzárkózása tovább tartana, úgy az amerikai zsidóság teljesen beszünteti minden méretet felülmúló karitativ munkáját. Lehetetlen helyzet, hogy az amerikai zsidóság egymaga viselje Kelet- és Középeurópa gazdasági felsegítését, míg az ottani gazdag zsidók közönyösen nézik testvéreik pusztulását. Ha ők is hozzájárulnak a jótékony-ság és a gazdasági reorganizáció munkájához, úgy bizonyára sokkal inkább befolyást gyakorolhatnak a pénz célszerű felhasználására is.

A harmadik fontos szempont, hogy azokban az európai országokban, ahol a zsidóság nem szorul külső támogatásra, ne tekintsék az Oceán tulsó partján élő testvéreiket annak a bizonyos gazdag nagybácsinak, akinek erszénye kimerithetetlen. Ellenkezőleg, Svájc, Hollandia, Franciaország és Anglia gazdag zsidóinak ugyan-csak jelentékeny összegeket kell adniok keleti testvéreink megmentésére. Sőt ez országoknak nemcsak pénzt, hanem kiváló szakembereket is kell adniok, hiszen ők közelebb élnek a pogrommsújtotta országokhoz s így a viszonyokkal jobban ismerősek. Csak e három szempont figyelembevételével lesz képes a Joint tevékenységét eredményesen újra felvenni és Kelet- és Középeurópa zsidóságát a pusztulástól megmeneteni.

Juda Halévi Cion-elégiája.

— Ab hó 9-ére. —

Az egész héber költészetben nincs vers, melynek oly nagy lett volna a hatása, mint a legnagyobb héber költő leghatalmasabb köteményének, Juda Halévi Cion-elégiájának. Szinte kánoni tekintélyre emelkedett. Ab hó 9-én, Jeruzsálem elpusztulásának böjtnapján, elhangzik a templomokban Jirmija próféta siralmi mellett és mindjárt utána elrecitálják azokat a cionidákat, melyeket mind Juda Halévi köteményének hatása alatt irtak későbbi héber költők. De nemcsak ezeken a cionidákon, melyek nagybárra csak utánzatok, hanem más héber verseken is látszik a Cion elégia hatása, egészen a legujabb korig. Majdnem minden héber költőnél találni egy-egy erősebb, vagy gyengébb visszhangot belőle. Az Elégia eszmemenete, gondolatai, fordulatai és kifejezései mintegy közkinccsé váltak, melyből mindenütt feltalálhatni valamit; az a hangulat pedig, mely ebből az elégiából kiárad, alapszíne lett a héber költészet érzésvilágának.

Gondolsz-e, Cion, még rab gyermekeidre?

A maradékra, mely el nem feled?!

Közel- s távolból hozza üdvözlésük'

Elébed Észak, Dél, Nyugat, Kelet!

Köszöntlek könnyel, mint harmatos Hermon,

Oh, bár sirhatnám könnyem ormodon!

Sakál vagyok zokogva szenvedésed,

S vig lant, ha megváltásod álmodom.

Szivem Béthél s Peniélért sovárogo,

Máchnájim s a sok ihlett hely után,

Hol Isten szelleme örködve trónolt

Kapuid fölött, mennynek kapuján.

Az Ur dicsfénye volt világosságod,
Nem kellett nap, se hold, se csillagok;
Oh, bár ömölne ottan ki a lelkem,
Hol Isten lelke szerteáradott!
Királyok székhelye! Te Isten vára!
Uraid trónján szolgák ülnek ott!...
Oh, bár bolyghatnék ott, hol látnokidnak
Egykoron Isten megnyilatkozott!
Bár volna szárnyam, s hozzád szállva, járnék
Foszló szivemmel foszlányid között,
És leborulva drága rögeidre,
Ölelném földed, csókolnám kövöd!
Megállanék az ősök síri hantján,
Merengve nézném Hebron sirhelyét,
És réten, erdőn szertetévelyegve,
Gilád ormáról szétekintenék!
Abárim bérceire, Hór hegyére,
Hol két nagy mester, két nagy láng ragyog!
Üdvöt lehel a lég itt, a por myrrha
És teli színmézzel a folyamok.
Hogy kóborolnék meztelen, sarutlan
A drága csarnokoknak romjain!
Hol frigyládád pihen a mélybe rejtve
S hol szárnyát terjesztő a Cherubim!
Letépem fejem diszét!... Atok a percre,
Mely tisztátlanná tette földedet!
Hogy izlenék étel-ital, ha látom,
Hogy oroszlánod tépik vad ebek?!
S hogy volna kedves a napfény szememnek,
Ha holló károg holt sasod felett?!

Fájdalmak kelyhe! lassan! kimélj kissé!

Már teleszivtam lelkemet veled!

Ha Ahlát nézem, szivembe hat ürmöd,

Ahlibát, s kiüritem mérgeidet!...

Cion! Oh, szépség, bűbáj foglalatja!

Hogy zártak lelkeikbe hiveid!

Kiket bukásodért könnyek borítanak,

S megváltásodra ujjongás hevít...

Fogság mélyéből epednek utánad,

És leborulnak kapuid felé,

Völgyön, hegyen bolvg nyájad maradéka,

De aklaidat el nem feledé...

Sineár s Pathrósz összemérhetnék-e

Urim s Tumimmel bálvánvaikat?

Kihez hasonlíthatnák prófétáid?

S fölkontjeidet s levitáidat?!...

Eltűnnek mind a bálványbirodalmak,

De téged övez örök égi fény!

Az Ur választott örök lakhelvéül,

Boldog, ki lakhat szentélved helyén!...

Boldog, ki éri hajnalpirkadásod'

És látja fölragvogni reggeled!...

Boldog, ki láthat fényben megifiodva

S együtt örvendhet, ujjonghat veled!

Patai József.

Mult és Jövő

hirdetése

eredményesek.

Hirdessen

lapunkban.

KOLLARIT-

bőrlemez a legtartósabb tetőfedéllemez

gyártja: EGYESÜLT «UJPEST-MONFALCONI»

vegyészeti gyárak

Kollár Miklós és Breitner

Budapest, VI. Aréna-ut 96. sz.

Az Asmodáj szerzőjénél.

— Látogatás Várpalotán és környékén. —

Hogy ki az Asmodáj, azt tudni kellene mindenkinek, aki a régi zsidó legendavilág iránt érdeklődik. Az Asmodáj a leggyönyörűbb zsidó legendák egyike, amely Salamon király köré csoportosul. Asmodájt, a szellemek fejedelmét legyőzi Salamon király, akinek olyan nagy volt a hatalma és a bölcsesége, hogy uralkodni tudott az egész természet felett. A megláncolt Asmodáj azonban elragadja Salamon pecsétgyűrűjét, őt magát eldobja sok száz mértföldnyire, aztán felvéve a király alakját, arcát, trónusára ül és uralkodik helyette, mint a gonoszság szelleme, amíg végre újra győz az igazság és az eredeti Salamon király sok viszontagság után visszatérhet trónusára. Az emberi lélekben viaskodó kettős szellem, a jó és a rossz harcának szimbóluma ez a legenda, amelynek eszmei tartalma rokon a Faust-mondával és a hozzá hasonló egyéb filozófiai darabokkal.

Olvasóink még emlékeznek arra a gyönyörű három felvonásos drámai költeményre, amelyet „Asmodáj” címen a *Múlt és Jövő* első évfolyamában Dr. Singer Leótól közöltünk. Lendületes költői dikcióval, filozófiai mélységgel és pompás meseszöveggel dolgozta fel ezt a tányát Singer Leó dr., aki e drámáját tekintheti irodalmi működése legértékesebb gyümölcsének. A drámai költemény annak idején nagy feltűnést keltett a *Múlt és Jövőben* és mindenfelől kifejezésre jutott a kívánság, hogy a mű mint önálló könyv is megjelenjen. 1914-ben már sajtó alá került az Asmodáj, azonban a közbejött háború megakadályozta ebben. A szerző az első között jelentkezett önként tábori lelkesnek és a különböző harctereken járva, nem gondolt filozófiával, drámával, költeménnyel, hanem egyedüli gondja a harctéren sinylődő zsidó testvérek lelki ápolása volt. A háború után következő zavaros idők visszatartották a mű megjelenését egészen máig. Most végre sajtó alatt van és néhány nap múlva meg is jelenik könyv alakban az *Asmodáj*, amely kétségtelenül méltó helyet fog elfoglalni a zsidó irodalomban.

A Balaton felé vivő utamon közel jártam *Várpalotához*, gondoltam, nem mulasztom el az alkalmat, Székesfehérvárnál átszállok a veszprémi vicinálisra, hogy otthonában lássam a mélylelkű poétapapot. A várpalotai templom mellett közvetlen van a szerény paplak. A zsidótemplom már messziről szembeötlik, ahogy az ember megérkezik a vonaton. Nemes stílusú épület, az óbudai templomra emlékeztet, tiszta görög formáival, hatalmas oszlopaival. Dr. Singer nagyapja alatt már ujja épült ez a templom 1848-ban, amikor a zsinagóga már több mint 100 éves volt. Az öreg *Rabbi Pészach Singer*, ismert nevű tudós, *Pápán járt iskolába együtt Jókai-val, Petőfi-vel* és bár minden ízében konzervatív gondolkodású volt, elsőnek tétetett az orthodox rabbi közül magyar feliratot a zsidó templom homlokzatára, „*Hallgasd meg szolgád és néped imáját*”. Kortársai ebben ujitást, reformot láttak, de ő nem hagyta magát befolyásolni, amikor a maga részén érezte az igazságot. A templom főbejárata mellett van egy kis ajtó, amely a karcerbe vezet. Kis fülke ez, amelybe a törvény ellen vétő zsidót záratta az előljáróság vagy rabbi-ság, amikor még nagyobb volt a hatalom a zsidó egyház kezében, mint ma.

— Került-e sor ennek a zárnának a használatára?
— kérdezem a templom előtt álló öreg zsidótól.

— Egyszer, gyermekkoromban. Ugy emlékszem — hangzott a felelet. A zsidóság mindig nagyon óvatos volt a testi büntetéssel szemben, de a törvény szigorából semmit sem engedett az erkölcs rovására. Akit a hitközség a karcerbe záratott, az nagyot vétkezhetett.

Belépek dr. Singer Leó parochiájába. Ez is a templommal egyidejűleg épült. Homályos folyosó vezet át az ódon házépületen az alacsony, gerendázott szobákba. Az elsőben a falak köröskörül tele vannak könyvekkel. Régi nagy könyvtár ez, számos értékes, ritka könyv foglal helyet a gyűjteményben, amelyet még dr. Singer papi ősei kezdtek gyűjteni. Több hatalmas szekrényt töltenek meg dr. Singer atyjának hátrahagyott kéziratai. Negyven évig töltötte be a várpalotai rabbiszéket a boldog emlékü *Singer Abrahám* rabbi. Sok művet írt itt, de különös hangyaszorgalomról tanuskodik a *Talmudi Konkordancia*, amelyet egymaga megírt és amelynek a kézírata egy nagy szekéren sem férne el. Csak nemrég írt a *Múlt és Jövőben* dr. *Blau Lajos* arról a *Talmud-Konkordanciáról*, amelyet Jeruzsálemben *Sir Herbert Samuel* kormányzó védnöksége alatt kiadni készülnek. Nagy bizottság alakult az egész világon a *Talmudi Konkordancia* kiadására. *Singer Abrahám* rabbi egymaga összeállította a tengernyi anyagot, minden egyes szónál, megjelöli az összes helyeket, ahol az a *Talmudban* előfordul, sőt a vele kapcsolatos részeket is mind pontosan idézi úgy, hogy a kutató itt együtt találja minden egyes talmudi fogalomnak valamennyi idevágó helyét. És *Singer Abrahám munkája kiadatlan maradt*, aminthogy kéziratban hever számos egyéb nagy műve is.

— Hogy lehet csak gondolni is arra, — mondja *Singer dr.*, — hogy a mai nehéz viszonyok között a *Talmudi Konkordanciát* kiadhassuk. Örülnék, ha legalább az anyagot átvenné a jeruzsálemi *Konkordancia*, hogy ezzel is emléket állithassak boldogult atyámnak.

— Előbb meg kell jelenni az *Asmodájnak* — mondom.

— Ez könnyebben is megy és ma már *Várpalotán* is többen értik meg a magyar munkát, mint a *Talmudot*.

— Ha az *Asmodáj* meg fog jelenni, — olvasni fogják nemcsak *Várpalotán*, hanem *Temesvárt*, *Kolozsvárt* és *Érsekújvárt* is.

Az *Asmodáj-irodalomra* vonatkozólag egész gyűjtemény van dr. *Singer* könyvtárában, aminthogy külön is könyvtárakat lehetne itt összeállítani a zsidó tudomány sok ágából. A könyvtár levegőjéhez illeszkedik a paplak többi szobájának hangulata is. A falakon köröskörül a család papi őseinek portréi, a „*Semen Rokéach*”, a „*Saare Tóra*”, a *Singer*ek, *Schückök* stb. híres rabbi tagjai, akik ma is az ország és a külföld különböző városaiban teljesítik papi hivatásukat.

A parochia hangulata a régi, csak a keretét változtatta meg az idő. Aminthogy gazdát cserélt a palotai Vár és várkastély is. Nem székelnék már *Mátyás király* vadászkastélyában a *Zichyek*, akik szívesen voltak a község zsidóságának patrónusai, amikor még Székesfehérváron pl. zsidónak laknia tilos volt. Egy *Zichy gróf* adta a palotai zsidó községnek a templom helyét és építőanyagát. És a rabbihoz való szíves viszonyának köszönhető a palotai szénbánya felfedezése. A „*Nóda-Bijehuda*”, a régi prágai rabbi könyve ugyanis szóvát teszi a helyeket, ahol válóleveleket szabad kiállítani, és itt említi *Várpalotát*, ahol egy forrás van, amelyet „*Szénel-nek*” nevez a nép, mert itt szénét ástak a régi időkben”. *Singer Abrahám* rabbi figyelmeztette

erre a „Szénhely“-re Zichy grófot, aki aztán intézkedett, hogy a feledésbe ment Szénhelyet felkutassák. És sikerült is. És ez a szénbánya, amely ma az „Unio“ kezében van, menti meg a környéket a végelsorvadástól. Ennek köszönheti villanvilágítását, vízvezetékét, forgalmát. Székesfehérvárral azonban most már versenyezni nem tud Várpalota és dr. Singer Leó ma is elmegy ugyan a Bakonyba kétnapi kocsis utra temetést vagy egyéb egyházi funkciót végezni, a „rabbiság“ környéke ma sem lett kisebb, mint volt, csak a tagok száma fogyott meg alaposan a környékén és a székhelyén egyaránt.

Hazafelé együtt utaztam a vonaton Reich bácsival, Palota egyik régi patriciusával.

— Valamikor gyönyörű község volt Palota — mondotta Reich bácsi. Sok kiváló zsidó került ki belőle. Várpalotáról való dr. Bernstein Béla, a nyiregyházi főrabbi, innen származik el Szemző volt államtitkár, Singer Abrahám rabbi unokája.

— No és dr. Nemes? — vág közbe egy másik utitársunk. Dr. Nemes a legnemesebb és legtisztességesebb emberek egyike volt, a város tiszti orvosa, háromszor mentette meg Isten a legcsodálatosabb módon közvetlenül a bitófa alól, ahova ártatlanul került.

— Lehetne még felsorolni eleget — mondja Reich bácsi. Kár ezért a szép községért és kár, hogy egy ilyen nagy tudós, költő és szónok, mint dr. Singer ilyen megfogyott községbe van beszorítva.

— Csak azért maradt ő Palotán — mondja szomszédunk — mert az apja és a nagyapja itt voltak rabbik. Mi más tartaná őt itt, mint a kegyelet? Különben mehetett volna már sok nagy hitközségbe, ahová annyiszor hívták. Mi persze csak büszkék lehetünk arra, hogy nálunk működik.

Patai József.

KRÓNKA ÉS SZEMLE

Miniatűr.

Az anya és leánya.

Boldogult Singer Abrahám várpalotai rabbiról beszélnek, egyszer megjelent a községben a veszprém biboros püspök és a felekezetek papjai eléje járultak, hogy a biborost üdvözljék. A rabbi az előszobában találkozott a palotai plébánossal, aki udvariasságból a rabbit akarta előbb bebocsátani a püspökhöz.

— Tessék csak előbb menni, kolléga ur, — mondotta a plébános, — hiszen ugyis az Ön egyháza idősebb, mint az enyém.

— Igen, — felelt a rabbi, — de a jó anya előre szokta engedni a leányát, ha valahová belép.

A plébános előre ment és elmesélte a püspöknek a rabbi rögtönzött válaszát, amit a püspök megdicsért és cseppet se haragudott azért, hogy a rabbi a keresztény vallást a destruktív zsidó vallás leányának mondotta.

A Joint új lengyelországi működése. A Joint végrehajtóbizottságának legutóbbi newyorki ülésén elfogadták a Budapesten is járt Landesco kapitány által kidolgozott tervet, amely hivatva van a lengyel zsidóság gazdasági talpraállítását keresztülvinni. E célra a Joint ujonnan gyűjtött 14 milliójából egy millió dollárt szavaztak meg. Landesco azonnal Varsóba utazott, hogy a terv megvalósításához hozzáfogjon. Négy hónap alatt tervezik a végrehajtást. A tervezet lényege az, hogy jelentős támogatást nyujtsanak a már meglevő zsidó gazdasági szervezeteknek, különösen az ipari termelő szövetkezeteknek, hogy ily módon a zsidó kisiparosokat munkához juttassák. Ezenkívül kölcsönpénztárakat állítanak fel, amelyek a zsidó magánvállalkozásnak is tőkét juttatnak. Az országot hét kerületre osztották: Varsó, Lemberg, Krakó, Bresztlitovszk, Rovno, Bialisztok és Vilna székhelyekkel, ahol a munkát megfelelőképpen decentralizálják. Ha e terv beválik úgy hasonló alapon kerülnek szervezésre a többi országok is, első sorban Magyarország. Az amerikai támogatás horribilis nagyságáról képet alkothatunk magunknak, ha az egymillió dollárt lengyel valutára átszámítjuk, amiben az több mint kétezer millió márkát tesz ki.

Az idei cionista világkongresszus szeptember elsején nyílik meg Karlsbadban. A cseh-szlovák konzulátusok az egész világon a kongresszus résztvevőinek 50% engedményt adnak a vizumdíjakból, a cseh-szlovák államvasutakon pedig a határállomástól kezdve 33 1/3% menetdíjkedvezményt. E kedvezményeket az illetékes ország cionista szervezetei által kiállított kongresszusi igazolványok alapján minden további eljárás nélkül megadják. Az előkészítő bizottság közli, hogy a hírlapírói helyek kis számára való tekintettel, csak a zsidó és nemzsidó világsajtó legtekintélyesebb lapjainak adhat állandó belépőjegyet. Ezenkívül minden nap kétszer németnyelvű kongresszusi értesítőt fog kiadni, amelyet bármely lapnak díjmentesen megküldenek, végül a nagy tudósítói irodákat és távirati ügynökségeket naponta rendszeresen informálni fogják úgy, hogy az érdeklődő nagyközönség az egész világon a leggyorsabban értesülhet a kongresszus minden fázisáról. Itt jegyezzük meg, hogy a Mult és Jövő rendes tudósítót küld ki a kongresszusra és e nagyjelentőségű zsidó esemény minden nagyobb mozzanatát a leggyorsabban közölhetjük olvasóinkkal.

Küzdelem az antiszemitizmus ellen. Az amerikai Boné Bórit páholy által alapított Anti Deformation League (Rágalmak elleni liga) az antiszemitizmus leküzdésére a lefolyt évben 300.000 röpiratot és könyvet küldött szét Amerika nyilvános könyvtárainak, papjainak, tanárainak, hivatalnokainak és hírlapíróinak.

A kiskunfélegyházi Congr. izr. hitközség Kiss József Unnepnapok című verses imakönyvének új kiadására 6300 koronát küldött be szerkesztőségünkbe.

A palesztinai angol haderő Palesztinában. Evans angol hadügyminiszter az alsóházban egy interpellációra bejelentette, hogy a palesztinai angol haderő 7200 emberből áll s fenntartási költségei ez évben 2,500.000 font sterlinget tesznek ki.

A szombat mellett erős küzdelmet indítottak Palesztina papjai. Valamennyi községnek és kolóniának memorandumot küldtek, amelyben erélyesen tiltakoznak a szombat megszegése és nemkóser hus élvezése ellen. Az egész országban nyilvános meetingeken demonstrálnak a szombat mellett.

tona, mágnás, szeressük egymást; dolgozzunk együtt ezért az irtózatossággal vert szegény Magyarországiért. Dolgozzunk együtt, kéz a kézbe, egy célért, egy okkal; a napra gondolni, amely elérkezik — ha így cselekszünk. Gondolják, hogy ez az Uj Nemzedék megbocsájtása? Nem! Az Uj Nemzedék — legalább egy napra — megbocsájtotta a megkeresztelt zsidóknak. Azt mondja a kurzus legharcosabb lapja, hogy be kell fogadni az őszintén asszimilálódni kívánó zsidót.

Mért ír így az Uj Nemzedék? Titok. Tán nagyobb összeggel szállt be valami katolikus zsidó, aki egy ilyen megnyugtató okmányt követelt elébb? Vagy a Prohászka befolyása lett erősebb a „fajelmélet”-et hirdetőknél? Vagy, ami szintén nyomós ok a lapnál lévő megkeresztelt zsidók és zsidó feleséggel rendelkezők óhajtajáért ekkép igazolni önönmagukat? Egyszerre — csak úgy — eltörlődik a szíriai faj négyezeréves öröklődése? Befogadja a kereszténység a megkeresztelt zsidókat? Kívánunk hozzájuk jóéltvágyat, használják el őket egészséggel. Már azok, akik az U. N. utmutatása szerint vágyakoznak rájuk.

Ezért; a célszerű asszimiláció szempontjából ünnepélyesen az Uj Nemzedék rendelkezésére bocsájtjuk; 1. Szamuely Tibor volt népbiztos összes hagyományait. Ő zsidóból elébb görög-katolikus lett, hogy azután előkelően lehessen római katolikus és a püspökök könyomatosának, a Magyar Kurirnak dolgozótársa. 2. Kunfi Zsigmond református vallású zsidó népbiztost, aki mint jó Communard, leányát a Sacré Coeurban neveltette. 3. Hollósi-Holländer Samu Sándor publicistát és tolvajt, cseh kémét és magyar hazaárulót, de mivel ő Turi Béla barátja, hát ő a Nemzeti Ujságot illeti. 4. Jellinek Morton közigazdászt; református izraelitát, őt kioszthatják a Keresztény Fatermelő vállalat igazgatója mellé. 5. Miklós Andor főszerkesztőt, mert ő is katolikus, az Uj Nemzedéknek. 6. Lesznai Anna írónőt, aki verseiben a keresztény megtartóztatás élő példaképe. Csatolva Erdős Renée költőnőt ugyanaz okból. 7. A nagy mérnökök közül Mauthner István illeti ily alapon az Uj Nemzedéket.

Folytassuk?

Szives mihez tartás végett közöljük, hogy az öreg Korányi professzor ideszámít. Lánczy Leó is. Mi zsidók már ilyenek vagyunk a számadásnál...

Oláh Dániel és Hegedüs Loránt.

Hegedüs Loránt, a liberális pénzügyminiszter megjelent Oláh Dániel kegyelmes ur beszámolóján. Oláh kegyelmes urat nem kell külön bemutatni, az ő korszakos alkotásai — amelyekkel miniszter korában boldogította a nemzetet — arany betűkkel beírták nevét a normáliskolai történelemkönyvbe. Főként az antiszemitizmus terén produkált őkegyelmessége korszakosat, nem csoda tehát, ha most Hegedüs elmegy vele beszámolni. Így történt, hogy Hegedüs Hallerrel és Oláhval ment egy szóra és Haller mellől — a propagandaügyek és a numerus clausus minisztere mellől szolt így; ne nézzük egymás felekezetét! Et risum teneatis amici?

Ami magyarul annyit jelent, hogy ezen pedig senki se nevéssen.

Zsidók és antiszemita az esperantóban.

Prágában esperanto világkongresszus volt. Japánok és uruguayak, csehek és németek, magyarok és románok, oroszok és angolok, törökök és görögök, zsidók és katolikusok, protestánsok és mohamedánok; sőt *fehérek, sárgák, feketék és rézbőrűek* együtt ünnepelték a varsói zsidó orvost,

dr. Zamenhof Lajost,

az esperanto nyelv atyját.

Az bizonyos szinte a destrukció jele, hogy az emberi testvériség szolgálatában álló eszmék főképen szíriai agyaktól erednek.

Pesten például az esperantisták könyvkereskedője — Kókay Lajos — egyuttal az antiszemita szennyiratok árusa.

Cion bölcs véneinek szerzője meghalt.

„Cion bölcs vénei” ez a könyv is kapható Kókainál. A könyv szerzője dr. Wichtl Frigyes, most halt meg. Sikertelen megérnie könyve teljes komikumba fulását. Wichtl ugyanis egy hóbortos orosz szerzetes és a múlt század közepén élt ponyvaregényírók adatai alapján egy „Cion bölcs vénei” című terjedelmes műben kimutatta, hogy a nevezett vének a bási cionista kongresszuson miképp határozták el a kereszténységnek a zsidóságra való átolvasztását — Wichtl minden tücsököt-bogarat összehordott könyvében, csak egy nyomós adatot felejtett ki.

Azt, hogy egykor csakugyan elindult tizenkét zsidó, ajkukon a szóval; (Máténak, Lukácsnak és egyéb ilyeneknek hivattak) — a föld meghódítására.

Életében kinevették Wichtl-t. Most már megbocsájtunk neki.

Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti.

1848. XVIII. t.-c. 1. §.

Kis riportok.

I.

A nyugat és a zsidók.

Egy ismerősöm (F. J.) most jött vissza külföldi utazásairól. Nem írom ki a nevét, mert megnevezetelné érte. Kunt járt Frankfurtban, Berlinben, Londonban és Párisban. Mialatt itt a legszenkibb valaki is többet számított az ébredők igazolványával, mint a legkülönb emberi erényekkel ékes zsidó, F. J. a következő külföldi tapasztalatait jegyezte emlékezetébe s most híven beszámolt nekem róluk:

— Frankfurtban, amikor ott voltam, vendégül láttott az ottani főrabbi. A zsidó história elismert nagy tudósa szívesen magyarázta nekem az írást s különösen a zsidó történelmi alakokról mondott sok olyant, amiről nem tudtam, sőt még Renan, a ködös múlt nagy ku-

tatója sem tudott. Különösen Dávid királyról beszélt sokat, aki a maga korában a népszerűség fanatikusa volt s hogy kedvében járjon a nemzetének, elhatározta a nagy templom építését.

Mialatt így elbeszélgettünk az ősi multról, egy küldöttség jelentkezett a főrabbinál. Előkelő frankfurti keresztények jöttek eléje, hogy megköszönjék az eredményes munkát, amelyet az új egyetem létesítése körül kifejtett.

— Új egyetem épült itt? — kérdeztem tőle.

— Igen. Frankfurtban egyetemre volt szüksége s az itteni zsidók fölszólításomra két nap alatt összehozták rá a pénzt.

— És én arra gondoltam, hogy nálunk a zsidó diákokat kidobták az egyetemről.

*

— Londonban éppen akkor voltam, amikor Einstein is ott időzött. Itt el sem tudják képzelni, hogy micsoda jelentőséget tulajdonítanak ennek az igénytelen zsidó professzornak. Az angol király vendégül látta s a Londoni tudományos akadémia úgy üdvözölte, mint a század legkivételesebb lángelméjét. Jelen voltam ezen az aktuson, s felejtetetlen előttem.

Csak két részletet mondok el belőle.

Az akadémia irattárából kikeresték azt a beszédet, amelylyel Newtont üdvözölték s ugyanazt a beszédet olvasta föl az elnök, amikor Einsteint a tudományok csarnokában üdvözölte. Azután így fejezte be szavait: Anglia féltékenyen őrizi azt a táblát, amelyre Newton saját kezével, krétával ráírta azt a matematikai tételt, amely őt a Neptun létezésére rávezette. Ünnepelesen kérjük, örökitse meg hasonlóképen az utódok számára azt a számtételt, amely a relativitás elméletének fundamentuma.

E ekkor előhoztak egy nagy fekete táblát s Einstein ott állt előtte krétával a kezében és írt.

Én ekkor ismét haza gondoltam s eszembe jutottak azok a tanárok és iskolaigazgatók, akiket évtizedes komoly kulturmunka után elűznek a katedráról, mert zsidók.

*

Párisban most egy új könyv foglalkoztatja a társamat és az irodalmi közvéleményt. Egy könyv, amelyet G. H a m p ismert francia író írt, a címe: *Chercheurs d'or*. Aranykeresők. Ez a munka, amely nem regény, sem pedig tudományos gazdasági írásmű, inkább a kettőnek keveréke, hallatlan éleslátással rámutat az üzlet s általában a gazdasági élet jelentőségére ebben a korban. Az új megváltás a termelés és az üzlet mondja a szerző és prófétái ismét csak a zsidók lehetnek. Az emberiség első megváltói a zsidó népből kerültek ki, a második megváltás most, az európai összeomlás után, ismét csak a zsidók vállain nyugszik. Ez a könyv lényege s a legérdekesebb a dologban, hogy ezt a munkát egy francia keresztény író írta.

*

Eszembe jut, hogy e három kis esetnek ezt a címet is adhattam volna: Tanulságos mesék nagy gyermekeknek.

(i t.)

Zsidó adóbehajtó Izsákon.

— Humor a közigazgatásban. —

Aki azt hiszi, hogy ezekben a komor időkben nem terem többé humor a bürokrácia rideg berkeiben, az nagyon csalódik. A következőkben a hivatalos humor keserűségének egy igen jellemző esetet fogjuk bemutatni.

Versecen, az állami főreáliskolában működött egy igen tiszteletreméltó tanár, akinek nevét egyelőre nem akarjuk a nyilvánossággal közölni. Ki kell azonban jelentenünk, ez a név olyan, amely félreérthetetlenül elárulja, hogy viselője amaz Azrák törzséből származik. Tanár barátunk ominózus neve és szilárd zsidó hite mellett is rendületlen magyar volt és e tekintetben bátorodik megcáfolni a kurzussajtó minden ezzel ellentétes állítását. Mert, amíg a kurzussajtó itt Budapesten olcsó pénzen hirdet hazafiságot, az alatt ez a zsidó tanár a legnagyobb martirumot élte keresztül a megszállott Versecen. Amikor azt kívánták tőle, hogy hűségesküet tegyen, arra hivatkozott, hogy ő csak egyszer tett esküt és abban arra esküdött, hogy magyar gyermekeket fog nevelni. Az Új Nemzedék ezt nem fogja elhinni, de aszerb hatóságok nagyon is elhitték és rövid úton kiutasították sokéves munkájának színhelyéről. A zsidó tanár otthagya családját Versecen és a legközelebbi menekültvonattal Budapestre jött, hogy továbbra is száraz kenyeret kérjen attól az államtól, melynek szolgálatában életének felét eltöltötte és amelynek hűsége miatt otthonából távoznia kellett. Fölment a kultuszminiszteriumba, itt azonban az a kellemetlen meglepetés érte, hogy hiába minden hűség és hazafiság, a zsidó nem magyar, vagy amint a plakátok mondják, kutyaéből nem lesz szalonna. Alást tehát nem kapott, ellenben beosztották valami adóügyi tanfolyamra. Így telt el egy esztendő nyomorban, vergődésben. Végül állást adtak néki a miniszteriumban és kinevezték adóbehajtónak, . . . mit gondolnak hová, . . . éppen Izsákra. A szegény zsidó tanár haja égnek meredt, amikor ezt meghallotta. Nem kell tulságosan nagy fantázia annak elképzeléséhez, miért volt e megdöbbenése. Az adóbehajtót tudvalévóleg sehosem szeretik valami különösen. Meg kevésbé szeretik a Hegedüs-szimfóniák idején. Tovább csökken a szerelem, ha az adóbehajtó történetesen zsidó és véletlenül olyan neve van, amelyik tiz mértföldről kiabálja, hogy a tulajdonosa zsidó. Elképzelhető, hogy mindeme tulajdonságok sokszoros sullyal esnek a mérlegbe éppen Izsákon, ahol a Borértékesítő r.-t. alapszabályai szerint zsidónak a faluban tartózkodni életveszélyes. Igen természetes, hogy a menekült zsidó tanár néhány napig tépelődött azon, elfoglalja-e keservesen kiutalt állását, de aztán információkat szerezve tapasztalt izsáki zsidóktól, célszerűbbnek vélte, ha egyelőre nem siet le új székhelyére tulságos buzgalommal.

Nem sokáig tépelődhetett kétes szerencsén, mert vagy tiz nap múlva már barátságosan értesítették a miniszteriumból, hogy miután kegyesen kiutalt állását nem hajlandó betölteni,

Zsoldos tanintézet
a legjobban készít elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józ. 124-47.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

becses szolgálataira egyelőre nem reflektálnak és az izsáki adóbehajtó tisztjét másra ruházták.

Szegény menekült zsidó tanár most tovább gondolkodhat azon, kap-e állást, vagy nem, és ha kap, nem kap-e ismét valamelyik erdei részvénytársaság közelében. Az izsáki felelőtlenek pedig így estek el attól a szerencsétől, hogy zsidó legyen az, aki adóba viszi a pénzüket és így lett szép közigazgatásunk egy sikerült tréfával gazdagabb.

Aki akarja, nevethet rajta, aki pedig úgy véli, megcsóválhatja egy kissé a fejét.

Amikor Vázsonyi Vilmos először lépett fel. . . .

— A zsidók ellene szavaztak. —

Elsárgult, régi ujságlap került a kezünkbe, a „B u d a p e s t” című napilapnak vagy három évtized előtt megjelent száma, amely az olasz-lisztkai kerület képviselőválasztásáról számolt be olvasóinknak. Itt lépett fel először Vázsonyi Vilmos képviselőnek és néhány szavazattal kisebbségben maradt a kormánypárt jelöltjével szemben. E kis hír élénk világot vet a régi magyar választásokra. Igen érdekes, hogy a zsidóság konzervatív érzésétől vezetve majdnem utolsó szálig Vázsonyi ellen és a kormánypárt mellett szavazott. Az annyit hangoztatott zsidó összetartásra és forradalmi hajlamra különös világot vetnek e tények. A választás lefolyását a cikk részletesen ismerteti:

Az olasz-lisztkai kerületben a legnagyobb hivatalos erőszak és lélekvásárlás csikarta ki a többséget Molnár István főispán unokaöccsének, Molnár Bélának. Vázsonyi pártja két nappal a választás előtt hatalmas többségben volt. Ekkor Sátoralja-Ujhelyről a hivatalnokok egész falkája rontott be a kerületbe, akik éjnek idején csendőri fedézzel valóságosan elrabolták az ellenzéki választókat és a vesztegetést hihetetlen mértékben üzték. Mandus pénzügyigazgató személyesen sorra járta az összes kereskedőket és őket a trafik és az italmérési engedély elvonásával fenyegette azon esetre, ha Vázsonyira mernek szavazni, Olasz-Lisztkára már csak éjjel érkezett és éjjel verte fel álmukból a kereskedőket, hogy megfenyegeesse őket. Barthos József főszolgabíró ez alatt hasonló köruton járt, nyíltan mutogatta a teli erszényt, melyben választási célokra szolgáló bankók tömege volt. Mindenütt hivatalos hatalommal idéztette maga elé a választókat és fenyegette őket. A lélekvásárlás az utolsó éjjel közigazgatási közegek útján történt. Trantzonfalván Walter László, a választási elnök veje és Kolosi Ferenc jegyző egész éjjel házról-házra jártak és 25 frtiával vették a voksokat. Zsadányban Sztankay József jegyző vezette a dolgot, itt egy voks 10 frt volt. Ardón ugyanennyit fizettek egy voksért. Komlóskán 300 frtot adtak a görög kath. egyháznak, hogy a falu Molnárra szavazzon. Sárospatakon Ehrenfeld Sándor orthodox zsidó pap üzte a lélekvásárlást, a kormánypárt részére 15 frtjával fizetve a szavazatokat. Az elkecserezés a

kerületben óriási. Az eredmény kihirdetésénél erős férfiak egymás karjába dőlve zokogtak. A harag különösen a zsidók ellen fordul, a kik tömör sorokban szavaztak a kormánypártra, bár az a függetlenségi jelölt ellen a legocsmányabb antisemitizmust üzte és akik mindenütt a lélekvásárlás közvetítői voltak. Két zsidót Vázsonyi táborában el is csíptek és csak a vezetők mentették meg őket a nép dühétől és a haláltól.

Az elcsapott 23 zsidó igazgató.

Huszonhárom zsidó iskolaigazgatót mozdított el a főváros e héten. Embereket, akik egész életüket az oktatás szent ügyének szentelték. Akik egy egész életet, s annak minden energiáját és szellemi értékét a tanulásra és tanításra pazarolták, akiket ennek a hivatásnak neveltek, s akik dolgoztak, koplaltak, magoltak, buvárkodtak s apostoli lemondással türték a szegénységet, mert csak a tudománynak és a közművelődésnek éltek s nem gondoltak se üzletre, se haszonra, nem hajszolták az anyagi előnyöket, mert hiszen tanárok, igazgatók voltak, akik messze tartották magukat a vásártól, piactól, a tőzsdétől, a kijárási dzsungeltől. Ők tanítottak, ők egy magasabb erkölcs és nemesebb élet-tartalom hirdetői voltak, s most egy hosszú és küzdelmes élet után, itt állanak bevégezetlen, és újra ég- és föld között lebegve, mint nemes pályájuk legelején, amikor még nem is tudták, hogy utjuk merre vezet.

Tegnap, még igazgatók voltak. Intézetek vezetői, tekintélyek, a közoktatás terén, mert fölküzdötték magukat a polcra és kiérdemelték e rangot. Volt is ára neki: egy élet küzdelmes törekvése és a tehetség, a hivatottság szellemi képessége. És ma már ők ott senkik. Senkik? Dehogy: mártirjai, ádozatai, ennek a krisztusi szeretetben(?) fogant keresztény kurzusnak. Zsidók ők, tehát nem lehetnek igazgatók. Ez a kulturgyalázat. Ez a csufság, ez a kannibáli értelmi fokot jellemző fölfogás itt éktelenkedik Magyarország fővárosában, Budapesten. És szinte kacagtató ellentétként ennek a ténynek, a magyar pénzügyminiszter, a liberális(?) Hegedüs Lóránt ugyanekkor veri a mellét, hogy az ő új és még eddig sehol sem létezett pénzügyi programját a relativitás alapján építette fel. Ő, a keresztény miniszter, tanult a zsidó Einsteintől s ennek alapján akarja megmenteni az összeroppant Magyarorságot, de ugyanakkor elűzik innen a zsidó igazgatókat azért, mert Einstein fajtájából valók.

Ki érti ezt az erkölcsöt, ezt a következetességet és ezt a logikát? Mi nem értjük, csak Hegedüs Lóránt, a liberális pénzügyminiszter (?) és Sipőcz, a keresztény polgármester és Zilahy Kiss Jenő urak.

Fent jártunk a városházán, hogy megtudjuk, mivel indokoják ezt a hallatlan igazságtalanságot. Keresz-tük Zilahy Kiss Jenő tanácsnok urat, de csak a helyettesével beszélhettünk, mert ő nyaral valahol a Balatonban és mossa a kezét, miután elintézte a huszonhárom zsidó iskolaigazgató ügyét. A helyettese dr. Boross Pál tanácsjegyző, cézári rövidséggel ezt mondta érdeklődésünkre:

— „Kérem, az igazgatók nincsenek elbocsátva, csak más beosztást kapnak. Illetményeiket ez az ügy nem érinti.

A tanácsjegyző ur úgy beszélt, mintha a világ legtermészetesebb dolgát mondta volna nekünk.

— A huszonhárom igazgató más beosztást kap!

— Milyen beosztást? — kérdeztük önkéntelen mosolylyal.

— Erre ma még nem felelhetek, mert az akták csak most mennek ki. A jövő héten már megmondhatom.

Megköszöntük a felvilágosítást és felkerestük az egyik elmozdított igazgatót, hogy meghallgassuk ebben az ügyben. Biró Samut, az érsek-utcai iskola érdemes igazgatóját kerestük fel, aki a következőket mondotta nekünk:

— A mi ügyünk koránt sincsen még elintézve. Még akkor sem, hogyha a végzést kézhez kaptuk. Hogy mennyire igazságtalan ez az eljárás, amit ezzel a huszonhárom érdemes emberrel elkövetnek, legjobban jellemzem akkor, ha megemlítem, hogy a főváros oktatószemélyzetének keresztény része is tiltakozik ellene és megdöbbenek ezen az eljáráson. Meg kell említenem, hogy igazoló, vagy fegyelmi eljárás ellenünk egyáltalában nem volt és ha volt is egykét igazgató ellen, az is felmentéssel végződött. Iskolai ténykedésük ellen sem lehetett kifogás, mert hiszen iskoláink az első helyen állanak a fővárosi iskolák között. Mindannyian az elmozdítottak tankönyvirók, részben pedig pedagógiai tudósok, és szakkörökben is tekintélyek.

Megemlítettük az igazgatónak Boros tanácsjegyző abbeli nyilatkozatát, hogy illetményeik épségben maradnak és csak más elhelyezést nyernek. Az igazgató erre mosolygott, s a következőket mondotta:

— Igen. A mi illetményeink (8000 azaz nyolcezer korona, de nem havonként, hanem évenként! — ennyi fizetést „huznak“ az igazgatók) épségben maradnak, de meg kell Önnek jegyeznem, hogy az igazgatói alapfizetésnél jelentékenyebb jövedelemtől esnek el az igazgatók az új beosztás által, mert tudni kell, hogy ezek a mellékjövedelmek csak az igazgatói állás tartozékai. Pl.: az iskolaigazgatók legtöbbje bent van a liszbizottsági elnökségben, a lisztbizottsági felügyelőségben, a tanonciskolai igazgatóságban, ezenkívül a napközi otthonok felügyeletével is meg van bízva. És még számtalan olyan mellékjövedelem van, ami az igazgatói fizetés mellékilletménye. Most természetesen ezektől mind elestünk.

— Végül még az is meg kell említenem, hogy a fővárosi oktatószemélyzet vezetőségének tagjai voltunk mindaddig, amíg a kommunébe nem következett. Akkor bennünket mint megbízhatatlanokat állásainktól elmozdítottak. Ezt csinálták a kommunisták velünk, pályafutásunk alkonyán, és ugyanezt cselekszik ma velünk, a keresztény kurzus magasabb erkölcsi égisze alatt.

Idáig beszélt Biró Samu igazgató. Az igazgatói ál-

lastól elmozdítottak névsora a következő: Krausz Jakab dr., Hajnal Jánosné, Vadász Vilmos, Biró Samu, Szücs Jenő, Rózsa Vilmos, Kovács Miksa, Kallós Simon, Rózsa Károly, Novák Izsó, Halász Ignác, Rappai Farkas, Kallós József, Balla Bernát, Sziklai Adolf. Ezenkívül nyolc igazgató nevét nem áll módunkban közölni.

Ebben az ügyben szerdán délután 6 órakor a demokrata körben a fővárosi bizottság liberális blokkja Ugron Gáborral az élén ülést tartott és állást foglalt a főváros ilyen értelmű határozata ellen. Mindenesetre az igazgatók biznak abban, hogy a felsőbb fórumok ezt a velük szemben elkövetett hallatlan igazságtalanságot reparálni fogják, és ők újra elfoglalhatják azt a helyet, amelyet évtizedeken keresztül becsülettel, szorgalommal és sok-sok tehetséggel a közoktatásügy érdekében betöltöttek.

Peterdi Andor.

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

5.

A közbeszólás természetrajza.

A közbeszólás igen jelentékeny parlamenti műfaj. A közbeszólások jobban mutatják a kort, amelynek parlamentjében elhangzanak, jobban magát a parlamenti, sőt országos közszellemet, mint bármely más dokumentum. A parlamenti beszéd, ha érdemes ember mondja, világot vethet a közállapotokra, nagy területek áttekintését teheti lehetővé, sőt a szem elől elrejtett jelenségeket is napfényre hozhat. De a közbeszólás a lelkek rejtelseibe ad betekintést. A beszédnek is meglehet a maga objektív célja, de az elmondójának igazi valójából nem sokat árul el, gyakran semmit, sőt valószínűleg csak jobban elfedi a beszélő szándékait, politikai és egyéni rugóit. A lelket gyakran eltakarja a beszéd, de nem mutatója az értelemnek sem; a beszéd egyrészt eleve eltökéltség s bizonyos mértékben mindig képmutatás, másrészt előzetes készülésnek, studiumnak, másokkal való együttműködésnek eredménye. A közbeszólás azonban közvetlen, gyors, meztelen és eláruló. A közbeszólás mögött mindig indulat van. A közbeszólást nem előzi meg előzetes alku mással s a közbeszóló alkuja önmagával. A közbeszólás mindig úgy hat, mintha a közbeszóló elszólta volna magát.

Számomra döbbenetesen érdekesek a nemzetgyűlési közbeszólások. Aki ennek a kornak a történetét majd megírja, sokat fog meríteni e köz-

Modern és rituális

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok parókát és mindennemű hajmunkát. Specialis Hemme hajfestés minden színben.

GRÜNFELD MIKSA

a volt Visó és Grünfeld cég beltagja. Budapest, IV., Hajó utca 3. szám (Belváros)

Saját készítésű

מצבה SÍRKÖVEK

PFEIFER ÉS HESZKY, Budapest, X., Kozma-utca 7., új temetőnél.

Nagy választék! Tel.: Józs. 59-61.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal Budapest, VI., Podmaniczky-utca 39. szám.

„ÁRKÓ”

A VILÁG LEGJOBB

BUTORTISZTÍTÓJA

MINDENÜTT KAPHATÓ!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

beszólásokból. Ezek a korszellem legrikítóbb virágai, ezek adják az egész „virány” színét. E közbeszólások alkalmával a szájak, mint barlangok nyílásai nyílnak meg s végtelen sötétségek kénköves mélyébe pillanthatunk a nyílásokon át. Beniczky beszélt s ha mindent tudtunk is, megdöbbenetek bennünket a konkrét adatok. De a közbeszólók közbeszóltak s a Beniczky történeteinek megkaptuk a lelki rugóit, amelyek mellett eltörpültek maguk a tények. A közbeszólók közbe- és elszólásaiból a gondolkodás oly pokoli aberrációját, az emberi érzések oly groteszk karikaturáját olvashattuk ki, amelytől a normális ember esze és szivverése megáll. Ha ugyan normálisnak mondható ma a kivételes ember, aki logikusan gondolkodik, egyszerűek és tiszták az érzései s ösztönszerű hajlamossága van arra, hogy mindig emberséges ember maradjon.

A nemzetgyűlés bármelyik ülése bővelkedik közbeszólásokban. Legfőbb közbeszólók azok, akiknek lelki konstrukciójuk a legkurzusképebb. A közbeszólásaik elárulják, hogy akárki beszél, bármit mond, ha igaza van is, igazat mond is és okosan és jót is akar, az ő számukra hiába beszél. Az értelem fegyvereivel ők megközelíthetetlenek. Hogy úgy mondjam, kérlelhetetlenek. A közbeszólások csaknem tisztán mutatják a kurzus igazi célját és eszközeit; ha maguk az önmagukat eláruló közbeszólók történetesen beszédet mondanak, egy órai beszéddel sem tudják oly világosan elénk állítani programjukat, céljukat és indító okaikat, mint egy-egy közbeszólásukkal. A beszédekben ők maguk is majdnem mindig valamelyes kulturmezt adnak annak, ami közbeszólások alkalmával egyszerre nyers meztelenségében ugrik elénk.

Beniczky beszél — és Szabó István, a sokorópátkai, hangosan nevet. Beniczky beszél, az emberben megfagy a vér — és Fangler Béla azt mondja: „Ma örömteljes sábesz van Israelben.” Beniczky hidegen, objektíven bűnnek mondja a rablógyilkosságokat, Meskó Zoltán csaknem lírai szomorúsággal sóhajtja erre: „S ez „keresztény” ember!” Megtörtént esetekről van szó s cél az, hogy ilyenek ne történhessenek többé, — Patacsy Dénes azt mondja: De örülnek ennek az ellenségeink! Bodor György: Miért nem mondja, hogy mit csináltak a vörösök? Dánér Béla: Szolgálatot tesznek a zsidóknak!

Olvasom az ülésről szóló tudósítást és szörnyűködöm: Furcsa ötleteim támadnak, mert valakivel, valakikkel vitára szeretnék kelni. Az az érzésem, ha a közbeszólás nem lenne felelősség nélkül való műfaj, talán mégis okosabbak lennének a közbeszólások. Vagy ha nem is a felelősség érzése változtatná meg őket, mégis a közbeszólók félnének a következményektől; mindjárt kevesebb közbeszólás hangzanék el például, ha a közbeszólónak valamely intelligens ember megmagyarázhatná a saját közbeszólása értelmét s állania kellene az igazság érveit, amely visszaveri a nivótlan okvetetlenkedést. Mert a valóságban a szónok beszél tovább, a közbeszólóval senki érdeme szerint nem foglalkozik. Nincs, aki kijavítson, megmagyarázzon, leintsen. Furcsa ötletem támadt, szerettem volna elmenni például Fangler-

hez, mondjuk interjura. Valahogy simán kezdeni vele a beszélgetést, úgy szépen, szőrméntén kismogatni belőle, hogy hát hogyan is értette azt az örömteljes sábeszt, ez-e minden mondanivalója a rablógyilkosságokról, ez-e az egyetlen gondolat, amit az ártatlan kis Duna-Tisza-közi történetek az ő elméjében kiváltanak? Kíváncsi vagyok rá, hogy vajjon kettős beszélgetés közben is, egy kis előzetes kikészítés, hogy úgy mondjam, gyógykezelés után is olyan-e ez az elme s ez a lélek, amilyennek a közbeszólása mutatja. Persze csak naiv ötletek ezek, a tehetetlenség vergődései óriás erővel szemben, melyeket egyelőre nem akarok nevükön nevezni.

Az utlevelek új vallási rovata.

Igen tisztelt Szerkesztő ur! Ezelőtt egy pár hónappal sok heti ácsorgás, éjjelezés, sanyargattatás és agonyomattatás után sikerült végre megkapnom az utlevelemet, amelynek első lapján pontosan fel van tüntetve a családi nevem és a keresztnévem, (illetve zsidó nevem), a foglalkozásom és a lakóhelyem; tiszteletreméltó korom és sajátkezű becses aláírásom. Most, hogy az utlevelem lejárt és újat váltottam helyette, meglepetve látom, hogy az utlevél első lapjának rovatai eggyel szaporodtak. Az után a kérdés után, amely a korom iránt érdeklődik, következik egy új kérdés: *vallása?* Köszönöm a szíves érdeklődést és nem sértődtem volna meg, ha odairják a feleletet: *izraelita*, vagy *zsidó*, vagy akár *szíriai*. De ami sokkal feltűnőbb: az összes rovatok ki vannak töltve, csak a vallási nincs. Minden kérdésre ott a felelet, csak a vallást hagyták meg nyílt kérdésnek, amelyre nincs felelet. Azt hihetném, hogy talán a főkapitányság kétségben van az én vallásom tekintetében és maga se tudja, hogy destruktív vagy konstruktív hitű vagyok-e? De hiszen ott vannak a főkapitányságon az összes bejelentőlapok, amelyekből az én vallásom is pontosan megtudható! De nincs szükség ilyen messzemenő kutatásokra sem. Mikor ugyanis az utlevelemre szükséges adatokat felvették becses személyemről, szívesek voltak a vallásom iránt is érdeklődni és azon a jelentésen, amelyen a „kebelbeli segédhivatali igazgató” tisztelettel jelenti, hogy az én nevem „*az orsz. bűnügyi nyilvántartásban a körözöttek között nem fordul elő*”, ezen a hivatalos aktán világosan olvasható az is, hogy *az én vallásom izraelita*. (Mindamellett, nem fordulok elő a körözöttek között. „Hjah, ha minden zsidó ilyen volna!” — mondják az antiszíríaiak). Minthogy nagyon kíváncsi természetű vagyok, utána jártam a dolognak és megtudtam, hogy az én vallásom rovatát azért hagyták kitöltetlenül az utlevélen, mert *nemzetközi megállapodás tiltja, hogy az utleveleken a vallást feltüntessék*.

Node akkor mire való az új rovat: *vallás?* Nyilvánvaló, hogy itt egy kis hivatalos tulbuzgóságról van szó. Az a tisztviselő, aki a régi utlevélkönyvecskék fogytán új könyvecskéket rendelt a házi nyomdában, úgy gondolta magában, hogy talán a mai változott kurzusban mégis csak illik a passzus vallásával is tisztába jönni, helyén való tehát egy ilyen új rovat kreálása. A „legilletékesebb” helyen azonban tudták és kiadták a rendeletet, hogy ezt a rovatot kitölteni nem szabad. Vannak azonban, akik azt hiszik, hogy így kitöltetlenül is megtudják a vallási rovaton a feleletet. Bizonyos jel-

ből. A rovatot ugyanis így töltik ki: *Vallása: — —* Már most a destruktív hitüeknél ezt a vonást nem balról jobbra, hanem jobbról balra huzzák. És a finom szemű irásszakértők megismerik a vonásból, hogy hogyan huzzák.

Szerkesztő urnak kész hive

Dr. Szabó Géza.

„BEUTALT ÉS BEUTÁLT.”

Hogy sajtóhiba ne legyen és az olvasó ne tévessze össze, ismételve leírjuk a finom megkülönböztetést „beutalt” és „beutált” között, melyet a Nemzeti Ujság fedezett föl. Beutalt tisztviselőkről van ugyanis szó, akik államköltségen nyaralnak a Balaton mellett, vagy hazánk egyéb kies fürdőhelyén. Már most a Nemzeti Ujság panasza szerint a Balaton mellett sok a szíriai. Az izraelita szemtelenség, parvenü góg, pénzeszsák, stb., stb. elnevezte ezeket a beutalt tisztviselőket „beutált”-nak és különböző megaláztatásokban részesíti őket. Ugyanekkor megállapítja azonban a Nemzeti Ujság, hogy Tarcsafürdőn igen kitűnő bánásmódban részesülnek a nyaralásra „beutalt” tisztviselők. Már most azt hihetné az ember ezek után, hogy Tarcsafürdőben egyáltalában nincsenek szíriaiak és Tarcsáról talán épp úgy kiutasították az izraelitákat, mint pl. Izsákról. Ezzel szemben kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy Tarcsa — a jó Isten tartsa meg — épp olyan kedvelt és szeretett fürdőhelyük a szíriaiaknak és egyéb izraelitáknak, mint a Balaton bármelyik drága gyöngye. Sőt amint értesülünk, Tarcsán még külön „minjenek” is vannak, tekintettel az orthodox, neolog és statusquo árnyalatokra, többféle istentiszteletet tartanak. Ha pedig ezek dacára a Nemzeti Ujság — akinek föltétlenül hiszünk — megállapítja, hogy Tarcsán a „beutaltak” igen jól érzik magukat, fel kell tételeznünk, hogy — és ezt a Nemzeti Ujság is el fogja ismerni, — hogy a Balaton mellett is nem a szíriaiak és egyéb izraeliták az okai annak, hogy a „beutaltak” „beutáltak”-nak érzik magukat.

JELENET A VILLAMOSON.

A budai Dunaparton hangos csilingeléssel, fürgén szalad a villamos kocsi. A Lánchíd előtt elegáns uriember ugrik a perronra, az ablakra támaszkodik, kezében Uj Nemzedék-et szorongat és látható buzgalommal olvas. Nem kell nagy fantázia, hogy politikai hitvallását kitaláljam. A minisztériumok közelsége, az ujság, a tipikusan jellegzetes tisztviselői elegancia s valahogy az egész fölényes modora azonnal elárulták a hangos antiszemitát, az intranszigens kurzushívót, az alkalmi felelőtlen elemet, aki beborozott állapotban némileg a középkorban érzi magát s ilyen minőségben szokott Pesten éjjeli kirándulásokat tenni.

Egy darabig csak megvultunk, ám egyszerre rokkant katona száll fel a perronra. A fiatalur, aki egyáltalában nem volt rokkant, sőt a minisztériumi fölmentés fölényes biztonságát tüneményesen megőrizte, egy-kettőre beszédbe ereszkedik a félkaru vitézzel, aki csak úgy immel-ámmal felelget. Hamarosan megtudom, hogy melyik ezredben szolgált, hol tépte le a gránát félkarját, sőt minisztériumbeli szomszédom már nagy pacifizmussal szidja is a háboru borzalmait. Azért úgy kiéreztem a szavából, mi áll a pacifizmusa mögött! Persze, zsidók csinálták a háborút, azért is volt olyan borzasztó, ahogy az ujságok annakidején megírták. No meg az a félkaru katona, igazán borzasztó! Nem lehet ezt szó nélkül hagyni!

Meg is szólal imigyen:

— Aztán rokkant zsidót látott-e már?

Na, végre, csak hogy helyben vagyunk! Ugyis biztos volt, hogy ide fog kilyukadni. Hát hová lyukadjon ki egy szegény felmentett antiszemita?

A rokkant, félkaru katona bizonytalanul hűmög erre:

— Hát kérem, nem tudom... igazán...

— No csak mondja ki bátran. Mert nekem még ilyen szerencsém nem volt, pedig már három éve van annak a zsidó mészárszéknek!

A perron ezalatt szépen megtelt s egy vastag hang közbeszólt:

— No, ha az urnak még eddig nem volt szerencséje, hát idenézzen, itt láthat rokkant zsidót, nem is egyet, hanem kettőt!

Ketten voltak, fiatal emberek s az okmányaikat odanyomták a meglepett urnak orra alá. Az szegény hebegett valamit, de a két zsidó rokkant szájából most már sokkal bőségesebben ömlött a szó. A legközelebbi megállónál jobbnak látta hát leszállani, de a félkaru katona még oda-mondta:

— Csak azt akartam mondani az urnak, hogy én is zsidó vagyok. Csak ezt akartam mondani, de nem engedett kibeszélni.

„IDEGEN CSONTSZERKEZETEK”

zörögnek a magyar tenger partián, írja a Nemzeti Ujság konstruktív szellemű riportere, aki megáztatta lábait a Balatonban s közben úgy találta, hogy „I z r á e l c u k o r f a l a t k á i” tulnagyszámban nvüzsögnek a strandon. Elhisszük neki és meg is értjük, ha valaki antiszemita, azt is tudomásul vesszük, hogy idegennek tekint bennünket, aminthogy mi is idegennek érezzük a folytonos gyűlölködést, amit odaát a szeretet nevében szakadatlanul prédikálnak. Hallottuk már elégszer tőlük, hogy a zsidó az nem magyar és viszont, azt se ma először hangoztatják, hogy a testünk és a lelkünk más, mint azon polgártársainké, akikkel egy évezred óta egvütt élünk. De hogy még a „csontszerkezetünk” is más, ez ujság, amit most hallunk először. És itt szerény feicsóválással kételkedni merészelünk. Mert valahogy úgy érezzük, hogy egyenlőknek és egyformáknak születünk, így tanítja a tudomány és így tanítja, nemde, a biblia is, ami állítólag épp olyan szent az antiszemitáknak is, mint nekünk, akik állítólag Szíriában láttuk meg a napvilágot. Különösen pedig egyformák vagyunk a csontjainkban, akkor is, amikor bennünk zörögnek, de még inkább akkor,

amidőn földi valónkból nem marad má svissza a késő századokra. És azt hisszük, ha egymás mellé fektetnénk két ilyen száraz csontvázat, bizony nincs a Nemzeti Ujságnak, de az egész kurzusnak egy olyan jószimatu riportere sem, amelyik meg tudná mondani, mely csontoknak gazdája volt zsidó és melyiké keresztény?

VISSZATÉRNEK A DARVAK A ZSINAGÓGÁBA,

igy siránkozik az egyik antiszemita organum, vagyis baj van Köpecen, mert nagyon sok az olyan kikeresztelkedett zsidó, amelyik megunta már a kétes dicsőséget és bizony visszatért a zsidósághoz. Persze, nagyon fáj ez kitűnő antiszemita barátainknak, mert megtörténhetik az a kellemetlen eset, hogy saját szerkesztőségeikbe és vállalataikba ültetett szépszámu kikeresztelkedett izré is visszatér. Jeles pártfogóink ezt a pecches jelenséget úgy magyarázzák, hogy jó a szimat a kitért Izraelben és nem rossz üzlet ma zsidónak lenni. Fején találták a szöveget, mert vajjon elképzelhető-e manapság nagyobb szerencséje valakinek szép hazánkban, mintha a Sors különös kedvezése zsidónak teremtette? Nem képzelhető el. Zsidónak lenni Magyarországon ma egyenesen főnyeremény. Világos tehát, hogy a kitérték üzleti számításból térnek vissza.

MI AZ A és B?

Az A és B most nem az alfabétumot jelenti, hanem azt a két kategóriát, amelybe az állam hivatalnokait sorozza. A nélkülözhetőket és a nélkülözhetetleneket, az elbocsátandókat és a megtartandókat. Az állam ma csak igen sovány kenyeret tud adni a hivatalnokának, de ez a kevés is több a semminél a mai munkanélküliség óceánjában. Senki sem akar az elbocsátandók közé kerülni. Az osztályozásnál azonban csak egy szempont irányadó: ki használható jobban, mint a másik. Valahogyan úgy esett, hogy egyik helyen egy zsidót használhatóbbnak találtak, mint egy ébredő vitézt, aki a munka helyett inkább a pártgyűléseket és az agitációs előadásokat kedvelte. Nosza, lőn erre nagy felhőrdülés a kurzus sajtójában. Zsidó aknamunkáról, liberális manőverről zeng ma az egész kórus. Az állami hivatalokban keresztényüldözés folyik. Nos, zsidó köztisztviselő, akit ama augusztuson kipofoztak a hivatalából s te másik, aki véletlenül elkerülted akkor az ébredő fütykösöket, de azóta csak alig lapulhatsz meg az 5% dicső árnyékában, aki előléptetésből, fizetésemelésből, kedvezményekből ki vagy zárva, vedd tudomásul, hogy nem te vagy az, aki ártatlanul méltatlan megalázásoknak vagy naponta kitéve. Vedd tudomásul, hogy az emberszeretettől csepegő kurzussajtó csak egy osztályozási szempontot akar elismerni. Zsidó = nélkülözhető; ébredő = nélkülözhetetlen. Tudás, rátermettségek, szorgalom, kötelességteljesítés, becsületesen átnyomorgott hosszú köztisztviselői mult, mindez bliktri, semmiség, ostobaság. Vedd tudomásul, hogy a köz érdekében nehéz verejtékkel elvégzett munkád a kurzussajtó szerint nem egyéb, mint

„egy faj uralmi törekvése“, amelyért megérdemled, hogy „kegyetlen kiméletlenséggel a körmödre verjenek!“ És vedd tudomásul, hogy az antiszemitizmus reggeli nyelvelője szerint ez „a szociális igazság új világa“, ami annyit jelent, hogy évtizedes munkád után most már jogod van éhen halni a családdal együtt, amiért saját elhatározásodból zsidónak születted!

Hus, liszt, fa . . .

— A hitközség beszerzési csoportja. —

Az olcsósági hullám tovasodródott és a mindennapi élet ezer gondja megint felsötétlik a háziasszony előtt. A hús, a liszt, a tüzelő ára újra felszökött a régi magasságba és a tisztviselői fizetés tán még száraz kenyérre sem elég. A tisztviselői nyomorúság égbekiáltó, de ha van fokozat a nyomorúságban, úgy a hitközségi alkalmazott bizonyára a legalsó fokon áll. A köztisztviselőnek ezer kedvezményt ad az állam, a város, a bankok s a nagy cégek természeti ellátással, ruhával, cipővel, mindennel segítik hivatalnokaikat. A hitközségi alkalmazott sokáig nem is gondolhatott minderre. A háborús nyomorúságot végignyögte s javulásra nem volt kilátása. Valamit mégis tenni kellett az érdekükben, hiszen annyi fizetést még megközelítően sem adhatott a hitközség, amiből kis családdal és a legszerényebb viszonyok mellett is az alkalmazott megélhetett volna. Így született meg a hitközségi alkalmazottak beszerzési csoportja, amely ma a legvirulőbb intémények egyike s a tisztviselők emberi megélhetését biztosítja. A gondolatot dr. Lédere Sándor elnökhelyettes a legmelegebben felkarolta és Ehrlich Sándor igazgatóval együtt, fáradhatatlan buzgalommal kitűnően megvalósította. Déli 12 órakor sokan gyűlnek össze a hitközségi épület második udvarában. Itt van a beszerzési csoport étkezőhelyisége. Tiszta, világos, barátságos terem. Hófehér abroszok, ragyogó evőeszközök. Fehérruhás lányok szolgálják fel az ebédet. Az asztaloknál tarka társaság, egyetemi hallgatók, öreg zsidók, fiatal hölgyek. A férfiak fedett fővel esznek, a falakon szigorú figyelmeztetés int erre. Az ebéd négy fogásból áll és ugy mennyiség, mint minőség dolgában vetekezik bármely jóhírű étteremmel.

A vendégek közt fáradhatatlanul jár-kelek a kitűnő Ehrlich Sándor igazgató, aki lelke az egész intézménynek. Mindenkihez van néhány kedves szava, minden kívánságot azonnal teljesít, odaül az egyetemi hallgatók közé és úgy elbeszélget velük, mintha csak pajtásuk lenne. Meg is van a népszerűsége érte, az egyetemi ifjak egész rajongással beszélnek róla.

— Mindennel a legjobban meg vagyunk elégedve, — mondja az egyik, — jó néhány menzát végigettünk már, de ilyen otthonosan és kedvesen sehol nem éreztük magunkat. Igazán nem óhajthatunk mást, mint hogy itt étkezhessünk a tanévben is, ne csak a vakációban.

Az igazgató gondos figyelme mindenütt meglátzik. A nagy konyha ragyog a tisztaságtól. A rituálét a legszigorubban betartják. Hatalmas asztalon folyik a hús vallásos kikészítése. Az ételekhez a legtisztább libazsirt használják. Szombaton nem főznek, ellenben a folyosón ott állanak a nagy vaskemencék, melyekben az ételt melegen tartják.

Ehrlich igazgató fáradhatatlan kedvességgel ma-

gyaráz el mindent. Az étkezőben az alkalmazottak és családtagjaik 20 koronáért kapnak ebédet, amit ott is elfogyaszthatnak és haza is szállíthatnak. Az egyetemi hallgatók 5—15 koronáért kapják. Megkérdezzük, hogy ilyen olcsó árak mellett a deficitet a hitközség fedezi-e?

— Ellenkezőleg, — feleli mosolyogva az igazgató, — mindent a beszerzési csoport jövedelméből fedezzünk. A hitközségtől anyagilag tökéletesen függetlenek vagyunk. A megalakulásunkkor kölcsönként kapott félmillió koronát már régen visszafizettük és most még a helyiségekért és a telefonhasználatért is rendes bért fizetünk a hitközségnek.

A csoportnak egyszerű irodája van a főépület földszintjén, ahol a nagy adminisztrációs munkát egy-néhány hivatalnok végzi el rendkívüli munkával. Az adminisztrációs költségek egészen minimálisak s így a szabadforgalmi áraknál lényegesen olcsóbb árak mellett is az üzem nagyon szép haszonnal dolgozik. Ez a haszon szintén az alkalmazottaké, legutóbb is ebből 700.000 korona értékű élelmicikket osztottak ki köztük teljesen ingyen.

— Pedig gazdasági szempontból éppen a legrosszabb időben alakultunk meg, — mondja Ehrlich igazgató, — a nagy hausse utolsó hónapjában. A roppant árhullámzásokat mégis simán megúsztuk és ma már a legmesszebb menő módon ki tudunk mindenkit elégiteni. Ma már 426 alkalmazott tagunk van, akik mindent beszerzési áron kapnak. Ezenkívül a különböző zsidó intézmények 70 hivatalnoka tartozik hozzánk és 217 kültagunk van, akik 10%-kal magasabb árat fizetnek, de még így is olcsóbban kapnak mindent, mint a rendes kereskedelmi forgalomban. Nekünk ellenben ez a 10% fedezi az összes költségeinket. Mindent elkövetünk a tagok kényelméért is. Elseje körül alkalmazottaink minden taghoz elmennek, felveszik a rendelést s ha az 500 koronát meghalad, úgy az árut másnap házhoz szállítjuk.

— Mit ad a csoport a tagoknak?

— Mindent. A fűszerosztályunk annyira kibővült, hogy a Sip-utcai helyiségünkben át kellett költöznünk a Wesselényi-utcai fiúiskolába, ahol nagy nyílt üzletet rendeztünk be. Minden olcsóbb itt a napi árnál. Hosszas utánjárásunk eredményeképpen tagjaink tulnyomó részét felvettük az ellátatlanok listájába, de a többiek részére is kedvező kötés folytán rendkívül olcsón tudunk majd lisztet adni. Ugyanigy igen olcsó áron biztosítottuk minden tagunk tüzelőanyagszükségletét. Cipőüzemünk, szabóműhelyünk kitűnően és olcsón dolgozik. Mészárszékünkben 36 koronáért adunk szigoruan kóser marhahúst, 40 koronáért borjuhúst. Szóval a tagok mindent megkapnak, amire csak szükségük van és mindent önköltségi áron.

— Vannak-e további tervei igazgató urnak?

— Sok is. Itt van mindjárt a kóser baromfi-akció, amelynek budapesti monopóliumát a hitközség ránk ruházta. E célból a legrövidebb időn belül hízalót és hűtőt rendezünk be, hogy a közeli nagy ünnepeken már kitűnő baromfival szolgálhassunk a nagyközönségnek. Még ez évben megnyitjuk nagy nyilvános kóser éttermünket, továbbá házi mosodánkat a tagok számára. Jelentékeny akciónk lesz a tanév megnyitásával a zsidó diákok füzet- és könyvellátása, mely célból a szabó- és cipésműhelyünk mellé még egy ipari műhelyt állítunk fel: a könyvkötészetet. Altlában az a tervem, hogy az iskolákkal szoros nexust keresek és a serdülő ifjuságnak üzemünkben gyakorlati kiképzést nyújtok, a lányok az éttermek és men-

zák terítésénél, felszolgálásánál és főzésénél lennének elfoglalva, a fiuk pedig az ipari műhelyekben nyernének oktatást.

— Szóval, a beszerzési csoport a hitközségnek ma már nélkülözhetetlen intézménye?

— Valóban, a hitközség nem lehet el ilyen kiépített kereskedelmi szerv nélkül. Mi bonyolítottuk le az egész macót- és pészachi fűszerakciót s mi látjuk el mindennel a hitközség és a chevra összes intézményeit: a fiuárvaházat, a siketnémák intézetét, a Szeretetházat, az aggok házát, a vakok intézetét és most tárgyalunk a zsidó kórházzal is.

Melegen gratuláltunk Ehrlich Sándor igazgatónak az impozáns eredményhez: amit ő szerényen dr. Léderer Sándor elnökhelyettesre hárított át. A nagy munkában azonban neki is épp oly kiváló érdemei vannak s a hitközség valóban hálás lehet mindkettőjüknek e gyönyörű, viruló intézményért, amelyet fél év alatt a semmiből teremtettek.

Nyílt levél Rakovszky Istvánhoz, a várpalotai kerület képviselőjéhez.

Kegyelmes Urunk!

Engedje meg, hogy meleg szeretettel üdvözljük abból az alkalomból, hogy Nagyméltóságod a politikában nevezetes fordulóponthoz jutott és az antiszemitizmus utját egyengető pályájának nyílegyenes vonala az utóbbi időben kissé elhajlott a liberalizmus irányában. Mi értjük Nagyméltóságod lelki tusáját. Mi várpalotai zsidók még csak legutóbb is nálunk tartott programbeszédjében, sőt még csak nemrég tartott beszámolójában is hallottuk azokat a bölcs fejtegetéseket, amelyekkel Nagyméltóságod a zsidók kárhozatos voltát bizonyította az Excelenciádnál megszokott ékes-szólással és meggyőző erővel mutatta ki, hogy milyen ártalmas faj a zsidó és mennyire követeli az ország érdeke, hogy ezt az idegen élősdit fajt a nemzet testéről lerázzák. Mi várpalotai zsidók egyáltalában nem csodálkoztunk ezeken a beszédeken. Mert mi tudtuk, hogy Rakovsky István az egész életén át küzdött a zsidók ellen. Mint a Néppárt vezére, már abban az időben is tüzelt a zsidó faj ellen, amikor a mai antiszemiták nagy része még a zsidók barátságán élösködött. Mi csak a kurzus konjunkturalovagjait néztük le méltán, azokat, akik tegnap még undorítóan hizelegtek a zsidóknak és ma hirtelen felfedezték ösörök antiszemita érzelmeiket. Rakovszky István az antiszemitizmus nagy uttörő harcosán nem csodálkozhattunk, ha az új kurzusban, amely az ő régen hirdetett eszméit döntő diadalra juttatja, „a Nemzetgyűlés szuverénítésének letéteményese” lett és legteljesebb bizalmát élvezte annak a Nemzetgyűlésnek, amely két éven át a legsúlyosabb megalázásokban részesítette a másodrendű, vagy tizedrendű polgárrá degradált zsidóságot.

Nagyméltóságod tiszteletreméltó következetességgel haladt a maga útján. Ez a magyar zsidóság nem csodálkozhatik most azon, hogy „Saul is a próféták között” van, s hogy Rakovszky István

Halálozás. Egy nemeslelkű testvérünk költözött el a napokban sorainkból. Kopeczki Arminnak hívták és kereskedő volt. Szívós kitartással dolgozott, tett-vett, lótot-futott, hogy becsületes munkával gyarapítsa vagyonkáját. Aszkéta-életet élt, akinek csak a legszükségesebb kellett, viseltes ruhában járt, nem voltak igényei és nagy elfoglaltságában nem volt rá érkezése, hogy családot alapítson. Negyvenen túl volt, amikor jött a háború és Kopeczki Armin elment és fáradtan, nagybetegen érkezett haza. Vállalatát átadta rokonának, ő meg Pestre jött, nem csupán, hogy itt csendesebb, bátorságosabb menhelyet találjon a nyugalomnak éljen, hanem hogy valóra váltsa titokként őrzött életcélját. Ez a szegényes külsejű, egyszerű férfi több volt, mint aminek a világ előtt mutatkozott. Végtelen emberszeretet, emelkedett világnézet, a jónak, szépnek és nemesnek tiszta imádata egyesült lelkében magasztos harmóniává. Jót akart cselekedni, szolgálni akart hazájának, felekezetének, az emberiségnek. Vagyonát még életében titokban a Mikéfének adományozta. Napnap után bejárt az egyesület irodájába és ellenszolgálatot el nem fogadva, önzetlen lelkesedéssel dolgozott az egyesület nemes céljaiért. Temetésén, amelyet a Magyar Izr. Kézmű- és Földmívelési Egyesület rendezett, Gáspár Fülöp vezérlőbizottsági tag vezetésével küldöttség jelent meg, hogy Kopeczki Arminnak a végső tisztességet megadja.

Szász Menyhért: IV. B. Egy osztály története. (Ifjúsági regény.) Szász Menyhért neve jól ismert az ifjúsági irodalom terén. Jeles ifjúsági regényeinek egész sora tanuskodik izmos tehetsége mellett. A „IV. B.“, mely mint címe is mutatja, egy osztály történetét tárgyalja, vérbeli ifjúsági könyv. A diáklelet vonul fel ebben a zsidóhátterű regényben, minden komolyságával

és humorával, a komoly és jóízű alakok egész sorával. Mesterien rajzolja Szász művében a legkülönbözőbb diákfigurákat. Minden alakja él és lélekzik. — A pompás kis mű a „Remény“ kiadásában jelent meg. Ára 35 korona. Lapunk utján is megrendelhető.

Uj héber nyelvkurzust nyit Rosmann Mózes tanár felnőttek számára. Az oktatás a legmodernebb Berlitz-alapon történik, amely módszerrel Rosmann tanár eddig is szép eredményeket ért el. Előadások hetenkint kétszer az esti órákban későbbi megbeszélés szerint. Beiratkozni lehet Király-utca 36., I. em.

Eljegyzés. Müller Ferenc Bonyhádról eljegyezte Burger Gizikét Kisvárdáról. (Minden külön értesítés helyett.) — Bloch Károly Bécs, Rapaport Erzsike Budapest, jegyesek.

„Pessl“ Transformatio „Mirákel“ törvényileg védve, alkalmazható oly könnyedséggel, mintha kalapját felteszi a fejére Budapest, IV. Váci-utca 19.

KÖZGAZDASÁG.

A triesti általános biztosító társulat (Assicurazioni Generali) az 1920-as üzletévről szóló mérlege megjelent, mely ezuttal is az intézet hatalmas arányu fejlődéséről számol be. Az intézetnek, mely erős kötelékekkel kapcsolódik bele a magyar közgazdasági életbe, bruttó díjbevétele a 272 millió lírát meghaladja és az üzletév 6,457.876.78 líra tiszta nyereséggel zárult, melyből részvényenként 640 líra osztalék kerül felosztásra. A társulat biztosítéki alapjai a mérleg szerint 505,853.094.26 lírara rugnak.

IVRIA

BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143-29 és 20-41

RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

**SZOMBATON ÉS ZSIDÓ UNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSÍTÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.**

Pályázat.

Kongresszusi Izraelita Hitközség Szombathely.

166/1921. szám.

A szombathelyi kongr. hitközségben megüresedett főkéntori állás betöltendő. Elsőrangú erők, akik ének- és orgonakisérettel képesek istentiszteleteket végezni, iskolázott, erőteljes hanggal és egyéb képesi-

téssel bírnak, küldjék be mielőbb az előjárásához címzett pályázatukat. Okmányokkal igazolják fentiek mellett korukat, családi állapotukat, képesítésüket, eddigi működésüket és valláserkölcös előéletüket. Javaldalmazás megegyezés szerint. Próbaelőadásra csakis meghívottakat bocsátunk, akiknek utazási költségeit megtérítjük.

Deutsch Samu, hitk. elnök.

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési díja 4 korona.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiút a következő tanévre teljes ellátásra. Szigorúan rituális konyha. Gimnázium társaságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen érett fiam segíti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szóráskoztató módszerrel tanít amerikai mester, Podmaniczky. 57 II. 12.

Agilis hirdetési ügynökök felvételnek. „Bevezetett” jelígre a kiadóhivatalba.

Benősülne 28 éves banktisztviselő, abszolút intelligens, gazdasági vagy gyári vallalkozásba. Csak kimondottan művelt holgyek érdekelnek. Vidéktől nem idegenkedem. Szíves értesítést e lap kiadójába «28» alatt kerck.

Paplanok minden minőségben kaphatók Blaunál K.rály-utca 19.

Szigorúan orthodox leány, ki főzést és takarítást vállal gyermektelen házaspárnál, azonnal felvétetik. Cím: Király-utca 49. I. em. 12.

Alsógimnazistákat tanítanék uri családnál lakás és ellátásért augusztus 15-től. «Lelkiismeretes technológus» jelígre a kiadóba.

Az Olike Kulturoththona Iparműhelyében (VIII., Kákóczi ut 17. I. em.) a legjuanyosabban beszerezhetők: Iskolai kötények és tornaszőnyegek a legjobb minőségben és minden nagyságban.

Ugyszintén elvállal iskolai és intézeti ruhák és fehérneme készítését hozott kelméből mérték szerint.

Az Olike Kulturoththona himző és felsőruhavarróműhelye (VIII., Kákóczi-ut 17. em.) elvállal mindennemű fehér és színes himzést és kézi ajourozást, azonkívül felsőruhák, blousok és pongyolák készítését divatlap szerint a legjutányosabb árban.

NYAKKENDŐHAZ

Cégtulajdonos: LÁSZLÓ ANDOR,
Budapest, IV., Károly-utca 5.
és V., Deák Ferenc-utca 14

Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, úgy mint hajfestést. **Feltűnő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netekben és e szakmákban vágó cikkekben. BLAU MALVIN Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket és kőszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51, Teréz temp ommal szemben. Címre tessék figyelni! Telefon: József, 105-35.

Jüdischer Buch- u. Kunstverlag

Max Hickl, Brunn

Zionistische Parteiliteratur
— Hebräische Lehr- u. Wörterbücher — Neuhebräische Literatur — Rabbinische Literatur — Grosses Antiquariat
:: Predigten ::

NEUERSCHEINUNGEN:

Hickl's Jüdischer Volkskalender 21. Jahrgang 1921/22 br Mk 10.—
Pinski David Ausgewählte Erzählungen, Autorisierte Uebersetzung von H. Blumenthal elegt. geb. Mk 14.—
Gewuloth, Doppelnummer 5/6 br Mk. 10.—
Gewulothband 1-6 schön geb. Mk. 50.—
Katalog gegen Einsendung von Kronen 5.—

Budapest legnagyobb és legmegbízhatóbb orthodox Szalámi és kolbászgyára
Skrek Lipót, VII., Dob-u. 27.
Telefon József 124 17

Viszontelárusítók legolcsóbb bevásárlási forrása. — Vidéki rendelések postán való pontos elintézése.

Ékszer
Brilliáns
Hamisfogakat
Platinat

Legnagyobb napi áron vesz
GROSS
ANTAL
BUDAPEST,
VIII. József-körút
23. telephely

DEBRECENI
„DIÁKOTTHON”
izraelita fiunevelő intézet.

Prospektust küld
BURGER
D. JÓZSEF
hitk főjegyző Debrecen.

A „Mult és Jövő” művészi képeslevelezőlapjai.

50 darab különböző bibliai és zsidó tárgyú képeslap. A legjobb magyar és külföldi művészek munkái. Régi metszetek, szentföldi tájképek, írók és művészek arcképei, kották stb. Ünnepi üdvözlőlapokra nagyon alkalmasak. Az 50 képeslap ára 30 korona. A „Mult és Jövő” előfizetőinek 15 korona és a portó.

Budapest legregibb, legjobb orth. **שש** vendégháza!
Naponta változatos spec. étlap
Jó italok. Utravalók és ételek
Blau Sámuel, Bpest, VI., L. u. 1

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungaria műszaki vállalat
elsőrendű cipőüzeme
Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz.
Minden e szakmába vágó rendeltetést elvállal.
Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

Aranyat 100-160 koronáig

hamisfogat, brilliáns és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:

Lemmel Leó

ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47.

Mon anit-rendszert építkezés! Világ-szabadalom!

EMELETRAÉPÍTÉSEK, NYARALÓK, LAKASOK, GYÁRAK

gyors felépítését elvállaljuk. Épít-rendszerünk a 45 cm-es téglapótményt oss és tulajdonában: állékonyság hőszigetelés, szárazság és tűzbiztonság tekintetében messze felülmúlja. A szekeztőváros és közmunkatanács által al-landó jellegű építkezésre engedélyezve költségetes 30-60 százalékkal olcsóbb, mint téglafalé. **Montanit Építő Vállalat**, Bpest VII., Wesse évi utca 33.

Felelős-szerkesztő és kiadó: dr. Patai József. — Helyettes-szerkesztő Raab Andor.

Róvó nyomda, Budapest

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

SZERKESZTŐSEG ÉS KIADÓHIVATAL.
BUDAPEST,
PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM

HIRDETÉSI KEZELŐSEG:
LEOPOLD CORNÉL HIRDETTŐIRODA
TERÉZ-KÖRUT 3. TELEFON: 7-73.

ELŐFIZETÉSI DÍJ. EGESZ ÉVRE 250 K
· EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PENTEKEN.

HALOTTI BESZÉD EGY ZSIDÓ HŐS FELETT.

— Bach Ferenc halálára. —

Bach Ferenc, a szegedi 46. gye. tart. hadnagya, az arany-, nagy ezüst, kis ezüst vitézségi érmek többszörös tulajdonosa, az első ellenforradalmi tiszti század legvitézebb katonája, 1921. augusztus 11-én Szegeden agyonlőtte magát és meghalt. Tettének oka a megvakulástól való félelem. Fél-szemét a X. Isonzó-csatában lőtték ki. Négyszer volt sebesült.

1.

Feri, drága jó barátom bocsáss meg nekem. Bocsáss meg Te, aki már nem vagy, aki már csak tudatokban és emlékekben élsz. Tegnap visszaadtak a földnek és ha hazamegyek, eztán nem kapaszkodhatom boldog örömmel a Te erős baráti karodba. Most mégis bocsánatot kérek Tőled, az emlékedtől, amit itt elkésett halotti beszéddel megilletek, ó ne fájjon és ne legyen boldog emléked megsértése, hogy én most nemcsak Rólad, de Tőled mérhetlen messzeségbe esett dolgokról, nemcsak Neked, elmúlt és örök Anyánkba révedt lényednek beszélek.

2.

A halott, akit most a mi szokásaink és törvényeink szerint fehér gyolcsban, gyalultatlan fekete koporsóban, átadtak az enyészetnek, *igaz ember, igaz zsidó és igaz magyar* volt. Hogy ezt a három fogalmat így egymás mellé sorakoztatam, és miért cselekedtem ezt, az én ösztövérem magyarázatom helyett beszéljen a halott élete.

Ezernyolcszázkilencvenhétben született. Még iskolásfiú volt, alig tizenhét esztendő, amikor ezerkilencszáztizenötben önként jelentkezett katonának. Bevonult a szegedi negyvenhatodik gyalogezredhez, amelynek testvérbátyja akkor már híres és többszörösen kitüntetett tisztje volt. A bátyja éppen indult újra a harctérre. Ő nem

várta be a tisztiiskolát, öt heti gyalogsági kiképzés után velement. Amit Bach Ferenc — akkor még onkentes orvezető művelt — arról nem helyes, hogy egy zsidó tolla ír. A negyvenhatodik gyalogezred története, a tizenhetedik gyaloghadosztály parancsai, a Boreovics-hadtest följegyzései, a *sajthadiszállás hivatalos jelentése* és József főherceg előszava tán jelentősebb ma erre a föladatra. Először tán leghíresebb hőstettét írrom ide. 1916 májusának elején a 46. gyalogezred árkászai alagutat ástak az olasz árok alatt, de csakhamar észrevették, hogy a szemközti olaszok éppen annyira előrehaladt alaguton készülnek a magyar állások fölrobbantására. Izgalmas percek következtek; szemmel látható volt, hogy azon fordul meg a frontszakasz sorsa, azon a néhány percen, amellyel előbb robbantja fel az egyik fél a saját alagutját. Csak egy megoldási mód lehetett: betörni az olasz árokba és addig is *foglalkoztatni* az ellenfelet, míg a magyar alagut elkészül. A föladatra Bach Arthur hadnagy és Bach Ferenc orvezető vállalkoztak félszakasz kipróbált katonával. Hajnalban közeledtek az olasz árok felé és éppen föléje érkeztek, amikor valami neszre fölriadt az olasz őrség, világító rakétákat lőttek ki és kezdetét vette az egyenlőtlen küzdelem. Az olaszok egész zászlóalja védekezett, Bach Ferenc egyik árok pereméről dobta a kézigránátokat és hajnali szürkületkor, amikor körülnézett, egyedül találta magát. Visszatért a magyar árokba, ott riadtan kérdezték, hát a bátyád hol van? Bach Ferenc azt hitte, hogy bátyja már visszatért, pedig a támadásból kivüle nem jött vissza senki. Elindult újra hason csuszva az olasz árok felé és a reggel világosságában meg is találta bátyját huszonhat sebből vérezve az olasz árokban, de

élve. Két karjára vette, úgy hozta. Utközben észrevették, utána lőttek, a bal karjába kapott golyót, a bátyját meg a combján találták el. Jó-zsef főherceg a tábori kórházban így szólt:

„Ezek a Bach-fiúk az Isonzó-front legjobb katonái.”

Ekkor kapta az első nagy ezüstöt. Felgyógyulása után újból a frontra ment, csakhamar elnyerte a hadapródi kinevezést és a kis ezüst érmet. Ebben az időben már híres volt „Feri” a hadosztályban. Csodákat meséltek egyéni akcióiról, amelyek egészen másfajta és több bátorságot, igazabb magyarságot igénylők voltak, mint a maiak. Bach Ferenc megszokott egyéni akciói akkép folytak le, hogy kora reggel kimászott félkiló csokoládéval és — egy géppuskával az árok-ból, elrejtőzött egy gránátölcsérben és estig „dolgozott”. 1917 májusában jött el a frontról; *negyedszer sebesülve félszemét elvesztve. Ekkor már zászlós volt, tulajdonosa három nagy ezüst, kisezüst, Károlykereszt, bronz és sebesülési éremnek és — két arany éremnek.* Ekkor mentette meg az ezred két zászlóalját, ez volt az a *hőstette, amelyről a sajtóhadiszállás hivatalos jelentése is megemlékezett. A tizedik Isonzócsata volt ez.* Az olaszok kétségbeesett erőfeszítéssel akartak keresztültörni, a negyvenhatodik gyalogezred egy századánál már két állásnál mélységben benyomták a frontot. Egész zászlóaljak ölelték körül azt a századot, amelyben Bach Ferenc volt szakaszparancsnok. Ugyilátszott, hogy nincs védekezés, a zászlóalj legénységét maguk alá temették a beomlott kavernák, nem fogság, halál várt ott vagy ezer magyar katonára. Akkor Bach Ferenc szó nélkül fölkapott egy géppuskát és a néhány lépésnyire levő olaszokra lőtt. Oly közel voltak hozzá, hogy az egyik feléje dobott olasz kézigránát szilánkjai szemébe fúródtak. Ő ennek ellenére tovább lőtte a folyton özönlő olasz tömegeket. Egy golyó a combját érte, lőtt tovább, csak akkor tudták elszakítani a géppuskától, amikor már nem volt ellenség az állások előtt. A fél szemét kivették, előléptették hadnaggyá, ő hazajött és — leérettségizett. Beiratkozott a műegyetemre, majd jelentkezett; újra a frontra akart menni. Megkérdezték; miért akar újra kimenni, hiszen ő már megtette a magáét. Így felelt: *„Mert zsidó vagyok. Sőt; cionista. S ép ezért hazám iránt kötelességemet százszorosán érzem!”*

Nem engedték ki. Megvizsgálták a megmaradt félszemét, gyengének találták, az idegek sérültek meg, a legkisebb sebesülés megvakithatta volna.

A leszerelés után pihenést ajánlottak neki. Megkísérlette; nem ment. Dolgozni kezdett. *Asztalos lett.* Akkor kitört a kommün és ő bátyjával együtt szervezője lett a szegedi ellenforradalomnak. A zsidó. Hetvenhét tisztből állott a szegedi ellenforradalmi század, a *hetvenhét tisztből harmincnyolc zsidó, az öt parancsnokból két zsidó. Huszonnégy tiszt rohanta meg Fischer Marcell (nomen est omen) főhadnagy parancsnoksága alatt a vörös laktanyát, huszonkét zsidó volt közöttük; parancsnok-helyettes Bach Arthur főhadnagy, a szakaszban Bach Ferenc hadnagy és Bach László hadapród.* (Hol voltak akkor a mai hősök, am-

kor a három Bach-fivér, a sokszorosán kitüntett zsidó hősök már ott harcoltak az ellenforradalom első sorában?) Bach Ferenc tagja lett bátyjával együtt a tiszti igazoló-bizottságnak és egyszer, 1920-ban, amikor a „felelőtlen elemekkel” néhányunknak bajunk volt, így szólt: *„Ne haragudj rájuk. Micsoda ostobaság, bódult elme kell ahhoz, hogy emberek itt legénykedjenek — lezsidókommunistázzanak akárkit is, emberek, — akiket én egyetlen szavammal börtönbe juttathattam volna — én meg ahelyett igazoltam őket.*

Nyugdíjba ment és butorgyárba jött Pestre tanulni. Beiratkozott a Vivó- és Atlétikai Clubba, ahol a zsidó ifjuság ökleit keményíti. Csakhamar művezető lett egy előkelő butorgyárban; annak megkeresztelt zsidó igazgatója benne tanulta megbecsülni elárult népét. Tehetsége és szorgalma még előbbrevitte, önállóan vezetett egy ujonnan alakult gyártelepet, de abba kellett hagynia. A szeme olykor elborult és az orvosok megtiltották a rajzolást. Akkor hazament Szegedre és butorgyárat alapított. Huszonnégy esztendő múlt éppen. Ragyogó jövőt jósoltak neki — csak a szeme kezdett erősebben fájni. Az orvosok nem tudták biztosítani, hogy megmenthetik a látását; az idegek mindegyre erősebben fájtak. 1921. augusztus tizenegyedikén, délután, agyonlőtte magát és meghalt.

3.

Katonai pompával temették. Elvégre nyugdíjas hadnagya volt a hadseregnek. Elöl egy magyar katona haladt, aki biborpárnán vitte Bach Ferenc zsidó *hősi halott* kitüntetéseit. Azután az ezred küldöttsége, törzstisztek, vezérkari tisztek, diszszakasz, a halott magyar tisztnek kijáró teljes halotti pompa. De ez is elmúlt; a sortüz tüze eloszlott a levegőégben, a katonazenekar Himnuszát magukba foszlatták a távoli szelek, a sirnál beszélő zsidó tisztbajtárs fogadalma elvisszhangzott, a zokogó szüléket elhurcolták a frissen hantolt sirtól.

A csönd bekövevttkezett. A nyugalom eljött. Amikor már nem kell félnie Bach Ferencnek, hogy elveszti megmaradt szeme világát. Az örök világosság érkezett meg számára. Az elmulás, az enyészet. *A béke.*

Azért bocsásson meg nekem az ő szelleme, bocsásson meg az ő emléke, hogy már a végtelenbe tisztult valóját ime földi dolgokkal bántalmazom. Mert tetemre hívok! Tetemre hívom a zsidó hős vérző teteménél a kurzus lovagjait, akik a mi hősi önáldozásunkban, a mi forró hon-szeretetünkben cinikusan és gonoszul kételkednek. Tetemre hívom a szájalókat, tetemre hívom a hazugokat, tetemre hívom a tudatosan hazugokat, tetemre hívom az igazság-gyilkosokat, jöjjenek ide, álljanak ide, szentségtelenítsék meg e friss sirnál, e még sáros rögnél az igazságot. Jöj-jön ide a Hazugság. Jöj-jön ide! Alljon elő Prohászka, az aranyszavu püspök, a csehből lett magyar, ki először a szabadkőművesek papja volt, hogy aztán colstokkal mérje a zsidó hősi halottak sirját és számát; álljon elő most *Hivatal József* ur, az *Uj Lap* szerkesztője; álljon elő Kádár-Králik Lehel ur álljon elő Avarffy-Húzi Elek ur, áll-

jon elő Bárdossy Gyula, aki disznó verseket írt akkor a Fűdibuszba, amikor a Bach Ferenc fél-szemét kilőtték, most meg a Hazánkban menny-dörög az áruló zsidóságról. Alljon ide mind, aki van, a Fangler, a Tassler, a Gunda, a Weiss, a Haller, a szászból, oláhból tótból, rácból lett faj-magyarok, álljanak ide mind e mai hősök, ide, nagygyorsan, mondják föl a napi leckét, rágal-mazzák, rugják a halott zsidó katonákat. Rakják össze frontszolgálatukat, amely csak itt zajlott le ez egyenlőtlen fegyverű rajvonalon; rakják össze kitüntetéseiket; hordják garmadába ellenforra-dalmi hőstetteiket, nagy, zajgó, féltéglás magyar-ságukat; vajjon együttvéve elérik-e e huszon-négy esztendő zsidó halottat? Alljanak elő!

Hejh, Bach Feri, hiába miveltem én ezt a szentségtörést a Te sirodnál. Nem hat ez meg senkit, nem szelidít igazságra, jóra, nem szájon; szivben viselt kereszténységű egyetlen szájasko-dót se.

Dicséret! Dicsőség!

De nem Te voltál mégse az igaz magyar ka-tona. Te csak négyszer sebesültél, csak egyszer szerepeltél a Höfer-jelentésben, csak négy ezüst-érmet hordottál, csak egyszer rohantál rá a vörös laktanyára, de Budavári-Buturescu László négy évig volt küldönc a — 85. gyalogezred káderénél, a nyugalmas hinterlandban!

Hej Bach Feri, nem Te voltál; Budavári László volt az igaz magyar katona.

Feri, Ferikém, drága jó barátom, se életed, se halálod nem igazságtétel ezekkel szemben. Bo-csásd is meg nekem, hogy velük akartam igazsá-got és esküt tétetni a Te sirodnál.

4.

És most Feri, most én bucsuzom Tőled. Már nem gondolok az emberekre, se ezekre, se a job-bakra. Hisz végeredményében oly egyformán esettek vagyunk. Oly egyformák, oly egyformán nyomorultak. Békélt vagyok én már ebben a pil-lanatban. Elűztem magamtól a haragot és a har-cot. Békét és jót akaró, már amennyire halandó ember lehet. Mérhetetlen, fogalomtalan üres messzeségben Tőled, ki kiértél már a dolgok kö-zül. Ó Feri! Téged nem bántanak már. Téged nem foglalkoztat többé se az emberiség reménytelen dolga, se egyéni magunk még kábább, még re-ménytelenebb és tökéletesen hiába vergődése. Hogy mit akarunk? Hogy hova tartunk? Hej Feri; mi az ember? tört cserép, — Feri, *unöszáne tókef* . . . mit tudjuk, ki hal meg baj által, ki hal meg víz által, ki hal meg tűz által, kit ér el az az ellenség kardja . . . kit vár hiába az Édes-anya . . .? Mik vagyunk, Feri? Hisz Te akárki teteje, akármi eleje voltál az embereknek, Te is, Te is az elmulásé vagy már. Valóban, csakugyan úgy mulunk el, mint a kilehelt lélegzés, mint a folyó vízcsepp? Ugyan, ki tudja, melyik volt a légben a Te leheleted, ugyan, ki mutatja meg az én vízcseppemet? Hogy belemulunk az enyészetbe, Te is, én is, de még Prohászka is? Minek bántjuk hát egymást? Avagy ezt is csak az tudja, aki minket adott és velünk — bennünk a harcot? Érdemes, célos ezen töprengeni?

De Feri, a Nép? Feri; a zsidóság?

Vigyázzon gyermeke zsidó nevelésére!

Fizessen elő a

REMÉNY

zsidó ifjusági képeslapra.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV., Magyar-utca 3.

Nem tetted jól, Feri. Nem tetted jól. Pedig megértetek. Tudom, hogy nem akartál vakon élni, de mégse tetted jól. Feri! A bátyád, akinek ha-ragos arcától féltél, (semmi mástól ebben az élet-ben). Feri, az édesanyád?!

Nem tetted jól, Feri.

Különben? Mit tudjuk mi, mi a jó, mi a rossz? Hogyan mondhatom én Neked, hogy jót tettél-e vagy rosszat. Hol a határ? Hol a jó és hol a gonosz? Mit tudjuk mi a Jót és a Rosszat? A szándékod, Feri, most is jó volt. Áhitottad a szabadulást a rettegés helyén, a fényességet és világosságot a vakság sötétje helyett.

Feri, megőrünk azért e nemzedékben. Csak az hal meg, akit elfelejtenek, Te élsz akkor. Élsz addig, amíg mi leszünk és csak velünk mulasz el. Te pihentél, mi csak utban vagyunk. Addig, amíg az enyészetben szétoszolva találkozunk, — addig mi tovább vonjuk emberi sorsunkat. Küzdünk a végzettel, hogy emberek vagyunk, küzdünk az emberekkel, hogy és *mert* zsidók vagyunk és úgy áhitjuk oly tisztultan e percekben a békét, mint Te áhitottad. Nyugodj békén és csöndesen.

Jobbágy Jenő.

Izsákon rend van?

A belügyminiszteriumhoz közelálló forrásból közlik velünk, hogy Izsákon teljes rend van és a szülőfalujukból elűzött becsületes zsidó polgárok otthonukba visszatérhetnek. A hirt kétkedve fogadjuk, miután más, ugyancsak teljesen megbízható forrásból viszont azt közlik velünk, hogy a rablógyilkos urak még mindig szabadon járnak és eddig hajuk szála sem görbült meg. Csodáljuk a belügyminiszter ur bátorságát, hogy a farkasok közé visszaengedi a menekülteket. A mi véleményünk szerint talán mégis előbb a tetteseket kellene ártalmatlanná tenni. Így, hogy úgy mondjuk, a helyzet kissé feszült lenne. Mert bajos elképzelni, hogy meggyilkoltak hozzátartozói és a gyilkos urak között valami szivélyes jóviszony fejlődjék ki. A helyzetet továbbá komplikálja az is, hogy a gyilkos urak jelenleg a meggyilkoltak elszocializált lakásaiban laknak és hasonló alapon elizélt szöllejükben szüretelnek. Amíg tehát a gyilkos urak számára hűvösebb lakást nem utalnak ki, hiába térnek vissza az izsáki zsidók, mert egyéb várható balesetektől oltekintve, az utcán kellene lakniuk.

Tilos a zsidónak fürödni.

A Ceglédi Keresztény Ujság augusztus 7-iki számából: „A csütörtöki közgyűlésnek egyik legzajosabb tárgya a zsidók fürdése volt. A jelenlévő képviselők kimondották, hogy a városi uszodában a hétnek csak egy később meghatározott napján szabad fürödni a zsidóknak. A zsidó fürdőzők után a vízmedencéből kiengedik a vizet s a medence kitisztítatik. Ezen határozat szerint zsidó ember és zsidó nő csak egyszer fürödhet egy héten, de akkor senki sem ellenőrzi, azonban a többi napokon ellenőrizve lesznek és a zsidónak vélt embert nem engedik be az uszodába. Ez csak hagyján, mert a zsidó embert felismerik az ellenőrök, de hogyan ellenőrizhetik a zsidó nőket? Ez itt a bökkenő? Félő, ha laza lesz az ellenőrzés, akkor több zsidó nő fogja a tilalmat megszegni. Ezt pedig nem lehet megengedni, ellenőriztetni kell a női uszodát. Mint hirlik, ez ellenőri állásokra kiválóan markos fiukat fognak megválasztani, hogy a szigorú tilalmat senki se játszassa ki. No erre az állásra csak lakad sok pályázó!”

A ceglédi bölcs városi tanács, amint a helybeli kitűnő antiszemita sajtótermény e gyönyörű magyarsággal megírt hirdetéséből kitűnik, letette a garast. Egy csapással két legyet ütött. Ha e bölcs határozat nagyszerű fensége meg nem ihletné a tollunkat és így nem lennénk kénytelenek virágos stílusban beszélni, kevésbé képletes nyelven úgy is kifejezhetnők magunkat, hogy egyszerre két rendkívüli fontosságú országos kérdést oldott meg. Melyik ez a két kérdés? Kedves olvasó, fékezd kissé a türelmetlenségedet. Meg kell előbb mondanunk, hogy a ceglédi bölcs kupaktanács csakis országos ügyekkel, sőt határainkon messze túlnövő problémákkal foglalkozik. Holmi csip-csup dolgokra nincs is ideje. Amint a fent idézett határozat is ékesen bizonyítja. Mert mindenki előtt világos, hogy ezzel a határozattal a ceglédi bölcs tanács az ország két legnagyobb kérdését oldotta meg. Ez a két kérdés; hallgassatok ide, egek és figyelj, te föld, nem más, mint a kánikula-kérdés, no meg természetesen a zsidó-kérdés. Hát van-e ezeknél fontosabb és aktuálisabb valami? Nincs.

Te persze bámulsz, kedves olvasó, hogy ez a két kérdés egy kalap alatt is tárgyalható. Bizony. Ez mutatja éppen a ceglédi tanács páratlan bölcsességét. Ez a tanács rájött arra, hogy a zsidó-ügy, meg a kánikula szorosán összetartoznak. Sőt a két probléma közös néven uszoda-kérdésnek is nevezhető. Ilyen formában ez a kérdés ujdonság a politikában. Eddig még nem szerepelt a zsebkendőügy, a Prónai-ügy és más hasonló, életbevágóan fontos országos ügyek között. A liberális nagy bűne és mulasztása volt, hogy az uszoda-kérdést nem szabályozta. A liberális uszoda-rendszabály egy szál uszómesterből állott, aki arra ügyelt, hogy senki a vízbe ne fulladjon. Politikai szempontból ez nem bizonyult kielégítőnek. Tipikusan zsidó találmány volt. Mert ez a zsidó-liberális svindli egyáltalában nem tüntette

ki a fürdőzők politikai hitvallását. Ez pedig öreg hiba. Megtörténhetett eddig számtalanszor az a katasztrófa, hogy teszem azt, zsidók meg keresztények, vagy szabadkőművesek és konstruktivok, királyválasztók és legitimisták együtt fürödtek. Ennek következményeit nem kell bővebben ecsegtelnünk. Nyilvánvaló, hogy az uszoda nemcsak a hűvös víznek, de a destruktív eszméknek is medencéje volt. Innen indul ki Magyarország romlása. Ez volt az a fellegrvár, ahonnan a szabadkőműves-liberális zsidó faji törekvés aláaknázza az ezeréves államot. A destrukció a vízben terjed a legkönnyebben, mert itt Archimedes törvénye szerint annyit veszít súlyából, amennyit egy ceglédi városatya bölcsesége kurzusvalutában nyom.

A ceglédi bölcs kupaktanács azonban idején felismerte a veszedelmet és erélyesen hozzálátott, hogy a zsidó-liberális e faji érdekeket szolgáló mulasztását helyrehozza. Mert lehet-e kétséges az igaz hazafiak előtt, hogy Magyarország addig fel nem virulhat, amíg az uszoda-kérdést intézményesen nem szabályozták? Nem, ez igazán nem lehet kétséges. Cegléd bölcsességéhez szó sem férhet. Mert miről van szó? Arról, hogy a kánikula és a zsidó-kérdés szoros okozati összefüggésben vannak egymással. Ha pedig okozati összefüggésben vannak, úgy világos, hogy együtt és egyszerre kell megoldani őket. Mi ez az okozati összefüggés? Az, hogy a kánikulát kétségbevonhatatlannul a zsidók okozták. Erre vonatkozólag a ceglédi kupaktanácsnak megdönthetetlen bizonyítékai vannak. Ha pedig a zsidók okozták, úgy természetesen példás büntetésben kell részesülniök. És mivel lehet őket legjobban megbüntetni? Azáltal, hogy megtiltjuk nekik a fürdést. Hadd szenvedjenek a hőségától! Ugyis ők hozták az országra, hogy a keresztény kurzust diszkreditálják a külföld előtt. Ez csak világos? Egyszerű, mint az egyszeregy. A nagy igazságokat éppen az jellemzi, hogy roppant egyszerűek és mégis alig tudnak rájönni. De Cegléd nem kismiska. Cegléd letette a garast.

Cegléden tehát a zsidóknak nem szabad fürödni. Ki meri azt mondani, hogy ez antiszemitizmus? Magyarországon nincs is antiszemitizmus. Hát muszáj a zsidóknak egyáltalában fürödni? És éppen nyáron, amikor ugyis saját verejtékében fürdik az ember? Különösen, ha véletlenül zsidó. És még különösebben, ha hozzá még Cegléden is lakik. Nem muszáj. A közmondás szerint a zsidó ugyis csak ujévkor szokott fürdeni, vagy legfeljebb sorozás előtt egyszer egy évben. Nohát. Ez a tilalom tehát igazán nem irányul a zsidók ellen. Csak a zsidók nemfürdési szokását kodifikálja. Elejét veszi az e téren tapasztalható káros fogalomzavarnak. Egyébként nem is tiltja meg teljesen a zsidóknak a fürdést. Csak hetenként egyszer mehetnek uszodába. Akinek ez nem elég, az csak destruktív kommunista lehet. Elvégre a ceglédi tanács úgy értesült, hogy Palesztinában még ennyit sem fürödnek a zsidók.

Cegléd városának bölcs a tanácsa és a kánikula szemmeláthatólag csak élesíti az elmét. Erre mutat legalább is az az intézkedés, hogy a zsidók után a vizet ki kell eresztetni és a medencét gondosan meg kell pucoválni. A ceglédi tanács bölcsen tudja, hogy a zsidók mennyire piszkosak a

azt igazán nem lehet kívánni, hogy teszem azt, a városatyák a zsidók után bemocskolják magukat. És miért piszkosak a zsidók? Mert nem járnak a fürdőbe. Ha pedig nem járnak fürdőbe, miért kell azt külön is megtiltani nekik? Azért, mert, ejnye no, . . . miért is? . . . Ez már olyan fogas kérdés, amire mi nem tudunk felelni. Erre csak a ceglédi tanács bölcsesége adhatna választ.

Mert ész az van Cegléden. Mennyi éleselméjűség és tapintat van például a határozat végrehajtásában is! „A zsidónak vélt embert” nem fogják beengedni. És kit fognak zsidóknak vélni? Nyilván azt, akinek görbe orra és kampós lábai lesznek. Igen ám, de ha véletlenül egy igaz hitű polgártársnak akad majd római sasorra és karikaformájú lábikrája? Vagy egy sziriai turáni orrának büszke birtokában mégis megáztatja lábait? No de a ceglédi tanács mindenre gondolt! Ha „emberről” van szó, úgy diszkrétebb motozást helyez a tanács kilátásba. Ha pedig fehérszínű jelentkezik, úgy „kiválóan markos fiukat” fog alkalmazni, akik a „kiváló markolászás” alapján hihetőleg teljes biztonsággal meg tudják majd mondani, hogy az illető fehércseléd konstruktív vagy destruktív vallású? Kell ennél egyszerűbb? Valóságos Kolumbusz tojása. Csak az a csodálatos, hogy eddig még nem jöttek rá és a művelt nyugaton egyáltalában nem alkalmazzák ezt a zseniális eljárást. A kiválóan markos fiukat.

Egy dolgra azonban nem gondolt a bölcs és előrelátó ceglédi tanács. Mi lesz, ha a zsidók nem kérnek a kétes dicsőségből és azon az egy napon sem lesz kedvük az uszodát felkeresni? Mi lesz, ha a zsidók odahaza a fürdőkádban, vagy az udvaron, egy teknőben fognak megfürödni? Nem, ez a határozat minden nagyszerűsége mellett sem tökéletes. Ki kell még mondani azt is, hogy Cegléden a zsidók odahaza is csak engedéllyel, a fehérszínek pedig csak is „kiválóan markos fiuk” ellenőrzése mellett fürödhetnek. A kutak mellé is oda kellene egy-egy markos fiút állítani, hogy a zsidók a szigorú tilalmat meg ne szeghessék. Hasonlóképpen meg kellene rendszabályozni a levegőt és ki kellene mondani, hogy zsidó csak egyszer vehet egy héten lélegzetet. Elvégre ez is a kárikulához tartozik. Ugyancsak ide tartozik a friss fehérszínű is. Határozatilag ki kell tehát mondani, hogy a zsidók csak havonta egyszer válthatnak fehérszínűt s ennek ellenőrzésére a kiválóan markos fiukat a hálósobákba is be kellene rendelni. Elvégre vagy van erkölcsi ujjászületés vagy nincs! S ha a középkorban meg lehetett az ilyesmit csinálni, miért ne lehetne ma is? Nevetséges!

Nem zárhatjuk le e magasztaló cikkünket anélkül, hogy befejezésül néhány ismertető szót ne mondjunk a dicső városról, amelynek ily páratlan bölcsek a vezetői. Cegléd az a város, ahol a polgári jogegyenlőség helyes értelmezése alapján zsidó árusok csak a zsidótemplom udvarán árusíthatnak. Hol van ez megírva, hogy nekik pont a piacon kell árusítaniuk? Nincs sehol megírva.

Elvégre ez a kereskedelmi szabadsághoz tartozik. Cegléd az a város, ahol néha éjszakánként félkiló ekrazitok szoktak felrobbanni békés polgárok ablakában. E békés polgárok véletlenül mindig zsidók.

De azért Cegléden nincsen antiszemitizmus. Cegléden csak végtelen bölcsesség és tapintat van, amit különben méltóan reprezentál a törvényhozás termében a város képviselője. Ez az ember senki más, mint *Haller István*, minden idők egyik legnagyobb államférfia. Méltó Ceglédhez és Cegléd méltó ő hozzá. Aminthogy Ceglédnek mindig méltó képviselői voltak. A nagy István előtt egy évtizedig a még nagyobb Károlyi Mihály viselte a város képét. Valószínűleg intrazigens keresztény nemzeti programmal. Mivelhogy mindenkor egyhangulag választották meg a jó ceglédiek, csak úgy, mint most Haller Istvánt. Cegléden kemény talaja van az elveknek és a meggyőződések puritán szilárdsága közmondásos Európában.

Rossz nyelvek azt beszélnek, hogy a fürdő, különösen nyáron, Nyugateurópa destruktív városaiban, egyike a legfontosabb közegészségügyi kérdéseknek. Cegléd ebben sem akar elmaradni London és Páris mögött. Aminthogy Haller István is van olyan államférfi, mint teszem azt, Disraeli vagy Gambetta.

Ifju zsidó költőkből.

KORDA TIBOR VERSEIBŐL.

A költőnek az Athenaeum kiadásában most megjelenő verskötetéből.

Rézkarc Rembrandt modorában.

A lelke mint egy ódon ravatal,
Fekete selymekbe dúsan burkolt,
Tompá fényben gyászolja a multam.

Arcom bársonyán a bú remeg,
Borús bánat tavaszi halál
Őszi levélhullás bús fájdalma.

A szívem mezején, e vérmezőn
Pipacsok nyílnak, véres pipacsok,
Vörösen nyílnak a nyár virágai.

Homlokomnak ívelt ívén
Ezernyi ránc ballag fáradt csendben
Lomha lábbal, lankadt innal.

Testemben csendben kering a vér,
Némán folyik csobogva lágyan
Szívemnek piros életfolyója.

Lázong a vágy.

Véres világmezők felett
Nézem a bíboros eget.
Felfröccsen a magas égre
A tavasznak bíbor vére.

Kínszerelem ezer átka
Az égen mind vérbarázda
S hullni kezd a véres eső,
Vérbe borul a hegytető.

Mindent elönt a bíbor vér,
Elmúlt már a havas tél,
Véres füvek sarjadoznak,
A vágyak mind lázadoznak.

SZATMÁRI MÓR:

A liberalizmus védelme.

— Emlékezés az egyházpolitikai harcokra. —

„A liberalizmust nem is kell nagyon védelmezni; a liberalizmus megvédelmezi maga-magát.”

A híres egyházpolitikai harcok egyik tüzes napján mondotta ezt nekem a régi országház folyosóján gróf Csáky Albin, a „nagy kabinet” híres kultuszminisztere.

Azóta, hogy Magyarországon a liberalizmus ellen kegyetlen hajtóvadászatot tart a kurzusos politika, minden rendű és rangu embere, sokszor jutott eszembe gróf Csáky Albin mondása. Csakugyan, semmisem alkalmasabb a liberalizmus megvédelmezésére, mint magának a liberalizmusnak soha el nem évülő és le nem járatható diadala. Semmiféle elméleti okoskodásnak és érvelésnek nem lehet akkora ereje, mint annak a nagy eredménynek, amit a liberalizmus belevitt a magyar állam belső és külső életébe.

Azt látom és látja mindenki, hogy ez a mostani uralkodó áramlat nem termelt még az ország és nemzet számára semmi hasznosat, ellenben nyilvánvaló történelmi igazság, hogy a magyar liberalizmus fénykorában a magyar állam befelé is, kifelé is erős, hatalmas és tekintélyes volt. Bízást megállapítható, hogy a magyar liberalizmus fénykorával összeesik a magyar állam belső és külső helyzetének legszebb korszaka. Mikor emlékezetemben meg-megelevenednek a magyar liberalizmus nagy harcainak eseményei, amiket az 1892—94-iki esztendőknél átéltem, mint az akkori magyar publicisztika egyik kemény katonája, még most is érzem azoknak a napoknak, hónapoknak, esztendőknél különös varázsát. Érdekes, nagy idők voltak! Magyarország az európai érdeklődés középpontjában állott. Egy egész világgal szemben. A liberalizmusnak a klerikális törekvésekkel vívott nagy küzdelmét figyelemmel kísérte az egész világ. Furcsán festett a hadállás. Az egyik táborban az egész Európa klerikális ereje, melyet a Vatikánból mozgatott annak a kornak legzseniálisabb diplomatája: XIII.-ik Leo pápa és ennek méltó segitőtársa, Rampolla vatikáni államtitkár. A másik táborban a szenvedélyek által felzaklatott, megoszlott magyar nemzetnek az a része, mely a liberális eszmék diadalrajuttatásáért harcolt. És a fényes győzelmet ez a kis tábor aratta szemben az egész európai klerikalizmussal.

Csalódik, aki azt hiszi, hogy a magyar egyházpolitikai harcok csak akkor kezdődtek, mikor a Szapáry-kormány a polgári házasság kérdésében megbukott és 1892 november 1-én a híres Wekerle-kabinet uralomhoz jutott. Nem, e harcok kezdetének dátuma sokkal koraiabb. Tulajdonképpen akkor indult meg, mikor 1870-ben a vatikáni zsinaton IX. Pius pápa, a világtörténelem híres Pio Nonoja, a generális kongresszuson kimondotta a csalhatatlansági dogmát. Az a konfliktus, mely ebből támadt az állam és a katolikus

klérus közt, volt első lépése a bekövetkező károztos eseményeknek. A csalhatatlansági dogma kihirdetése beleütközött a felelevenített jus placetibe, s a székesfehérvári és rosznyói püspököknek revoltáló fellépése indította meg a lavinát. Deák Ferenc 1873. január 28-iki híres beszéde már felölelte a liberális egyházpolitika egész komplexumát s attól fogva már egyfolytában tüzelte a megoldandó nagy kérdés a lelkeket és elméket mindkét oldalon. Az 1884-iki Trefort-féle elkeresztelési rendelet, mely ellen állást foglalt XIII. Leo pápa 1886-iki enciklikája, majd az 1890-iki Csáky-féle elkeresztelési rendelet, nem okozói, hanem már következményei a két tábor viaskolásának. A Csáky-féle elkeresztelési rendelet azonban már nyílt harcot jelentett. Már sorakoztak az egymással elkeseredett harcra készülő táborok. Az 1890-iki kultusbudget-tárgyalás már egyházpolitikai küzdelem volt, s ettől fogva az egyházpolitika kérdései domináltak a magyar politikában és közéletben. Az események gyors egymásutánban következtek. A liberalizmus rátért hódító útjára. Haladt előre. A Szapáry-kormányban már a liberalizmus nagy hősei, Wekerle, Szilágyi Dezső, gróf Csáky Albin, Hieronymy Károly, Fejérváry Géza vitték a döntő szerepet. Maga Szapáry Gyula miniszterelnök hosszabb ideig csak hánykódott, és nem vallott szint, de a kabinet liberális erői szorongatták, s a képviselőház nagy liberális többsége is nyílt elhatározást sürgetett. Az 1892 október hónapban tartott miniszteri tanácskozásokon Szapáryt a kötelező polgári házasság kérdésében minisztertársai leszavazták, mert Szapáry csak a fakultatív polgári házasságot akarta. Szapáry megbukott és 1892 november 1-én a király kinevezte a híres Wekerle-kabinetet, mely nyíltan és határozottan a már megállapított egyházpolitikai programmal jött. A klerikális áramlat abban bizakodott, hogy a király nem adja meg hozzájárulását a kötelező polgári házassághoz. Ettől fogva azután két esztendőn át az összes magyar társadalmi rétegek lelkét és elméjét tüzelő harcok színtere volt Magyarország. Igen, a harcok színtere Magyarország volt, de maga a harc tulterjedt az ország határain. Megmozdult a klerikális világ Rómától Bécsig és még távolabb is. Egymást érték a legizgalmasabb események, nagy várakozások, csalódások, általános fegyverkezések. A liberalizmus akadályokba ütközött. Sorra legyőzte ezeket, végre 1893 november 9-én a király jóváhagyta Szilágyi Dezsőnek a kötelező polgári házasságról szóló törvényjavaslatát. A képviselőházban biztos volt a többsége, a főrendiházban ép oly biztos volt a bukása.

Micsoda napok, hetek, hónapok voltak ezek! A magyar közvélemény azonban nem tudta azt, hogy ebben a nagy politikai harcban nemcsak Magyarország egy hatalmas belügyi kérdése döntődött el, hanem, hogy ehhez a magyar kérdéshez egy világpolitikai kérdés is fűződik. És jó hogy nem tudta; mert a harc még elkeseredettebb, talán a belső rendet is veszélyeztető lett volna.

Egy holdvilágos estén együtt sétáltam Szilágyi

Modern és rituális **PARÓKÁK** speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok parókát és mindennemű hajmunkát. Speciális Hemme hajfestés minden színben **GRÜNFELD MIKSA** a volt VISO és Grünfeld cég boltjaiban Budapest, IV. Ház utca 3. szám (Belváros)

Saját készítésű **SIRKÖVEK** **PFEIFER ÉS HESZKY**, Budapest, X., Kozma-utca 7., új temetőnél. Nagy választék! Tel.: Józs. 59-61.

„ÁRKÓ” A VILÁG LEGJOBB **BUTORTISZTÍTÓJA** MINDENÜTT KAPHATÓ!

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal Budapest, VI., Podmaniczky-utca 39. szám.

Dezsővel a Dunaparton. A nagy államférfi többször kitüntetett bizalmával, főképp ha irányozni igyekezett publicisztikai tevékenységemet. Az 1894 januári nagy tiltakozó katolikus gyűlés után volt. Szilágyi ekkor megmagyarázta nekem, hogy a magyar liberalizmus ügye egy szerfölött komplikált világpolitikai kérdéssel kapcsolódik össze. Hogy nem kevesebbről van szó, mint a pápaság világi hatalmának visszaállításáról. A zseniális XIII. Leo pápa ezt tűzte ki feladatául. Evégből kibékült az orosz cári hatalommal, barátjává tette a francia köztársaságot azzal, hogy a francia papságot a republika mellé sorakoztatta. Ausztria amugy is a pártján volt a maga katolikus uralmával. XIII. Leo pápa Franciaországot, Oroszországot és Ausztria-Magyarországot akarta szövetségbe hozni, hogy ez a szövetség álljon az ő ügye mellé Németországgal és Olaszországgal szemben, de Németországban is meg volt a támasztéka a nagy Centrum-pártban. Ebből a láncból csak egy szem hiányzott: Magyarország. Ezt pedig csak a liberalizmus megbuktatásával és a klerikális uralom inaugurálásával lehetett volna megnyerni. Erre törekedett hát XIII. Leo pápa.

Igy adta ezt nekem elő Szilágyi Dezső; pedig ő nem szokott hasból beszélni. Sokkal nagyobb államférfi volt, sem hogy ne lettek volna meg a megbízható értesülései. Ebből látható, hogy a magyar liberalizmusnak az egyházpolitikai reformokért vívott harca nem volt izolált magyar ügy.

Nem fér egy cikk keretébe ennek a két esztendő, harcnak az ismertetése. A klerikalizmus diadalmaszkodott ugyan, mikor a főrendiház 21 szavazattal megbuktatta a kötelező polgári házasságról szóló javaslatot, s a Wekerle-kormány beadta lemondását. De a szabadelvű magyar közvélemény sziklaszilárdul állott mellette. A Wekerle-kormány rekonstruálódott, s I. Ferenc József hosszú ellenkezés után kénytelen volt Szilágyi Dezsőt újra igazságügyminiszterré kinevezni. I. Ferenc Józsefről különben meg kell állapítani, hogy az egyházpolitikai kérdésben igen korrektül, szigorúan alkotmányosan viselte magát. Nyilván az ő befolyásának köszönhető, hogy a főrendiházban a második szavazásnál 1894 január 23-án a kötelező polgári házasságról szóló javaslatot 4 szótöbbséggel elfogadták. Ez eldöntötte a liberalizmus győzelmét. Ami ezután történt, már csak olyan utócsatározás volt.

A liberalizmus ellenfelei azonban nem adták meg magukat; 1894 őszén megalakult Székesfehérváron a néppárt, mely programjába vette a revíziót. A következő választásoknál a néppárt elég tekintélyes csoportban be is jutott a Házba, de a revízióval soha még kísérletet sem tett. A liberalizmus diadalát nem lehetett többé visszacsínálni, mert ez a diadal tette hatalmassá, tekintélyessé, a külföld előtt megbecsültté Magyarországot. Ez a diadal nyitotta meg Magyarország számára a közgazdasági haladás útját; ez adta meg a nemzetnek azt az erőt, melynek birtokában Bánffy Dezső már megbuktathatta gróf Kálnoky közös külügyminisztert, aki a szabadelvű uralom ellen intrikált, s Agliardi pápai nunciussal szövetkezett.

Most, amikor divattá lett a liberalizmus szidalmazása, és annak az oktalanságnak tantételként való emlegetése, hogy a liberalizmus hozta a nemzetre az összes bajokat, erre maga a történelem válaszol. Magyarországot ép a liberalizmus tette olyan nagygyá, amilyen sohasem volt évszázadokon át. A nagy katasztrófához, amik ráncszakadtak, a liberalizmusnak semmi köze.

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

6.

Mit és hogyan kell írni?

Ismerjük a kurzus természetét, ismerjük a jelszavait — s ha valaki nem is foglalkozik irodalmi kérdésekkel, e jelszavakból kiindulva könnyen megszerkesztheti magának a kurzusképes irodalom-szemléletet, s a kurzus-ember irodalmi kritikáját. Hogy milyen a kurzus irodalom-szemlélete, hát... hát... hát... most veszem észre, hogy dadogok. Hogy ugy mondjam, torkomon akadt a toll. Mert amint egy kicsit meg akartam határozni a kurzus irodalom-szemléletét, hát nem tudtam. Ezennel visszavonom tehát előbbi állításomat s kijelentem annak az ellenkezőjét: a kurzus irodalom-szemléletét senki sem tudja megszerkeszteni. Bizony nem, hogy egy groteszk viccet mondjak — méltót a tárgyhoz, ahhoz a bizonyos szemlélethez —: könnyebb a tévének a fából vaskarikát megszerkeszteni, mint a kurzusbeli irodalom-szemléletet. Nem lehet azt kérem előre tudni, hogy mi az az irodalom, ami kurzus-ésszel irodalomnak ismertetik el. Nem lehet azt kérem kiszámítani, hogy mit kell írni, hogyan kell írni, mit nem szabad és hogyan nem szabad írni. Muszáj-e vidámnak lenni, mert hisz' a sötét szemlélet Strindbergé, Ibsené s más efféle destruktív zsidóké. Vagy muszáj-e szomorúnak lenni, mert nem illik a mai nehéz időkben vidámnak lenni. disszonáns, tehát hazafiatlan dolog ma vidámnak lenni, holmi zsidó kabaré és bohózatírók tehetik azt csak. Szabad-e szegény emberről írni az írónak, amikor az már egyértelmű lehet az izgatással, mert hisz a szegényember sorsa rózsásnak talán még sem igen nagyon ecsetelhető ma; szabad-e gazdag emberről írni, ami már szintén egyértelmű az izgatással, mert hiszen ma a szegény embereknek megírni azt, hogy a gazdag embernek valami-vel talán esetleg mégis jobb sora van, mint az egészen szegénynek, hát ilyesmit nem lehet csinálni.

Ezt nem lehet, azt sem lehet, de hát mit lehet?! Én nem sorolom el az összes lehetőségeket s nem mutatom ki valamennyiről, hogy egyiket sem lehet, csak azt mondom, hogy a kurzusban igazi írónak nem lehet írni. Az irodalom nem bírja el azt a sok gátlást, akadályt, tilalmat, idegen erők betolakodását, azt a sok illetéktelen pozitív követelményt, amit a kurzusnak természeténél fogva támasztania kell az irodalommal szemben. Inter arma silent Musae, sőt: ciángőzben nem nyílnak virágok.

Persze irnak és szavalnak irodalomról és művészetéről, de ők maguk sem tudják, hogy mit hogyan lehetne és volna szabad írniok. Két példát mondok el, hadd helyettesítsék azok a fejtegetést, remélem, kiváló erejükkel minden ellenvetést eleve leszerelnek. Valaki, az egyik kurzuslap munkatársa, a lapjának írt egy tárcanovellát. De hát honnan tudja egy kurzuslap munkatársa, hogy mitől döglök a légy, illetve mi az, amit már

elvisel a kurzus-szerkesztő. Nem tudja, nem tudhatja, ezért írta bele a novellájába ezt a szót, hogy: one-step: Már hogy a mulatozó társaságban a fiatalok táncra perdültek és one-stepet táncoltak. A szerkesztő visszavetette a novellát, a frivól szó miatt. Ilyen szót kurzus-írónak nem szabad leírni. Bizonyára már csak azért sem, mert az olyan erkölcstelen népekről, akik one-stepet táncolnak, nem írhat a kurzus-író. Nem méltók azok, kérem, az írói tollra. Az író figuráinak is kérem, kurzusképeseknek kell lenniök. Istenem, mit tehetett a szegény író, élni csak kell kiáltással, de viszont fogcsikorgatva is kitörölte az one-stepet és csárdást írt helyébe. Bizonyára így kívánja ezt, kurzusék szerint, a „magyaros“ szellem. Így, még ha mindjárt Buenos-Ayresben játszik is a történet.

Más, szintén kurzusíró, benyújtott a lapjához egy regényt. A szerkesztő visszaadta. Mert a regény úgy végződött, hogy férj és feleség elváltak egymástól, — mert hát honnan sejtse az a szegény kurzusíró, hogy mit kívánnak tőle. De hát a kurzusszerkesztő megmagyarázta. Új befejezést kellett a regénynek csinálni, amelyben férj és feleség nem váltak el. Kurzusregény tehát válással nem végződhetik, mert a katolikus egyház a válást nem ismeri. Igaz ugyan, hogy a protestánsok elválhatnak, vagy azok, akik polgári házasságot kötöttek, de vajjon szabad-e írónak protestánsokról és olyan egyénekről írni, akik csak polgárilag házasodtak össze. Nyilvánvalóan nem. Nem méltók azok, kérem, az írói tollra. Csak házasodjanak, éljenek s ha akarnak, váljanak is el, de kurzus-regény hősei soha életükben nem lehetnek.

Bizonyos dolgokat tehát mégis tudunk már a kurzus irodalom-szemléletéről, ha az egészet nem is lehet megkonstruálni. De mennyi kérdés van még hátra?! Például mindjárt nem lehet tudni, hogy milyen cenzust kell megütni a mellékalakoknak, — mert amit elmondtam, az a főhős urra és főhősnő önagyságára vonatkozik. Én azt hiszem, hogy ezt a fontos irodalmi kérdést még a kurzus irodalombölcselei, még maga Császár Elemér sem tudja, e tárgyban tisztán kombinációkra vagyunk utalva. Én a magam részéről azt hiszem, hogy a tisztességes mellékalakoknak szintén nem szabad elválni a regényben, de az intrikusoknak, akik a derék főhősök kiszípolozására, megrontására, vérük kiszívására satöbbire törekszenek ármányos cselszövényekkel, azoknak szabad, mert azoknak természetesen zsidóknak kell lenniök.

Lesz itt kérem még akkora irodalom, hogy az a Flaubert, Balsac és Shakespeare még a sirban is szégyenleni fogják silány törpeségüket s nagyszabásu kurzusképtelenségüket, amit fércműveikről még a vitriol sem mos le.

A jótékonyág szélhámosai. Alábbi nyilatkozat közlésére kértek fel minket: Mint értesülünk, utóbbi hetekben a dunántúli városokat két fiatalember járja végig, akik egyetemi hallgatóknak adják ki magukat és a Remény cégére alatt zsidó főiskolai hallgatók részére könyöradományokat gyűjtenek. Felkérünk mindenkit, akinél ezek az előttünk ismeretlen szélhámosok jelentkeznek, hogy azonnal juttassák őket a rendőrség kezére. Budapest, 1921. augusztus 15-én. A Remény szerkesztősége és kiadóhivatala.

SOLE HEGYRŐL

VASS JÓZSEF KULTUSZMINISZTER

vasárnap Vasvárra rándult és a politikai helyzetről beszédet mondott. A beszéd igen szép és sima volt, a miniszter ur hajlongott balra és hajlongott jobbra és a végén mindenki nagyon meg volt elégedve, miután mindenki megkapta a maga igazát. Rólunk zsidókról is kegyeskedett megemlékezni a miniszter ur. Azt mondotta, hogy aki köztünk becsületes, azt ő is megbecsüli, aki azonban gazember, arra le fog sujtani. Viszont azonban, aki keresztény léteére gazemberkedik, arra is lesujt majd, mert ő a keresztényben is csak a becsülest kedveli. Rövidebben ezt úgy is kifejthette volna a miniszter ur, hogy a becsületes embert tiszteli, a gazembert pedig nem. Ez igazán egyszerű erkölcsi tétel és érdekes, hogy mi zsidók ugyanezt valljuk, aminthogy véleményünk szerint minden tisztességes ember is ezt vallja. Csak azt nem tudják megérteni, ha az embereket az erkölcsi megítélés szempontjából, mondjuk, hosszirányban becsületesekre és gazemberekre osztályozzák, miért szükséges keresztirányban még zsidókra és nemzsidókra is felosztani?

ZSIDÓPOLITIKÁT CSINALNAK!

mondotta európai kulturfőlénnnyel nemes Duci gróf vasárnapon. Kik csinálnak zsidópolitikát? Akik folyton a zsidókat szidják. Miért? Mert nyilvánvaló, hogy a zsidók politikája nem más, minthogy önmagukat folyton szidják. Avagy talán csak politikából szidják? Ki tud erre válaszolni? Ilyen politikus, ilyen bölcs lett Duci grófból, mióta az antiszemita élére kegyeskedett állani.

Bezárnak a MOVE boltjai. Csak egy esztendeig éltek, de ez is elég volt. A MOVE boltjai kiáltó példái voltak az államilag agyontámogatott és mégis rosszul menő, mert rosszul vezetett üzleteknek. A keresztény kereskedelem jelszava alatt szaporodtak el, de a zsidó konkurenciát nem tisztességes versennyel, hanem egyoldalú állami előnyökkel akarták legyőzni. Ma még nem tudni, az adózó polgároknak hány milliójába került ez a „fajvédelmi gazdaságpolitika“, amelyet a kormány oly lelkesen támogatott. És mégis hiábavalónak bizonyultak a nagy áldozatok. Hiába működött az egész hivatalos apparátus és propaganda. A gazdasági élet törvényeit nem lehet erőszakkal megváltoztatni. A szabad versenyben az ügyesebb, élelme- sebb, tapasztaltabb boldogul minden állami támogatással szemben is. Pedig még nincs is minden téren szabad verseny. De már az előszele is elfújta az irreális gazdasági homunkulusokat. A MOVE boltjai máris becsuknak. Béke hamvaira!

Kis riportok.

I.

A piacon.

Szegény asszonyok kosarakkal, szatyrokkal, táskákkal sűrögnek a Lehel-téren, a vásárcsarnokokban és a budai Széna-téren. A vásárlók egyformák és helyzetük az árussal szemben is egy. A szegény asszonyok olcsón szeretnének vásárolni, de a kofa, a kereskedő, a mészáros, a rőfös drágán kénytelen eladni. Elkeseredett harc folyik itt. Két ellenfél hadszíntere a piac. Eladó és vevő két ellenségek. A harc kimenetele mindenki előtt nyilvánvaló. A fogyasztó marad alul, az asszonyok, a szegény gondterhes és pénztelen asszonyok a legyőzöttek. Végignézttem ezt a harcot s itt adok ez elkeseredett küzdelemből egy-két fotografiát.

Egy öreg zsidó ember árusbódéja előtt megállok. Kendőket árul, kartont, harisnyát, pántlikákat, gombokat, szóval: rőfös. Kérdezem, hogy megy az üzlete. Keserű panaszra nyílik a szája:

— Nincs üzlet, meghalt az üzlet. Az áru drága, a népnek nincs pénze, kereset nincs s ezért nincs vevő se. Nem árulok semmit, más se árul, mit csináljunk. Nem lehet segíteni.

— No de annyit csak bevesznek, hogy élni tudjanak?

— Annyit beveszünk és megesszünk. Föléljük a kis forgótőkét, megesszük a portékát s aztán mehetünk koldulni.

Keserűen peregnek a szavai s még többet is mondana, de jön egy vevő, egy asszony:

— Egy pár harisnyát, tíz éves lánynak valót.

— Feketét, barnát? Tessék választani.

Az asszony keres, turkál, végre talált neki valót.

— Hogy ez?

— 50 korona.

— Drága, annyit nem adok.

— Válasszon olcsóbbat, van itt olcsóbb is!

— Ezt adja olcsóbban.

— Nem lehet asszonyom. Ez az ára.

— Adja 30 koronáért.

— Adnám én, ha tudnám.

— Magunk mindjárt egy pár harisnyán akarnak meggazdagodni!

— Ne vegye meg, legalább nem eszem meg a pénzt.

— Az a baj, hogy maguknak nem kell a pénz. Megszerezték magukat s most tartják föl a portéka árát, ahogy kedvük van hozzá.

— Isten áldja meg, hagyjon pipálni.

— Látja, azért nem szeretem a zsidókat, mind ilyenek.

A szegény árus utána kiált elkeseredve.

— Gyöjjön ide. Ingyen odaadom, bizony isten ingyen adom. Vigye el. — Látja uram, ez is üzlet. Hargudjak rá? Nincs pénze, azért dühös. Pont rám. Hát tehetek én róla, hogy nincs pénz, nincs kereset? Hát azért, mert zsidó vagyok, én tehetek róla?

II.

Kenyér.

Kenyér. Maga az élet, a szegény ember kalácsa, pecsenyéje, tésztája és mindene. És ma a kenyér is megdrágult, népszerűen szólva: „m é r e g d r á g a” s a kis emberek nehéz élete ismét csak nehezebb lett s egy ránccal több a gondterhes arcokon. S ki tartja számon

a ránccok szaporodását ezen a keserű tájon, ahol mindent át lehet háritani a zsidókra: a háboru okát, a forradalom okát, a kommun okát s a kenyérdrágulás okát is a zsidóra sózzák. Ha rákerül a sor, igya is meg érte a levit. Arra való és megszokta már, hogy mindenért ő tartsa oda a hátát.

Egy pék előtt megállok s nézem, hogy rakják a friss kenyereket a kocsikra, azután viszik szét a szélrózsa minden irányába. A jó kenyérillat orron csap s úgy szivom magamba, mintha mennyei parfüm volna. Egy szegény ember, öreg zsidó áll mellém s ő is gyönyörködik a látványban, biztosan ő is szagolgat. Munkánélküli lehet, mert úgy érzem, hogy más gondolatok foglalkoztatják a kenyér láttára, mint engem. Én is szegény vagyok, de nem vagyok éhes, de ő már az. Látom az arcán, lefogyott testén. Megszólítom:

— Vigyen haza ebből a jó friss, ropogós kenyérből.

— Vinnék én. Nincs rá pénzem. Drága.

Kérdezem a legénytől, hogy egy ilyen kenyér?

— Ez jegy nélküli, 42 korona.

Bemegyek a pékhez, veszek egy kenyeret s átadom öreg zsidó testvéremnek. Az rám néz, azt hiszi, hogy tréfálok. De én csak nógatom:

— No vegye csak és vigye haza.

Elkapja tőlem, megköszöni alázattal s elsiet hóna alatt a kenyérrel. Utána fordulok s látom, hogy ez a nagy darab kemény ember a kabátja ujjával törli a könnyeit s úgy sompolyog a házak mentén.

Azután a péket kérdezem, hogy megy az üzlet?

— Nem fogy a kenyér. Mondjak még egyebet? Mindennap kevesebbet kell sütni. Nincs pénz kenyérre.

— És mi az oka ennek?

— A nép már tudja, azt mondják, hogy a zsidók drágítják a kenyeret a — tőzsdén...

A szegény öreg zsidó az ajándékkenyérrel már eltűnt a sarkon.

(i—r.)

Mayer Litvák unokája.

— Raab Andor könyve. —

Madáchnak van egy mondása az ő nagy tragédiájában, mely szerint „minden ujszülött egy-egy messiás, csak később válik köznapi bitanggá”, ez a proféciaszerű kinyilatkoztatás alig valami eltéréssel, minden ujonnan jelentkező íróra, költőre, vagy művészre is alkalmazható. Mindenki, aki akár tollal, ecsettel, vagy véssővel az emberi kultúra szolgálatába szegődik s frigyre lép a művészet valamely muzsájával, messiásnak indul. Messiásnak, akinek utja föl, a csillagok felé visz. De mondhatjuk-e, hogy bár annak indulnak, mind messiásokká lesznek? Hány válik közülük köznapi emberré; közülük hány indul el glóriásan, isteni hevülettel s a fele utban megtorpan és a szürkességbe vész. És csak nagyon keveseknek adatott meg, hogy a fejlődés nyílegyenes útján eljussanak oda, ahol a zsidóság nagyjai között (Herzl), Nardou, Zangwill, Bialik, Einstein stb.) helyet foglalhatnak. Zsidó írónak zsidó könyvéről van itt szó s ezért idéztem végső állomásként ez ujkoni zsidó fároszokat.

Raab Andor, *Mayer Litvák unokája* címen most bocsájtotta útjára első könyvét a *Múlt és Jövő* kiadásában. A kötetben tanulmányok és novellák sorakoznak egymás mellé. Reb Mayer Litvák unokája Kiss József

s az író, első nagyobb tanulmányát az ősz költőnek szenteli. E mélyen szántó írás, amely csaknem negyven oldalon keresztül az analízis minden készségével világítja meg a zsidó magyar dalnok költészetét, pályafutását és sorsát, egymaga is elég, hogy komoly megbecsülést és kivételes helyet biztosítson szerzőjének, az amugy is szegény kritikai irodalmunkban. Raab Andor bátran sorakoztatja föl argumentumait, amikkel a költőről való megállapításait alátámasztja. Semmiféle melléktekintet nem fészélyezi az igazság kimondásában. Ha ő azt mondja, hogy Kiss József poezise nem a magyar mult kódéből, hanem a ghettónak zordon emlékeiből bontakozott elő, azt az ő mélyebb igazságszeretete diktálja, hogy a költőről annál tisztábban lássák ragyogni a zsidó fajtából inkarnálódott magyar poétát, aki maga sem szégyenli kaftános ösét s akitől a dal örökölte, amely mégis a legszebb e világon. A költő öröklí a dalt. „Atkos örökség, melynek gyümölcse édes szenvedés“ panaszoľják maguk a költők is. Ady Endre is őseitől tanult énekelni, kiknek árnya a Hortobágyon száztornyú ködváros előtt strázsált vad-kevélyen s büszke dacossága róluk szállt rá. És Raab Andor szerencsésen állítja szembe Ady magarosságot, Kiss József magyar költészetével s az eredmény nem lehet más, mint amit e könyv írója leszögez. „Ady magar-sága *belülről kifelé* árad, mert *énjének* belső faji feszültsége nagyobb, mint a külvilágé, ellenben Kiss József magar-sága *kivülről befelé* áramlik mint egy mohón beszívott, éltető fludium, amellyel a költő át akarja itatni egész valóját. Ezért nem tudja az ő magar-sága követni a Petőfi Sándorokat és az Ady Endréket a faji lét rejtettebb zugaiba.“ És ez nem jelenti Kiss József nagy költői talentumának lefokozását; vagy a magar-sággal szemben érő idegenséget. Mert később azt mondja: „A magyar faji érzésnek ez a viszonylagos halványsága a magyar líra erős faji karakteréhez képest, *természetesen* semmiben sem érinti Kiss József magar-ságának és hazafiasságának őszinteségét.“

Altalában az egész tanulmányt a szokottnál emelkedettebb irodalmi szempontok lengik át s írója csodálatos intuiciójával megérzi s egyben rámutat amaz ősz forrásra, amelyből ennek a kivételes tehetségű költőnek daloló kedélye táplálkozik. De megérti és rámutat az ő fájdalmas tragédiájára is, amelyet a költő egész irodalmi pályafutása alatt végigszenvedett. A magyarba ojtott zsidó költő folytonos diszharmoniat érez a lelkében — írja Raab Andor — s a Legendák 3-ik részében egy megható szimbólummal teszi beszédessé, az ő kálvária járását, „Réb Mayer Litvák, a zsidó mult megszemélyesítője, találkozik Bolond Istókkal, a magyar legendák hősével a Hortobágyon. S e más-más világból szakadt két legendahős találkozása a nyiri fenyéren őszinte bevallása annak, hogy a költőben két különböző, egymástól idegen kultúra és történelem kereszteződött s ez a nász nehéz és véres volt, szögekkel verték ki ágyát“.

Majd így fejezi be tanulmányát:

„A zsidó életben megmaradva, Kiss József egyike lehetett volna a legnagyobbaknak, akiknek nevét Yementől Newyorkig ismerik. A magyar ősokból és a magyar multból kisarjadzva, itt is nagyobb és szebbet alkothatott volna“, de — és éppen a de után következő valamire adja meg ez a tanulmány a választ. Kiss József költészetében „halványabba mossa őseinek multját, de az új talajba mélyebb gyökereket eresztetni nem tudott.“ Krisztus szent árnya és Heine ördög arca viaskodnak benne. Fél lábával a magyar Pantheon felé

törtetett, a másikkal a bélyeges sereggel tartott. Ezen vérzett el Kiss József is, mint ahogy a pogány ősgermánok elvérezték a Thonar kardja vagy Krisztus keresztje dilemmáján“.

Ez tehát Raab Andor kitűnő tanulmányának végső kicsendülése. Merészek és határozottak az ő kritikai szempontjai s hogy megközelítették-e az igazságot? Is-tenem, ki tudna erre ma felelni nyugodt lélekkel? Raab Andornak minden esetre igaza van. Egy zsidó kritikai elme megállapítja, hogy Kiss József, ha zsidó kulturából sarjadt volna poétává, különb és nagyobb költő lehetett volna, mint amennyire ő itt, a magyar kultúrában megnyilatkozott. Nagyon sokan lesznek és éppen a magyar zsidók táborában, akik e megállapításokkal szemben opponálni fognak, de ez semmit sem vonna le e nagyszerű essay értékéből, amely föltétlen nyeresége az irodalomnak.

Ezt követi egy másik tanulmány „A cionizmus a világháborúban“ címmel, mely elé Ignotus írt már értékelő sorokat s úgy tudjuk, hogy Raab Andor ez írása a *Nyugat* című folyóiratban jelent meg. Itt a szerző a cionizmust, mint történelmi szükségszerűséget tárgyalja s megjelöli az eszme utját, amíg a világpolitikai tényezők s különösen Anglia napirendre tűzték. Raab Andor többi tanulmányai is a zsidó kérdés aktualitásaihoz fűződnek. Polemizál Szász Zoltánnal, Fényes Lászlóval sok tudással, ragyogó fölkészültséggel s látjuk az író, mint egy büszke és dacos Grál-lovagot, aki sebezhetetlen vértetben áll a hadak előtt, hogy népét és fajtáját megoltamazza. A magyar zsidó ügy egyik nemes harcosa ő, aki mindig kész a szellemi viadalra, ha a szituáció úgy rendeli. Két novellát is találunk Raab Andor könyvében. Az egyik „*Az anatóli pap*“ című bibliai tárgyú elbeszélés Jeruzsálem első pusztulásának korából, a másik novella címe „*Három hordó petroleum*“ s tárgyát a hétköznapi élet nagy és mély vizéből merítette az író. E két elbeszélés arról tanuskodik, hogy Raab Andor nem csak mint essay író, de mint elbeszélő is jóval felül emelkedik az átlagos színvonalon. Elbeszélő készsége elsőrendű, alakjait jól rajzolja meg s a mese elgondolása és fölépítése is bravuros.

Ugy tudom, hogy Raab Andornak ez az első könyve, amellyel a világ elé lép. Egy új író, egy értékes zsidó talentum kér itt meghallgattatást. És Madách szavaival bocsájtom utjára. Messiásnak indul . . . vajjon azzá válik-e? Hosszu és göröngyös ut odáig s még terhesebb ezt az utat zsidó hittel és öntudattal megtenni. S hiszem, hogy a művelt magyar zsidóság szeretettel fogja fiatal bajnokát e nehéz uton végigkísérni.

Péterdi Andor.

Rendelje meg:

RAAB ANDOR:

Mayer Litvák unokája

Tanulmányok és novellák.

A Mult és Jövő kiadása.

A pompásan kiállított, gazdag és érdekes tartalmu könyv ára **50.— korona.**

Megrendelhető postautalványon a MULT és JÖVŐ kiadóhivatalában: Budapest, VI, Podmaniczky u. 39.

Bach Ferenc temetése.

— A Mult és Jövő szegedi munkatársának telefonjelentése. —

Egész Szegeden a legnagyobb megdöbbenést keltette Bach Ferenc váratlan öngyilkossága. Az einunyt a szegedi társadalom egyik legvitézebb tagja volt, aki egész családjával együtt osztatlan tiszteletnek és megbecsülésnek örvendett. Atyja, Bach Jenő előkelő szerepet játszik a szegedi intelligencia sorában, tagja a város majd minden számottevő testületének. A nagyhirű szegedi hitközségnek hosszú időn át elnöki tisztjét is viselte. Három fia van, mind a három a világháboruban legendás vitézségével tüntette ki magát. Bach Ferenc, aki most önkezével vetett véget életének, fivéreivel együtt végigharcolta az Isonzó-front legvéresebb küzdelmeit. Hőstetteiről legendákat beszélt az egész hadosztály. Négyszer volt sebesült, és minden felépülése után önként jelentkezett újra harctéri szolgálatra. Kétszer kapta meg az arany vitézségi érmet, háromszor a nagy ezüstöt, tulajdonosa volt ezenkívül a kis ezüst és bronz vitézségi éremnek, a Károly csapatkeresztnek és a sebesülési éremnek. Hasonlóan fényesen volt dekorálva mindkét fivére, különösen Artur bátyja, akit a tizedik Isonzó-csatában 26 sebből vérezve saját kezűleg hozott ki az olaszok állásából. Ugyancsak az Isonzó mellett követte el legvitézebb fegyvertényeinek egyikét. Századát az olaszok minden oldalról bekerítették és ekkor ő maga ugrott eléjük gépfegyverével és közvetlen közelből, több sebből vérezve rettentő géppuskatűzével egymaga visszaverte az egész rohamot. Ekkor vesztette el fél szeme világát. A kórházban József főherceg személyesen felkereste, sajátkezűleg dekorálta és az Isonzó-front legvitézebb katonájának nevezte. Neve a Hőfer-jelentésben is szerepelt e fényes vitézi tette alkalmából. A „Mult és Jövő” többször megemlékezett e páratlan zsidó fiuról. A háboru befejezésével visszatért a polgári életbe. A kommunizmus kitörése Szegeden érte. A munka eszközét ekkor ismét a karddal cserélte fel. Ott volt abban a maroknyi tiszti csoportban, amely megrohanta a vörös laktanyát és pusztá kézzel lefegyverezte Tabódy Zsolt óriási tulorőben levő, álig felfegyverzett vörös ezredét. Meg kell itt emlitenünk, hogy ez a 78 tiszt volt a mai Nemzeti Hadsereg magva és ebből a 78-ból 35 zsidó volt. Ez a kis csapat kezdte meg a toborzást, ez vetette meg alapját a nemzeti haderőnek és ennek védelme alatt vonulhatott be Szegedre az aradi ellenforradalmi kormány és kezdhetette meg nemzetmentő munkáját. Bach Ferenc, a sokszorosan kitüntettet és négyszer sebesült zsidó tiszt az ellenforradalmi hős, hazafias gondolkodására és megbízhatóságára jellemző, hogy tagja volt a tiszti igazoló bizottságnak, amely a Nemzeti Hadsereg első tisztjeit politikai szempontból megrostálta.

A forradalmi zavarok elvonulása után Bach Ferenc újra a polgári munkához látott és egy butorgyárnak lett műszaki vezetője. Azonban szemévilága mindjobban elborult, az a kézigránát, amely géppuskája mellett fél szemét kiütötte, másik szemének idegeit is megtámadta. Az orvosok nem nyujthattak reményt neki, a teljes megvakulás rohamosan közeledett. Az ettől való félelem adta kezébe a fegyvert, amelylyel életét kioltotta. Halálával egy fényesen indult és a egészszebb reményekre jogosító pálya tört ketté.

Halála az egész Szegeden óriási megdöbbenést keltett és impozáns részvét nyilatkozott meg a lesuj-

tott, kiváló család iránt. Temetése augusztus 13-án folyt le olyan impozáns külsőségek mellett, amikre ritkán volt példa Szegeden. Az egész város osztatlan részvéte kísérte ki az ifju hőst utolsó nyugvó helyére. A gyászban és a részvétben megszűnt minden felekezeti és társadalmi ellentét, nyitott sirjánál egész Szeged minden társadalmi rétege megjelent. E néhány órára megszűnt a gyűlölködés és a régi magyar egység fénye villant vissza a koporsóra. A temetés katonai pompával folyt le. A zsidó temető halottas házában Stahlenberg Béla vezérkari ezredes vezetésével a szegedi helyőrség egész tisztikara megjelent. A szertartás alatt a katonai zenekar adott elő gyászdalokat. A sirnál egy szakasz katona állott díszőrséget. A gyászmenet élén egy katona haladt, aki biborpárnán vitte az elhunyt összes fényes kitüntetésait.

A nyitott sirnál a tartalékos tisztek nevében Pick Mór zsidó főhadnagy tartott megható gyászbeszédet. „Soha, — mondotta, — panasz ajkadat el nem hagyta, bármilyen nélkülözések és fenyegető veszedelmek között is voltunk. Soha nem panaszkodtál, csak az utóbbi időben hallottam keserű panaszt tőled. Pedig ma már nincs háboru. És mégis panaszkodtál. Azt mondtad, hogyan, hát már a Bach Ferencek, már azok sem magyarok?”

A ravatalnál dr. Löwinger Adolf főrabbi mondott megkapó gyászbeszédet, amelyben rámutatott arra, hogy ez az ifju hős méltó képviselője volt a ma oly sokat támadott zsidó ifjuságnak.

A koporsót a katonai díszőrség vitte a sírhoz és annak leeresztése után díszsortütet adott. A zenekar a Hymnuszt játszotta. A halottnak megadta a magyar társadalom azt, amit az élőtől, testvéreitől megtagadott.

Bach Ferencet drága és kedves szálak fűzték a Mult és Jövőhöz, amelynek alapítása óta egyik legelkessebb hive és munkatársa volt. Jó zsidó volt, aki a zsidóságában pozitív erkölcsi tartalmat látott és ennek gyakorlatilag is kifejezést adott. Páratlan hősiességét is ez a kivételenes komoly erkölcsi felfogás magyarázza meg, mert érezte, hogy a zsidó tiszt több felelősséggel tartozik, mint a másik. A zsidó mozgalmakban nagy szerepet játszott, lelkes tagja volt a Vivó- és Athletikai Clubnak és tevékeny munkatársa a cionista szervezetnek. Halála külön gyász a Mult és Jövőnek is és megilletődve búcsúznak el tőle korai sirjánál.

Bach Ferenc, a négyszer sebesült hős, akinek két arany és három nagy ezüst vitézségi érme volt, akit József főherceg az Isonzó-front legvitézebb katonájának nevezett, minden szivedobbanásával közénk tartozott. A destruktívok, a lógósok, a bujkálók, a felmentettek és az irodások közé.

VÉR ANDOR

A diadalmas élet himnusza

A Mult és Jövő kiadása.

A szép kiállítású könyvnek előjegyzési ára K 50.—
Amateur kiadásban, finom meritett papíron a szerző kezevonásával 100 korona. Előfizetni lehet a Mult és Jövő kiadóhivatalában, VI., Podmaniczky-utca 39. a pénz előzetes beküldése mellett.

SONNENSCHN SAMUEL
hittanár:

Hittan a tanonciskolában.

— Az új miniszteri rendelethez. —

A hitoktatás kérdése újra napirenden van és reméljük, hogy a sajtó, szakkörök és társadalom most felszínre jutott együttes érdeklődése nem marad a pusztán szónál és nem merül majd ki a bűnbak keresés csunya herce-hurcájában, hanem kezdete és bevezetője lesz komoly pozitív munkának, melyből két kézre való találhat mindenki, aki dolgozni akar és tud.

Itt van mindjárt a cimben jelzett kérdés. Érintetlen, töretlen munkaterület tanítónak és társadalomnak egyaránt. Mert hiszen ez a jelentős rétege zsidó közösségünknek, mely gerincét, magvát képezhetné vallási életünknek, mindmáig teliesen el volt hagyatva.

Nem volt kötelező hitoktatása az inasoknak, hát azt hittük, hogy nem is kötelez bennünket semmi velük szemben. S nemzedékeket hagytunk felnőni a legteljesebb vallási tudatlanságban és a legelképezhetőbb vallás-erkölcsi nihilizmusban.

Amit a magyarországi zsidóság — mondjuk 1884. a kötelező inasoktatás törvénybeiktatása óta — az iparos- és kereskedő-ifjúság érdekében tett, az összevissza nem több és nem kevesebb, mint az Izr. kézmű-egyesület fentartása. Ennek az intézménynek értékéről és eredményeiről nem kívánok most szólni. De föltéve, hogy a legfényesebb eredményt érte is volna el, ez csak egy csöpp volna annak a vallási közönynek tengerével szemben, mely zsidó életünket előnti és pusztulással fenvegeti.

Most, hogy miniszteri rendelet folytán a hittan bevonult a tanonciskolába és akarva-nemakarva foglalkozni kell velük, oda szeretném kiáltani zsidó társadalmunknak, hogy ne hagyjuk veszni legjobb fiainkat, nyuljunk karjuk alá és emeljük őket magunkhoz. Mentjük meg azt a sokezer lelket, melyből már ki tudja mennyit sodortak el idegen eszmék, divatos tanok és irányok hullámai.

Hivatalos kimutatás szerint az idei tanévben 1375 zsidó tanulója van a budapesti tanonciskolának. Ebben azonban nincsenek benne a kereskedő- és leánvtanoncok, kikről a rendelet egyelőre nem gondoskodik. És ez a szám a középiskolai oktatás nehezebbé válása által és a zsidó ifjúságnak az intellektuel pályákról való leszorulása folytán a jövőben bizonyára még tetemesen növekedni fog.

A tanítószag nem látja az órák ellátásával feladatát megoldva, hanem beható tárgyalás alá vette a fontos kérdés egész komplexumát, megállapította az ideiglenes tananyagot, melynek tengelyébe az imakönyvet helyezi, megbeszélte a tanmodszert, mely az iparostanonciskolák sajátos jellegénél fogva nagyobb körülmények között és készséget igényel, mint a többi iskola-típusoknál.

Felvetődött azonban az elemi iskolai szakosztálynak ebben az ügyben tartott legutóbbi ülésén két olyan terv is, mely nagyobb publicitást érdemel s melyeknek ismertetésére íródtak e sorok is.

1. A tanoncok zsidó olvasmánnyal való ellátása.
2. A tanoncok iskolán kívüli vallási nevelése.

Lássuk az elsőt:

Az ifjúsági irodalom mindig is a legfájdalmasabb pontja volt a magyar zsidó irodalomnak. Évtizedek termésként nem tudtunk még gyermekeink, ifjaink számára egy kisded könyvtárra való összeállításni.

Javulást csak a „Remény“ fejlődésben levő vállalkozás hozott. De sajna, intező körünk még mindig nem tanusítja iránta azt az érdeklődést, melyet elsőrangú fontosságánál fogva megérdemelne és nem támogatják olyan mértékben, mint azt ifjúságunk méltán elvárhatná. A magas színvonalu lapot és diák-könyvtárát valóban csak szerkesztőjének lelkesedése és olvasótáborának szeretete tartja fenn és remélhetőleg fel is virágoztatja.

Ebbe a programba bele kell most már kapcsolni a tanoncifjúságot is és igényeinek, érdeklődés körének és készségének megfelelő olvasmányokat kell számára nyújtani. Ennek elérése azonban már meghaladja egy kezdő vállalat teherbírását, mely biztos anyagi alapok nélkül még a legtisztább lelkesedéssel és a legönzetlenebb munkával sem tudja e kérdést megoldani. Mert hiszen a tanoncoknak olyan árban kell adni a könyvet és lapot, hogy azt anyagi viszonyainál fogva megszerezhesse. Az olcsóságban fel kell vennünk a versenyt a ponyvairodalommal, a népszerű detektiv- és betörőregényekkel, melyektől elsősorban el kell hódítani a tanoncokat. Szép munkateret nyújtana ez valamelyik kulturális irodalmi vagy társadalmi egyesületünknek. Akár az Omike-nek, Imit-nek vagy a Kézmű Egyletnek. Esetleg mind a háromnak együtt. Ezen szervezetek által támogatva, a „Remény“ szerkesztősége bioznyára szívesen vállalná ezt az új munkát.

Az első lépést pedig maga a hitköztség tehetné meg ez irányban egy jó, könnyed, vonzó olvasókönyv megírásával a tanonciskolák számára. Nem adatszerű hittankönyvre gondolok, hanem egy olyan könyvre, melyben kedves kor- és jellemrajzokban végigvonul az egész zsidó múlt. A szakosztály ilyen irányú előterjesztést már tett is a hitköztség előjáróságának, mely azt minden bizonnyal megértéssel fogja magáévá tenni.

A második kérdésben, a tanoncok iskolán kívüli vallási nevelésének kérdésében pedig az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesületnek tett a szakosztály előterjesztést, mint olyan egyesülésnek, mely már számos áldást hozó intézménnyel gazdagította a zsidó életet. Ezekhez méltóan csatlakozhatna egy olyan szervezet létesítése, mely az iparos és kereskedő fiatalság nevelésében felolvasások, előadások, tanfolyamok rendezése által pótolná azt, amit a tanítószag legjobb igyekezete mellett heti 1 óra alatt nem nyújthat.

Mintául szolgálhatnak számunkra a németországi hitközségek legtöbbszörében fennálló, a kereskedő és iparos tanoncok és segédek továbbképzését szolgáló hasonló intézmények. Amennyiben az Omike az ügyet kézbe veszi, mint hűséges munkatársát oldalán fogja találni a tanítószagot.

Tudjuk, hogy nagy, nehéz évek lassu kitartását igénylő feladatot vállaltunk magunkra, de azt is tudjuk, hogy ha lelkes, céltudatos munkával, a betű és élő szó erejével sikerül vallásos érzést, nemes gondolkodást és zsidó öntudatot bevinni fiatalságunk azon rétegének lelkébe, melyet eddig minden számításán kívül hagytunk, akkor nemcsak vallásos, de kulturális és nemzeti szempontból is hasznos és értékes munkát végeztünk.

Zsidos tanintézet

a legjobban készít elő magánvizsgákra

VII., Dohány-u. 84. Tel. Józ. 124-47.

Csendélet Pestszentlőrincen.

Feuer Jenőnek háza van Pestszentlőrincen. Egyszerű zsidó családapá, fiatal feleségeért és két apró gyermekéért dolgozik. Házában hat lakó lakik. Munkások. Hosszu ideig nem volt semmi baja velük, míg nem Pestszentlőrincen is megszervezkedtek az ébredők és felforgatták a község nyugalma. A hat lakó is szorgalmasan eljár az ébredő előadásokra, ahol hihetőleg a törvények tiszteletére, a magántulajdon szentségére és keresztényi erényekre oktatták őket. Amint ez az alábbiakból is kitűnik. Az ébredő eszmének első hatása abban nyilvánult, hogy a lakó urak nyers formában egy faskamra építtetésére szólították fel a házigazdát. Feuer Jenő azonban úgy vélte, hogy a faskamra építése drága mulatság és semmi esetre sem áll arányban a maximált házbérekkel. Sőt azt is vélte, hogy saját házában ő az ur és parancsot lakóitól elfogadni nem köteles. E véleményét arra alapította, hogy a kommunizmus napjai immáron elmúltak és háza az ő tulajdona. A lakók erre panaszt tettek. Hol tesznek panaszt ilyenkor a lakók? Világos, hogy az ébredő szakszervezetnél, ahol törvényen kívül is megvédik a derék tagtársak érdekeit.

Ezen előzmények után folyó évi július hó 26-án, a férj távollétében a lakó urak az asszonynak egy levelet adtak át személyesen. A levelet az ébredő magyarak szakszervezete írta alá. Spártai rövidséggel elvala mondvá benne, hogy a derék lakók, mint tagtársak panaszt tettek a szakszervezetnél, amely ajánlja, hogy a lakó urak követelését teljesítse a tulajdonos, különben baj lesz.

Hát tényleg baj lett. Este megjött a férj. Nyomban utána ismét beállított négy markos lakó, vasvillával felszerelve.

— Lesz-e kamra, vagy nem? — köszöntek barátságosan.

— Fáradt vagyok, jöjjenek holnap.

Erre nekiestek a házaspárnak és ocsmány, trágár szidalmak kíséretében brutálisan összeverték. Az asszony áldott állapotának nyolcadik hónapjában volt, azonban ez legkevésbé sem zavarta a támadókat, sőt Tót József borbély és Józsa István napszámos ébredő vitézek az asszonyra vetették magukat és közeliszülésére való mosdatlan célzások mellett össze-vissza rugdalták. A nagy lármára összesereglett emberek megmentették a házaspárt, de a férj súlyosan megsebesült, az asszony pedig másnap a kiállott izgalmak és bántalmazások következtében koraszüléssel ment keresztül.

A tetteseket másnap a rendőrség letartóztatta és átadta az ügyészségnek, amely azonban néhány nap múlva az ébredők közbenjárására szabadlábra helyezte őket. A súlyosan bántalmazott házaspár élete ettől kezdve pokollá lett. A visszatért tettesek bosszút lihegtek. Nap-nap után életveszélyes fenyegetésekkel illetik a háztulajdonost és kiszámított ravaszsággal feldulják egész vagyonát. Szemeláttára szétszedték a kerítését. A kutba naponta bedobják a felhúzó láncot, a gazda pedig a fennálló rendelet szerint naponta tartozik ilyenformán új láncot beszerezni. Az udvaron levő gazdasági épületeket egyszerűen lebontják. Lovát minden éjjel kien-

gedik az istállóból, nyakába több méter hosszú deszkákat kötöznek és így hajszolják az udvaron. A szerencsétlen pára egy ideig bírta ezt a torturát, míg végül néhány napja beledöglött.

Feuer Jenő már mukkanni sem mer. Szótlanul kell néznie saját házában vagyonának e szétválását, szótlanul kell hallgatnia a folytonos durva szidalmakat és életveszélyes fenyegetéseket. Saját házában nem mer megmaradni. A rendőrség tehetetlenül áll e banditaszervezettel szemben, amelynek összeköttetései messze elnyúlhatnak. Feuer Jenőnek csak azt a tanácsot tudta adni, hogy védekezzen, ha újra megtámadják, de revolvért nem szabad használnia.

Feuer Jenő azonban megelégte ezt az életet és nem hajlandó bevárni, amíg agyonütik. Családjával együtt bemenekült Budapestre és most itt várja be, amíg a hazát visszakapja és a tetteseket lefogják. A feljelentést megtette.

A belügyminiszter ur szíves figyelmébe ajánljuk ezt az esetet. Pestszentlőrinc itt van a főváros mellett néhány percnire.

Felcsap az ember

antiszenita népboldogítónak és pillanatnyi pénzzavarában grümdol egy ugynevezett keresztény részvénytársaságot. Nem rossz üzlet, mivel köztudomásu, hogy antiszemizmusból fakad a jólét. Legalább is a grümdolók számára. A grümdoló búcsút mond egy időre a zsidóknak és elmegy a felelőtlen elemeknek valamelyik szövetségébe. Mondjuk — a Sörház-utca 3. szám alá, ahol az új Magyarország pilléreit ácsolják már két esztendő óta. Előadja a terveit, amelyek általános és viharos tetszést aratnak. A tervek igen egyszerűek. A nagy tervek mindig azok. Cél: a destruktív zsidó kereskedelem letörése. Nagyszerű! Csak a zsidók tudnak tán kereskedni? Nem. A felelőtlen elemek is tudnak. Hozzá is fog rögtön a kereskedelemhez. A grümdoló szövetséget köt a felelőtlen elemek néhány fő- és titkárával. Mondjuk, hogy Herkélyi Tibor nagyírú diplomatával és Bárdossy Gyula még nagyobb írú alkalmi poétával. Ezután megalakítják az antiszemita szövetkezetet. Egyelőre csak elvben. A név mellékes. Mondjuk, hogy Keresztény Fatermelők Szövetkezete. Elég hangzatos. A tűzifának ugyanis varázsos csengésű neve van. A nagyszámu titkárok jól fizetett állásokat osztanak ki egymásnak. Nem árt az, ha a diplomata és költői talentumok mellett az ilyesmi iránt is jó érzékkel áldja meg az embert az Uristen. Azután összehívják az alakuló közgyűlést. Megjelenik néhány Felelőtlen Elem és a megalakulást zajos helyesléssel tudomásul veszi. Diplomata és költők igazgatóknak egyhangulag megválasztatnak. Az elnökevértitkár felolvassa az alapszabályokat. Gyönyörű elvek, meg kell hagyni. Zsidó áruuzsora letörése... idegen faj kiszorítása... keresztény erkölcsi alap... nemzeti ujjaszületés... mit akarsz még te jámbor honpolgár? Ezután az igazgató urak felveszik a fizetésüket és megkezdik a propagandát. A propaganda igen könnyű és hálás mesterség, hála a sok kurzusegyesületnek, amelyek a talajt jól megdolgozták. A propaganda imponál. Különösen az erkölcsi elvek puritán szilárdsága. Zsidónak nincs kegyelem. Még a megkereszteltnek sem. Csak „született keresztény” kaphat valamit. De az legalább mindent, mi szem-szájnak ingere.

Égyelőre természetesen csak elvben. Papiron. Előbb a pénzt tessék befizetni. A pénz gyűl is szépen. Ez már nemcsak elvben, de a gyakorlatban is. Igazgatók nagyszerűen élnek. A gründoló keblét büszke önérzet dagasztja. Megmondta ő már régen, hogy antiszemitizmusból fakad a jólét. Nagy fiu lesz belőle. Autón jár, pezsgőben fürdik. Felelőtlenek áhitattal tisztelik, ő az új világrend nagy közgazdász-zsenije. Aki letöri a zsidó-áruuzsorát. Aki az idegen fajt kiszorítja. Aki a kereskedelmet nemzeti és keresztény alapra helyezi. Eltelik egy félév. Azután még egy. Hja, jólétben gyorsan repül az idő. Az ember észre sem veszi, máris nyakán vannak a befizetők. A fene egye meg őket, mit akarnak ezek folyton? Sajna, a zsidó kereskedelem destruktív szelleme igen mélyre ásta már magát a becsületes keresztény lelkekbe is. A pénzükért árut akarnak. Vagy a pénzt vissza. De honnan? Miből. Se pénz, se posztó. Hol van? Eluszott. Adminisztráció, reprezentálás, hiszen tetszik tudni... Elvégre ingyen mégsem megy a dolog. A zsidó kereskedelem letörése. Az idegen faj kiszorítása. Nem érdemes idealistának lenni. A keresztény erkölcsért harcolni. Ihol e, a keresztény polgártársak is mennyire destruktív gondolkodásúak. A rendőrségre mennek. Nézze meg az ember, mintha csak valami zsidó uzsorásról vagy svindlerről lenne szó! Pedig ő igazán szívből utálja a zsidókat. Ő jót akart. A zsidó kereskedelmet letö.... Kapitány ur, becsületszavamra nem akartam mást. Kapitány ur, kérem, én....

A Keresztény Fatermelők Szövetkezete ily módon dicstelen véget ért. Az igazgató urak a kánikula elől hűvösre kerültek. Hivatalos helyiségére, amely véletlenül azonos ama bizonyos társadalmi egyesület sörház-utcai irodájával, kitűzhetik a gyászlobogót. Titkárai, amelyek véletlenül azonosak ama bizonyos társadalmi egyesület titkáraival, elmélkedhetnek a sors mulandóságáról. A publikum pedig elmerenghet a kurzus-kereskedelem ideális szépségén.

KRÓNKA ÉS SZEMLE

A KIADÓHIVATAL KÖZLEMÉNYEI. Felkérjük azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése július 1-től szeptember 1-ig terjedő időben lejárt vagy lejár, a mai számukhoz mellékelt postabefizetési lapon azt megújítani sziveskedjenek. — A művészi folyóiratunk azon előfizetői számára, akiknek előfizetése lejárt, a mai postával befizetési lapot küldöttünk és kérjük, hogy azt megújítani sziveskedjenek. — Kérjük azon barátainkat, akik Raab Andor: Mayer Litvák unokája című könyvére előfizetési ivatek vettek, hogy azokat sürgősen juttassák vissza kiadóhivatalunkhoz, miután a könyv szétküldését megkezdettük.

Az elbocsátott tanítónők érdekében indított akciónk országsszerte lelkes visszhangot keltett. Cikkünk-re tömegesen kaptunk nemesszivű testvéreinktől leveleket, amelyekben nevelői állásokat kínálnak fel nekik.

A zsidóságuk miatt kenyerüktől megfosztott hölgyek egy részét már is sikerült elhelyeznünk. Az akciót folytatjuk és további támogatásra kérjük fel olvasóinkat. A tanítónők egy része azonban a fővárosból nem távozhat, miért is kívánatos, hogy fővárosi testvéreink is bekapcsolódjanak ez akciónkba. Mindennemű ilyen ajánlatot készségesen továbbít szerkesztőségünk.

Az óbudai chevra-kadisa nagy és súlyos feladat előtt áll. Temetője megtelt és új temető berendezéséről kell gondoskodnia. Ez, szakértők véleménye szerint, közel négymillió korona rendkívüli kiadást jelent. A chevra, mint intézmény, szegény, tagjainak nagyobb része vagyontalan. Azok a külső tényezők, amelyeknek elsőrendű kötelességük volna ennek a közegészségügyi intézménynek a létrejövését támogatni, hideg közönnnyel nézik a kegyeletes emberszeretet kínos vergődését. Tehát ismét a zsidó áldozatkészségnek kell magáért kitennie. A hagyományos kegyelet bizonyára meg fogja nyitni a szíveket e fölötté fontos ügy számára, különösen azok részéről, akiket a családi pietás kötelei fűzik az óbudaiak temetkezőhelyéhez.

Bolgár Mózes: A zsidó történelem mondái. (I. Az ősatyák. II. Mózes.) Bolgár Mózes, a magyar zsidó irodalom legkiválóbb reprezentánsainak egyike, két kis kötetbe gyűjtve közrebocsátotta a zsidó történelem mondáit. A talmudi és midrási irodalom gyöngyei sorakoznak egymás mellett a két kis kötetben és a talmud korának látószögében és bölcs életfelfogásában jelenik meg előttünk az ősatyák, majd Mózes tüneményes alakja. Aki e két kötetet elolvassa, könnyebben érzi és érti meg a hagyományos irodalom szellemét, mintha egy csomó tudományos értekezést olvasott volna el. Külön érdeme a műnek csodálatosan kifejező és tösgyökeres magyar nyelve. — A Zsidó történelem mondái a zsidó ifjúsági irodalom területén is hézagpótló munka. Minden zsidó fiúnak és leánynak el kell olvasnia e két gyönyörű kötetet, amelyekből igaz zsidó szellem árad feléjük. A két csinos kötet, melyet Lilien, Doré és mások gyönyörű illusztrációi díszítenek, a Remény kiadásában jelent meg. Egy-egy kötet ára 35 K. Lapunk után is megrendelhető.

Halálozás. Dr. Leitner Adolf, az ismert demokrata vezér, Balatonszárszón, ahol családjával üdült, hirtelen elhunyt. Leitner Adolf a magyarországi demokrata pártnak elnöke volt és a zsidó kulturális mozgalmakban is tevékeny részt vett. Halála országsszerte nagy részvétet keltett.

Papok a lefegyverzés mellett. Az amerikai Unio elnökénél, Hardingnál katolikus, protestáns és zsidó papokból álló küldöttség jelent meg, amely az elnököt és a kongresszust arra kérte, hogy nemzetközi lefegyverzési kongresszust hívjon egybe.

Házasság. Kellner Jenő és Schichtanz Irén augusztus 15-én Wienben, a seitenstettengassei templomban házasságot kötöttek.

Allásközvetítés. Tekintettel a naponta fokozódó állás hiányra, díjtalanul közvetítünk magántisztviselőket, gépirónőket, gondnok és házvezetőnőket és tanítást. Felkérjük azokat, kik ezen nélkülözőknek foglalkozást adni óhajtanak, forduljanak az Omike Kultur-otthonához VIII., Rákóczi-ut 17. I. emelet.

Elegáns hölgyek kizárólag Pessl „Mirákl“ törv. védett frizura-kiegészítőt használnak. Célszerű minden alkalomra. Budapest, IV., Váci-utca 19.

Templomülések bérbeadása.

Az ezidei főünnepekre a pesti izr. hitközség templomaiban és imaházaiban a templomülések bérbeadása szeptember 18-án kezdődik s a mult évi bérlők 22-éig gyakorolhatják elővételi jogukat. A megmaradó ülések 25-étől kezdve lesznek bérelhetők.

A dohány-utcai templom, — továbbá a régi képviselőházban, — valamint a Munkácsy-utcai, a Wesselyi-utcai és a Sip-utcai iskolaépületben berendezett imaházak a hitközség székházában (VII., Sip-u. 12. II. em.) délelőtt 9—12 és délután 4—7 óra között, az Aréna-uti templomé a templom épületében, vasárnapokon délelőtt 9—12 és 3—6 óra között, hétköznapokon pedig csupán délután 3—6 óra között, a Páva-utcai templomé szintén a templom épületében ugyanazon időben, a Rombach-utcai templomé pedig ugyancsak a templom épületében fognak bérbeadni, megjegyeztetvén, hogy a Rombach-utcai templom mult évi bérlői külön meghívást is kapnak.

A dohány-utcai templom tulajdonülése i igazolt tulajdonosaiknak szeptember 1. és 12-ike között, naponként délután 4 órától 7 óráig VII., Sip-u. 12. II. em. 15. sz. alatt, a Rombach-utcai templomé pedig ugyanezen időben, a templomépületben adatnak ki.

Figyelmeztetés! Csak az bérelhet templomülést, aki kultuszadóját teljesen kiegyenlítette, még is a bérlet alkalmával, kivétel nélkül mindenkinek, „adóigazolvány“-t kell felmutatnia. Ezek az igazolványok a hitközség adóhivatalában (VII., Sip-u. 12. I. em. 12.) vehetők át.

Szives figyelmükbe ajánljuk a t. bérlőknek, hogy adóigazolványaikat minél előbb vegyék át.

Budapest, 1921. augusztus havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

KÖZGAZDASÁG.

A Belvárosi Takarékpénztár Rt. igazgatósága a legutolsó közgyűléstől nyert felhatalmazása alapján 24.000 darab új részvényt bocsájt ki, ami által az intézet alapitőkéje 36 millió koronáról 48 millió koronára emelkedik. Az új részvények, melyek az 1921. üzletév osztalékában részesülnek, 3:1 arányban 650 koronás árban ajánlatnak fel a régi részvényeseknek. Az elővételi jog folyó hó 22-től 29-ig gyakorolható az intézet pénztáránál: IV., Apponyi-tér 5. alatt.

Pályázatok.

A debreczeni statusquo izr. hitközség főrabbi állásra megfelelő rabbiképesítéssel, tudori oklevéllel, alapos hébertudással, kiváló magyar hitszónoki képességgel bíró és a régi magyar állam polgárai — eddigi működésüket, életkorukat, családi állapotukat ismerető pályázati kérelmüket alulirott hitközségi elnök címére beküldeni sziveskedjenek. Zárhatáridő 1921. augusztus hó 24. Javadalmazás megegyezés szerint.

Debreczen, 1921. július 28.

Dr. Fejér Ferenc, hitközségi elnök.

A nagyecsedí orth. izr. hitközség azonnal betöltenndő metsző-előimádkozó (mohel) pályázatot hirdet. Moréherue előnyben részesül. Fizetés megegyezés szerint és természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek. Csak azok pályázhatnak, akik három elismert orth. rabbitól kabolesszsal bírnak és magyar honosok. Utiköltség csak a megválasztottnak térítettik meg. Pályázati határidő 1921. szept. 15.

Nagyecsed, 1921. augusztus 8-án.

Az orth. izr. hitközség előljárósága.

IVRIA

BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41

RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.

A BIZTOSÍTÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.

OLCSÓ DIJTÉTELEK.

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési díja 4 korona.

Teljes ellátásra elvállalok két-három tanuló Dr. Frenkel vallás-tanár, Teleki-tér 5.

Orthodox zsidóasszony házvezető-nőnek felvétetik. Családias bánásmód. Eckstein Henrik, Dohány-utca 16.

Kereskedelmet érettségizett fiatal leány megfelelő állást keres, hol szombatot tarthat. Leveleket »Szorgalmas« jeligére a kiadóhivatalba kér.

Iskolás kisleányok kellemes otthonra találnak. Rituális kosztal. VII., Dohány-utca 68, III, 15.

Egyetemi hallgató nővelő nőnek ajánkozik. Jelige »Vallásos 21« a kiadóba.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiút a következő tanévre teljes ellátásra. Szigoruan rituális könyha. Gimnázium tözsomszédságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen érett fiam segíti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szóra-koztató módszerrel tanít amerikai mester, Podman zkyu. 57 II. 12.

Angliai zsidó ügynökök felvétet-nek »Vallásos 21« jeligére a kiadóhivatalba.

Benősült 30 éves banktisztviselő, abszolút intelligens, gazdasági vagy gyári vállalkozásba. Csak kimondott művelt hölgyek érdekelnek. Vidéktől nem idegenkedem. Szíves értesítést e lap kiadójába »28« alatt kérek.

Azonnali belépésre keresek (szom-baton zárva tartok) vas- és fűszerkeres-kedésembe fiatal segédet vagy gyakor-nokot és egy tanoncot, továbbá egy tanoncot kézműáru üzletbe. Csak val-lásos előéletűek jelentkezzenek. Brack Fülöpné, Jászkarajenő.

Német izr. kisasszony három gyer-mek mellé, ki háztartásban segédkezik, felvétetik. Jelentkezni lehet Átlós-ut 1. sz. I. 3.

WEISER IZIDOR
Harisnya és kabát készítő,
fejelések jutányosan. Nagydófa-u. 34.
Szombat és ünnep zárva.

Liszt! Értetem a t. közönséget és nagybecsű vevőimet, hogy üzletemben a liszt árusítását nagyban és kicsinyben újból meg kezdtem Mindennemű elsőrendű budapesti malmi liszt és az összes fűszer és gyarmatáru a legolcsóbb napiárban kaphatók.

Szidon Simon
VII., Almásy-tér 12. sz.
Alapítva: 1880 Telefon: József 125-12

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók, Elvállalok mindennemű hajmunkát, úgy mint hajfestést. **Feltűnő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben. **BLAU MALVIN** Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, **BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51,** Teréz-templommal szemben. Cimre tessék figyelni! Telefon: József 105-35.

Jüdischer Buch-u. Kunstverlag
Max Hickl, Brunn

Zionistische Parteiliteratur
— **Hebräische Lehr- u. Wörterbücher** — **Neuhebräische Literatur** — **Rabbinische Literatur** — **Grosses Antiquariat**
:: **Predigten** ::

NEUERSCHEINUNGEN:

Hickl's Jüdischer Volkskalender 21. Jahrgang 1921/22 br. Mk. 10.—
Pinski David Ausgewählte Erzählungen, Autorisierte Uebersetzung von H. Blumenthal elegt. geb. Mk. 14.—
Gewuloth, Doppelnummer 5/6 br Mk. 10.—
Gewulothband 1-6 schön geb. Mk. 50.—
Katalog gegen Einsendung von Kronen 5.—

Budapest legnagyobb és legmegbízhatóbb orthodox שו"ס Szalámi és kolbászárú gyára
Skrek Lipót, VII., Dob-u. 27.
Telefon József 124-17.

Viszontárusítók legolcsóbb bevásárlási forrása. — Vidéki rendelések postán való pontos elintézése.

NYAKKENDŐHÁZ
Cégtulajdonos: **LÁSZLÓ ANDOR,**
Budapest, IV., Kigyó-utca 5.
és V., Deák Ferenc-utca 14
Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat árak.

Budapest legrégebb, legjobb orth. שו"ס vendéglője!
Naponta változatos speciális étlap Jó italok. Utravalók E őfizetések **Blau Samuel,** Bpe-t. VI., Laudon u 1

DEBRECENI „DIÁKOTTHON“
izraelita fiúnevelő intézet

Prospektust küld **BURGER D. JÓZSEF**
hitk. főjegyző Debrecen.

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungária műszaki vállalat
elsőrendű cipőüzeme
Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz.
Minden e szakmába vágó rendeltést elvállal.
Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

Aranyat 90-150 koronáig

hamisfogat, brilliáns és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:

Lemmel Leó

ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47.

SOKOLOV NAHUM:

Die Geschichte des Zionismus

Az előszót írta **BALFOUR A. J.** angol külügyminiszter (a Palesztina-deklaráció megteremtője.) Számos keppel.

E korszakalkotó munka a cionizmus legújabb történetét foglalja magában. Szerzője Nahum Sokolow, a zsidóság kitűnő diplomatája, aki a világháború alatt és a béketárgyalásokon a cionizmus érdekében az európai nagyhatalmak kormányai-val szakadatlanul tárgyalásokban állott. A zsidóság nagy történelmi napjait ő ismeri a legjobban, hiszen ő állott az események középpontjában. Sok elrejtett és az idők vihara folytán ismeretlen esemény jut itt napvilágra mesteri leírásban. A nagy-érdekű könyv tartalmából kiemeljük a következő részleteket, amelyek a zsidóság legújabb történetének egy izgalmas fejezetét jelentik: A zsidók helyzete a háborúban. A cionizmus fejlődése Európában és Amerikában. A hatalmakkal és a pápával való tárgyalások. Az ententekormányok nyilatkozatai. A Balfour-nyilatkozat előtörténete. Az utolsó napok Palesztinában. A zsidó néphez szóló kiáltvány.

Kapható a Zsidó Szemle könyvosztályában Ára 110 kor.

Mon anit-rendszert építkezés! Világ-szabadalom!

EMELETRAÉPÍTÉSEK, NYARALÓK, LAKÁSOK, GYÁRAK

gyors felépítését elvállaljuk Építési rendszerünk a 45 cm-es téglapitványt összes tulajdonságaiban: állékonyság, hőszigetelés, szárazság és tűzbiztonság tekintetében messze felülmúlja. A szakszervezet és közmunkatanács által al-lódó jellegű építkezése engedélyezve Kö-ltségvetés 50-60 százalékkal olcsóbb, mint régifalé. **Montanit Építő Vállalat,** Bpest. VII., Weöres-évi utca 33.

Múlt és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

SZERKESZTŐSEG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST,
PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM

HIRDETESI KEZELŐSEG:
LEOPOLD CORNÉL HIRDETŐIRODA
TEREZ-KÖRUT 3. TELEFON: 7-73.

ELŐFIZETESI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

ÜZENET A BARANYAI ZSIDÓKHOZ.

Mire s sorok hozzátok érnek, baranyai zsidó testvérek, újra a magyar trikolór csattog az ősi vármegyeházán. Hozzátok szólunk testvéreink, hozzátok, kikkel a vérség szent kötelékén kívül, az egy nemzethez való tartozás és a közön szenvedés mélységes rokonérzése is összekovácsol bennünket. Idegeinket, lelkünket egyformán dulták és tépték a háborúk, a forradalmak s e rettentő kataklizmákkal együtt járó minden szenvedések, megalázások és torturák. Azt is tudjuk itt, hogy ti most milyen kétség és remény között hányódtok e pillanatokban. Szívetek föllobban és szívárványos öröm derül arcotokba, mert tudjátok, hogy ismét együtt lesztek a nagy családdal, együtt a magyar nemzettel, együtt zsidó testvéretekkel, akiktől elhatárolt egy más hatalom, amely hozzátok nyelvben, szokásban, gondolkodásban egyformán idegen volt. A másik pillanatban meg kétségek és aggodások gyötörnek. Vajon mi lesz majd veletek? Nem fognak-e benneteket felelősségre vonni olyan dolgokért, amikhez semmi közötök nem volt s amikkel soha szellemi és fizikai közösséget nem vállaltatok? Nem fognak-e benneteket sujtani a mások bűnéért, akiket a kalandor hevület és politikai szereplőmánia a hazaárulás vagy hűtlenség ingoványába csalt? Ez a ti aggodástok, ez a ti remegésetek, ez a ti félelmetek.

És mi, akik innen figyelő szemmel és szorongó szívvel lessük az eseményeket, átérezzük a ti bizonytalanságokat, de megnyugvástokra kijelentjük, hogy ezuttal ok nélkül való a félelmetek, mert úgy a kormány részéről, valamint a bevonuló csapatok vezérétől olyan nyilatkozatok hangzottak itt el, amelyek bizalmat és megnyugvást keltettek bennünk. A nemzeti hadsereg nem büntetni vonul Baranyába, hanem oltalmazni. A hármass nemzeti színű lobogó nyomán magával viszi az alkotmányosságot, a jogrendet és azt a magasabb kultu-

rát, amelyet mindig büszkén lengettünk Kelet és Nyugat felé. Baranya felszabadult s vele együtt fölszabadult ott a lenyűgözött magyar élet. A nyugati kultúra, melynek itt mi vagyunk az utolsó közvetítői, frissen fog felétek áramlani mihelyt honotok szűkebb földjéről az utolsó idegen katona lelép. Semmi ne zavarja meg örömujjongástokat, a magyar nemzet tárt karokkal és zengő szívvel ölel keblére benneteket, mert gyarapodott veletek, erősödött általatok és ismét többen számítunk magyaroknak e széttépett és feláult hazában. Mi jól tudjuk, hogy milyen fájdalmas hazavágyással gondoltatok arra a pillanatra, amikor ismét mondhatjátok, hogy Baranya földje magyar föld s a magyar nyelv muzsikája bátran csendülhet föl lelketekből. Ismerjük vidéki véreinket, mi tudjuk, hogy mentől jobb zsidók, annál igazabb magyarok, annál hevesebben ragaszkodnak e földhöz, melyen születtek, felseledültek s emberré virágzottak. S amiért az ember szenvedett és megszenvedett, az ezerszer jobban a szívéhez nőtt s van-e magyar, aki mondhatja magáról, hogy nem szenvedéssel fizette meg és váltotta meg a maga számára a szülőföldjét? Mennyi hős halott, mennyi rokkant, és mennyi könny és mennyi gyász a váltságdíja ennek a kis földfoltnak, amelyet ma Magyarországnak tudunk! És a zsidók, a magyar zsidók egyformán szenvedtek érte keresztény honfitársaikkal s közös szenvedéssel váltották meg hazájukat.

Jól tudjuk, hogy nincs zsidó temető Baranyában, amelyben fejfa vagy kő ne jelezne egy nemzeti hőst és talán mégsem haltak ők meg hiában. Megfizettek élő testvéreik mai nyugalmaért. Megfizettek érte... S ti testvéreink, ott messze, ocsudjatok fel a lidérces álomból s hallgassátok, hogy zsidó szívünk mint dobog felétek! Ime, fölszabadultatok, újra együtt vagyunk, közös hitben és közös sorsban a magyar földön. Mutassátok meg most, hogy tudtok dolgozni, tudtok akarni,

2. jel. Másnap reggel a miskolci utcán. De-struktívok és konstruktívok egyaránt kapkodják a lapot a rikkancsoktól. Cikk nagy feltűnést kelt. Mindenki megkönnyebbülten lélegzik fel.

3. jel. Reggeli Hírlap szerkesztősége. Fazekas Sámuel destruktív vallású szerkesztő és Soltész Imre hasonló hitű hírlapíró fenyegető jeleket észlelnek, miért is jobbnak látják bucsut mondani a városnak.

III. felvonás.

1. jel. Reggeli Hírlap szerkesztősége. Idő 1921 augusztus 6-án éjjel 11 órakor. A destruktív hitű munkatársak elmenekülnek, a redakcióban csak igazhitűek dolgoznak. Az ajtó felpattan és 15—20 felelőtlen elem állig felfegyverkezve behatol. Általános megrökönyödés. Kert a redakció előtt. A palánknál fegyveres őrség. A redakció udvara. Hátról a Szinva csörgedez. Fegyveres őrség. A redakció bejárata a Fő-utcáról. Ajtó előtt fegyveres őrség. A redakcióban élénk szóváltás felelőtlenek és munkatársak között. Keresik a szerkesztőt. Nincs. Erre helyette Kun László munkatársat, volt római katolikus tábori lelkészt püfölik el. Végül az egyenlőség okáért valamennyi munkatársat alaposan helyben hagyják.

2. jel. A Reggeli Hírlap nyomdája. Fél órával az előbbi kép után. Nyomdászok dolgoznak. Felelőtlen cowboyok és egyéb rézbőrűek állig felfegyverkezve betörnek. Nyomdászok a váratlan látogatástól igen meg vannak lepve. Pofonok. Felelőtlen indiánvezér nyilatkozatot fogalmaz és szelíd nyomással kényszeríti tördelőt, hogy a lapba elhelyezze.

3. jel. Másnap reggel. Miskolci utca. A Reggeli Hírlap óriási feltűnést kelt. Vezércikk helyén az első hasáb teljesen üres, csak középen olvasható a következő néhány sorocska:

„Tisztelt Olvasóközönség!

Ezennel tudatjuk, hogy Soltész-Frank Imre piszkos zsidó kölyköt szerkesztőségünk kebeléből kirúgtuk, mert lapunkban tudtukon kívül fajához méltó aljas cikket helyezett el, melyért a Maefort alkalmazottaitól megérdemelt tetteleges bűnhődésben részesültünk.“

4. jel. Bengáli fény. Dicsőség. Éljen a sajtószabadság!

Irt vagy nem irt?

A fővárosnak antiszemita-lelkű és kommunistalelkű tanácsnoka, aki azt az ügyosztályt vezeti, melynek vezetésére csak erkölcsi jellem van hivatva, e héten fényes elégtételt kapott, amennyiben a belügyminiszter igazolta őt és kimondotta, hogy annak idején levele megírásával nem követett el bűnt. Az indokolás teljesen mellékes, hiszen a kaszinó is foglalkozott annak idején Zilahi Kiss Jenő ügyével és kigolyózása csak azért maradt el, mert levelét „lázálmában“ írta. Szerettem volna akkor és szeretném még most is megkérdezni Moravesik tanárt, hogy szokás-e lázálomban levelet írni, mert eddig még erre igazán nem volt eset. Ha pedig valaki kommunista leveleket ír és azok írását „lázálomnak“ nevezi, akkor a levél íróját, mint egyedülálló példányt ezen a téren vagy spirituszba kell tenni és a Nemzeti Múzeumnak ajándékozni, vagy ha nem lázálomban írta a levelet, de tagadásba veszi, hogy akkor világos pillanata lett volna (római jog szerint alucida intervalla) és akkor mentőkocsin Angyalföldre kell szállítani.

Komolyan felmerül már most a kérdés, hogy irt-e kommunista levelet, vagy nem irt Zilahi Kiss tanügyi diktátor ur? Ha irt, akkor éppen úgy nincs helye az igazolásnak, mint nincs helye fegyelmi eljárásoknak az általa sokkal kisebb bűnökért üldözött tanítóknál. Ha Zilahi irt, akkor nincs joga, elvesztette a jogát ahhoz, hogy kommunista vétség címen csak egy tanítót is üldözzön. Ennélfogva a tanítók ellen is azonnal meg kell szüntetni a fegyelmi eljárásokat annál is inkább, mert ahány tanítót most üldöz, az mind a városházáról kapta a parancsot annak a teljesítésére, amiért most Kiss de Zilahi üldözi őket. A tanítók parancsot kaptak, ellenben Zilahi Kiss az emlékeztető levelet saját elhatározásából, feltűnni akarásból, valamivé lenni akarásból írta. De mert a tanügyi tanácsnoki székbe Bárczynak és Dérinek ezen korcs utóda belepottyanni nem tudott, a kommunistából kurzusember lett, éppen oly hirtelen, amily hirtelen majd demokrata akar lenni akkor, ha a demokratizmus napai fognak, — sokkal hamarabb, mint ő gondolja, — felvirradni.

Mit is csinál addig Zilahi Kiss? Kiszakítja éhes tanítónők és agg hozzátartozók szájából a falat száraz kenyeret, tanítókká degradál igazgatókat, oly érdemes zsidó pedagógusokat, akik nemcsak a fővárosnak, de az egész magyar hazának többezer használtak egy napon, mint a tehetségtelenség ezen gummihajlékonyságú szobra egész életén nem fog használni. A tanítónők ügye évek múlva majd csak elintéződik, addig hadd éhezzenek, nyomorogjanak, öszüljenek meg Zilahi jóvoltából. Az igazgatók ügye hamarabb el lesz majd intézve, mert hiszen simább ügyről van szó. Vagy szeretném azt az igazgatót látni, aki megválasztásával jogot szerzett az iskolaépületben levő lakásra, hogy az ki fog-e menni lakásából, mielőtt karhatalom nem dobálja ki butorait az utcára? Vagy szeretném azt a heti nyolc órai tanításra kötelezett igazgatót látni, aki beáll 20 órát tanítani csak azért, mert Zilahi Kissnek nem tetszik az orra. Pár nap választ el bennünket szeptembertől, amikor a tanügy emberei megkezdik működésüket, majd meglátjuk, van-e az igazgatókban erély, erély ellentánni egy hatalmi vágytól részeg kappan törvénytelen rendelkezéseinek. Nem hihető, hogy akad az országban egy ember, aki durva kezekkel hozzá mer majd nyulni az igazgatók ingóságaihoz, amelyhez a tör-

Ismét kaphatók

PATAI JÓZSEF könyvei.

Kabala magyarul	50 K
Kabala németül	50 „
Sulamit, látod a lángot?	50 „
Babilon vizein. Versek. III. kiadás	50 „
Zsidó írások első könyv	50 „
Zsidó írások második könyv	50 „

A Mult és Jövő előfizetői kötetenkint 35 koronás kedvezményes árban kapják az összeg előzetes beküldése ellenében.

vény értelmében nyulni nem szabad. Egy német államférfiu mondta: „Vagy van törvény és akkor az mindenköt kötelez, vagy nincs törvény, akkor hasonlóval választ az is, aki ellen a törvényteleniséget alkalmazásba veszik.“

A városházán Boross ur azt mondja, hogy az igazgatók meg fogják kapni illetményeiket. Tehát: Elcsapnak 23 igazgatót, ezek kapják teljes illetményeiket, ugyanakkor alkalmaznak 23 új igazgatót, újabb igazgatói illetménnyel. Ezt nevezzük a főváros területén, az Urnak 1921-ik és az emberszeretetet hirdető kurzus harmadik esztendőjének küszöbén, a „liberalizmus“ takarékoskodó pénzügyminiszerségének második félévében takarékosági elvnek.

Elkalandozva a tárgytól, ismét kérdezzük. Irt, vagy nem irt? Ha irt, akkor hiába kaszinói felmentés, hiába belügyminiszeri fényes elégtétel, hiába reggeli és déli nyelvtölgötők hasábos dicshimnusz, kommunista elvek hirdetőjének, — ha egy kis becsületérzés maradt még köztéren szereplő férfiak lelkében, — félre kell csendesesen állni. Olyan csendesesen, hogy évtizedekig még nevét is suttogva szabadna mormolnia, ha bemutatkozik. Ha irt: mit fog csinálni, ha egy olyan tanító fog nála bucsulátogatást tenni abból az alkalomból, hogy a fővárostól elcsapatott, mert osztályában egyszer parancsra azt tanította, hogy egyformák vagyunk. Talán bucsuzóul kezdet fog majd a tanítóval és azt a bölcs tanácsot fogja neki adni: „Kedves tanító ur, nem vagyunk egyformák, vannak olyanok, akik a pedagógia alapelvét szem előtt tartva, a nevelésükre bizot gyermekeket erkölcsi jellemmé fejlesztették és vannak olyanok, akik úgy táncolnak, ahogy a kuzus fütyül. Nézzen meg engem! —

De ha netán mégsem irta meg a levelet a kurzus nagy Jenője, akkor minden rendben van, ő, hogy is mondják: római jellem. Gyenge vigasz ugyan, hogy Rómában nemes lovakból konzulok is lehettek volna. Igaz az is, hogy minden ló nemes állat, tehát joggal tölthetett volna be magas pozíciót. De mit csinált volna Cajsus Caligula Krisztus után 41-ben, ha a lovak Rómában mind kipusztultak volna? Ahol ló nincs...

KISTELEKI EDE:

Lélek-avatás.

— Bach Ferencz emlékezete. —

Golyók között, ki szórt az ellenségre
Ezer halált és száz sebet kapott,
Az éjszakát hogy várta félszemébe
Mely megmaradt, öngyilkos lett, halott.

Ismertem őt, hogy megjött a csatákból,
Szerénység, jószág benne együtt ér,
Szívében büszke honszerelme együtt lángol,
A mellén végig érdemrend-fűzér.

Arcán a tiszta emberszeretetnek
Megért, elhalkult néma mosolya.
Hogy rajta az idők beteljesedtek,
Emlékét nem felejttem el soha.

Tünet élete átleng a vén regösön, —
S dalomba fűzve lelki szárnyodat,
Gyermekelegényke, drága ifjú hősöm,
Im könnyem halhatatlanná avat.

Budapest, 1921. augusztus 20-án.

SZATMÁRI MÖR:

Az egyházpolitikai harcok idejéből.

A kétesztendő egyházpolitikai harcok alatt a legérdekesebbek és legizgalmasabbak azok a napok voltak, melyek a „nagy kabinet“ első lemondása és újból történt kineveztetése közt teltek el.

A főrendiházban 1894 május 11-én 21 szótöbbséggel leszavazták a kötelező polgári házasságról szóló javaslatot. A főrendek megszerezték a klerikalizmus számára a győzedelmet. Május 19-én a képviselőház újból tárgyalta. Szilágyi Dezső kereken visszautasított minden módosítási ajánlatot. Az ellenzék kissé vérszemet kapott, mert számítván a Wekerle-kabinet bukására, azt hitte, hogy a helyzet egészen felborul s újra egy Szapáry-kormány kerülhet az ügyek élére. De Szilágyi Dezső megmaradt az ő fölényes magatartásában. Csak játszott az ellenzéki szónokokkal.

Hanem az bizonyos, hogy a Wekerle-kormány állása megingott. A képviselőházban ugyan megint nagy többsége volt a javaslatnak, de a főrendiházban megint csak a leszavaztatás veszedelme fenyegette. A kormány ez ellen védelmi eszközöket keresett. Talált is, de vajjon a király hozzájárul-e ahhoz, amit Wekerleék kimódoltak. A kormány az uralkodótól az ugynevezett „garanciákat“ kérte. Az erre vonatkozó előterjesztésekkel ment föl Wekerle Bécsbe a királyhoz. A garanciák közt szerepelt a pair schab, vagyis örökös főrendiházi tagoknak tömegesebb kinevezése. Vagy legalább felhatalmazás oly értelmű kijelentés tételére, hogy abban az esetben, ha a főrendek másodszor is leszavazzák a javaslatot, bekövetkezik a pair-schab. A király ehhez nem járult hozzá. Néhány napi izgalmas cseményhullámmás után, miközben Wekerle egyre uton volt Bécs és Budapest között, június 1-én, Wekerle Bécsben beadta lemondását. A király csak pár nap múltán fogadta el formálisan is a lemondást, de már nyomban megbízta Khuen-Héderváry horvát bánt az új kormány megalakításával.

Idehaza a klerikalizmus nagy örvendezéssel, a liberálisok mélységes elkeseredéssel fogadták a nagy eseményt. Szombati nap volt. Wekerle Bécsből a délutáni gyorsvonattal Budapestre utazott, mint bukott miniszterelnök. Pár óra alatt megszerveződött a Wekerle fogadtatása. Nagy és lelkes tüntetéssé nőtte ez ki magát. Roppant néptömeg gyülekezett a nyugoti pályaudvarnál. A tüntetők kifogták Wekerle kocsija előtt a lovakat s a tömeg vitte fel a várba. Este nagy tüntetés volt a szabadelvűpárt, meg a többi liberális párt klubjai előtt.

Mikor vasárnap reggel Khuen-Héderváry Budapestre érkezett, itt már a „granicsár“ jelzővel fogadták. A liberálisok táborában elkeseredett hangulattal találkozott. Hamarosan híre terjedt, hogy Khuen a pair schub feltétele nélkül vállalkozott az egyházpolitikai javaslatok keresztülvitelére, s hogy kabinetjét kizárólag a szabadelvűpárthól akarja megalakítani. De ugyanakkor már híre terjedt annak is, hogy az új kabinetből föltétlenül ki kell maradnia Szilágyi Dezsőnek, meg Csáky Albinak, vagyis a liberális egyházpolitikáért legexponáltabb két miniszternek. A szabadelvű táborokban erről hallani se akartak. A hír hozzátette, hogy Szilágyi Dezső elejtését egyenesen a király kívánja. Szilágyi népszerűségét ez a hír egyszerre még nagyobbra növelte.

Khuen-Héderváry megérkezése után legelőször **Bánffy Dezső**vel, a képviselőház elnökével tanácskozott. Bánffy kereken megmondta neki, hogy nem kap minisztereket a szabadelvűpártból. Khuen azzal akarta megszerezni Bánffyt, hogy felajánlotta neki a belügyi tárcát; Bánffy az őt jellemző rideg őszinteséggel utasította vissza az ajánlatot, s újból biztosította Khuent arról, hogy a szabadelvű pártból egyetlen ember se fog melléje állani.

Délután a szabadelvűpárt értekezletet tartott. Ezen az értekezleten egyhangulag elfogadták **Darányi Ignác** híres határozati javaslatát, mely burkolt formában ugyan, de elég érthetően kitéssékelte Khuent és a párt változhatatlan bizalmát nyilvánította ki **Wekerle** és miniszterei iránt. Khuen-Héderváry belátván, hogy nem boldogulhat, duzzogva visszavonult, s másnap visszaadta a királynak a kormányalakításra vonatkozó meghatalmazást.

Hétfőn hajnalban Budapestre érkezett a király. A pályaudvaron a hivatalos személyiségeken kívül csak a klerikális ellenzéki képviselők gyűltek össze. Gróf **Károlyi Gábor** azonnal el is nevezte őket „perronpárt”-nak.

Erre azután megkezdődtek a kihallgatások. Minden nap új miniszteri lista került kombinációba más-más kormányelnökkel. Így: *kedden* **Wekerle**-kabinet, *szerdán* **Szapáry**-kabinet, *csütörtökön* **Wekerle**-kabinet, *pénteken* **Bánffy**-kabinet, *szombaton* újra **Wekerle**-kabinet. De valamennyi kombináció kizárta **Szilágyi Dezsőt**, meg **Csáky Albint**. **Csáky** kijelentette, hogy ő önként megy s nem vállal újból miniszterséget, ám **Szilágyi** hallgatott. Ez a hallgatás azonban azt jelentette, hogy dacol. Dacol magával a királlyal is, akinek **Szilágyi** nem kellett.

Szilágyit már elejtett embernek tartották. **Wekerle** szűkebb környezetében afféle vállalkozások merültek már fel, hogy **Szilágyi**ért még sem lehet az egész helyzetet feláldozni. A „*Pester Lloyd*” azt írta róla, hogy olyan államférfi, mint **Szilágyi**, ha belátja, hogy elvesztette, bizonyára le tudja vonni ennek konzekvenciáját.

A szabadelvűpárt nagy zöme, de különösen az egyházpolitikai javaslatokat támogató függetlenségi pártok, élükön **Justh Gyulával**, meg **Eötvös Károly**lyal, nem így gondolkoztak. Azt tartották, hogy **Szilágyi Dezsőt** nem lehet és nem szabad feláldozni, mert az ő ereje nélkül nincs biztosítva a liberalizmus ügye. Feszült izgalom ülte meg a lelkeket. A klerikális tábor erősen dolgozott s minden befolyást felhasznált, hogy **Szilágyi** hívei ne érthessenek el eredményt, de főképp számított arra, hogy mégis csak a király dönti el a kérdést, a királynak pedig **Szilágyi** nem kell. Viszont a szabadelvűpártból azzal fenyegetőztek, hogy a **Szilágyi**-sértő mellőzése megbontja a szabadelvűpártot s ez magát a dualizmust is veszedelemmel fenyegeti, mert **Kossuth**-nak ép halála előtt az egyházpolitikában elfoglalt döntő

magatartása országszerte megnövelte a **Kossuth**-kultuszt, ami megnyilatkozott a nagy temetésen, aminőhöz foghatót még nem látott a világ.

Csak **Szilágyi Dezső** hallgatott.

Wekerle naponként többször volt kihallgatáson. A garanciák kérdése már tisztázódott valahogyan, mert **Wekerle** nem ragaszkodott a *pair-schub*hez, s megelégedett azzal, ha kijelentheti, hogy a király akarja a kötelező polgári házasságot és három új főrendet kinevez. De **Wekerle** nem tudta magát elhatározni arra, hogy **Szilágyi** nélkül alakítsa kormányt. Félt a nagy cséplőgéptől. (Igy nevezte el **Szilágyi**t gr. **Csáky Albin**). Félt attól, hogy **Szilágyi** mellőzésének végzetes reakciója lehet magában a szabadelvű táborban s az egész országban.

És **Szilágyi Dezső** tovább is makacsul hallgatott. Mindenki tisztában volt azzal, hogy az ügye rosszul áll. Egész legendakör vette körül azt a tényt, hogy az öreg király engesztelhetetlenül haragszik rá. Gyűlölte. Ez pedig nagy dolog Magyarországon.

Junius 9-én későn este azon tűnődtem, hogy miképp írjam meg a vezércikket az Egyetértés-be. (Ez a lap vezetett az egyházpolitikai harcban a liberális irányban). Nem ismertem a helyzetet. Nem tudtam, hogyan áll a **Szilágyi** dolga? Meglátogattam. Ott lakott a Harmincad-utcában, abban a házban, melynek helyén a Hazai Bank palotáját építették. **Szilágyi** frakkba volt öltözve. Valami estélyre volt menendő. Nagyon jókedvűen fogadott. Csodálatos kék szemei ragyogva mosolyogtak.

Kérdeztem tőle, igaz-e, hogy beszélt ma **Wekerle**vel s tudtára adta, hogy nem köti magát a miniszteri álláshoz.

— Nemcsak szóval mondtam neki, de ilyen szellemen levelet is írtam neki. Felolvasta a levél másolatát. Ne mondja se ő, se a fölség, hogy én okvetetlenkedem. Am alakítsa meg — **Wekerle** a kormányt nélkülüm — ha tudja.

És amikor ezeket mondotta, már nem mosolygott, hanem csodálatos kék szemei más tüztől ragyogtak.

Még arra kért, hogy ha írok a helyzetről, ne tegyek említést a leveléről, mert erről csak bizalmasan tett nekem közlést.

Bementem a redakcióba. Megírtam a cikket olyan gondolatmenettel, hogy akárhogyan és akárhik intrikálnak is **Szilágyi Dezső** ellen, mégis ő lesz az új kabinet igazságügyminisztere, ha ugyan **Wekerle** alakít kormányt. Másképp nem lehet, mert stb.

Junius 10-én vagy négyszer volt **Wekerle** kihallgatáson a királynál. A délutáni órákban megtörtént a döntés. Meg volt az új **Wekerle**-kormány s az igazságügy-miniszter **Szilágyi Dezső** lett. Új diadala a liberalizmusnak, veresége a klerikalizmusnak.

Másnap a király elutazott. Egyik ellenzéki lap megírta, hogy nagyon kedvetlen. Némi nehezteléssel hagyta el Budapestit. Persze, mikor megint alá kellett írnia azt a kéziratot, mely ezzel kezdődött: „Kedves **Szilágyi**”.

Modern és rituális **PARÓKÁK** speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok parókát és mindennemű hajmunkát. Speciális **Hemme** hajfestés minden színben **GRÜNFELD MIKSA** a volt Visó és Grünfeld cég beltagja. Budapest, IV., Hajó-utca 3. szám. (Belváros.)

Saját készítésű מצבה **SIRKÖVEK** **PFEIFER ÉS HESZKY**, Budapest, X., Kozma-utca 7., új temetőnél. Nagy választék! Tel.: Józs. 59-61.

„**ÁRKÓ**” A VILÁG LEGJOBB **BUTORTISZTÍTÓJA** MINDENMIT KAPHATÓ!

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal Budapest, VI., Podmaniczky-utca 39. szám.

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

7.

Ugynevezett „keresztény” irány.

Giesswein Sándor mondta egyik nyilatkozatában a kurzusról, hogy: „ugynevezett keresztény” irány. Jól esett ezt a kis módosító szócskát hallani olyan ember szájából, akit hivatalos tekintélynek is ismerhetünk el abban a kérdésben, hogy mi keresztény és mi nem keresztény. A mai politikai és társadalmi irányt feltalálói és továbbfejlesztői elkeresztelték „keresztény-nemzeti”-nek s makacsul ilyennek nevezik. Az elnevezés hamis, ezt minden gondolkodó embernek tudnia kell, még talán a kurzus hívóinak is. Mert vizsgáljuk csak meg, hogy mit foglalhat magában ez a szó: keresztény- és milyen alapon volna a kurzus kereszténynek nevezhető.

Keresztény, — ez a jelző, nemzetközien konvencionális használat szerint megillethet olyan erényeket, melyekkel az Új Testamentum Krisztusa ékeskedett s melyek alapelvei, valamint minden vallásnak, úgy hangsúlyozottan a keresztény vallásoknak is. Kereszténység — ez a szó összetett fogalmat jelöl meg, amelynek alkatelemei: a felebaráti, minden emberre egyformán áradó szeretet, megértés és bűnök megbocsátása, szelidség, szerénység, alázatosság. Keresztény például az a férfiú, aki a mondott erényekkel ékeskedik, akinek eszményképe az Új-Testamentumban megkonstruált Jézus. Világszerte ezt értik az alatt, hogy keresztény. De kereszténynek nem nevezhető például egy köruti illatszertár, azért, mert keresztény vallásu ember a tulajdonosa. Az illatszertár ettől még marad épp olyan illatszertár, mint a többi, a tulajdonos vallása miatt magára az illatszertárra a keresztény jelző még nem alkalmazható, amint nem alkalmazható például az állami halálos-ítéleti végrehajtóra sem; organikus kapcsolat a jelző és a jelzett szó között ez esetekben fenn nem állhat, a jelző alkalmazása tudatlanság és visszaélés lenne. Ellenben keresztény például a templom, amelybe vasárnaponként a keresztény vallásban megkeresztelekedett hívők összegyűlnek és istenes, keresztényi dolgot művelnek, imádkoznak. Egy uszoda például már nem „keresztény”, mert ott összegyűlhetnek ugyan keresztény hivek, de amit ott művelnek, ha szükséges és emberi is, nem speciálisan keresztényi cselekedet, nincs vonatkozásban az ő kereszténységükkel.

Valamint azonban a köruti illatszertár nem keresztény még amiatt, mert keresztény a tulajdonosa, úgy a mai kurzus nem keresztény attól, hogy keresztény vallásu emberek fejből pattant ki a koncepciója, hogy keresztény vallásu emberek gyakorolják benne a politikai hatalmat, s hogy intézményeiben keresztény vallásu embereknek, legalább is azok bizonyos kategóriájának az érdekét istápolja. Mindettől a kurzus még nem keresztény, hiájával lévén a keresztényi erényeknek, legelsősorban a szeretetnek, megbocsátásnak, türelemnek és szelidségnek. Annál kevésbé keresztény, mert viszont ékeskedik oly erényekkel és tulajdonságokkal, amelyek a kereszténység fogalmával együtt már nem is emlegethetők. Bosszu, megtorlás, harciaság, fajgyűlölet, kíméletlenség és sok esetben kegyet-

lenség, bűnök elkövetése és palástolása, — mindez elmentétje a kereszténységnek. A kereszténységgel alig fér össze még az igazi bűnösök megbüntetése, hát még az ártatlanoké! Az igazi kereszténység gondolköréből alig fakadhatnak az uszító irások, melyeknek címe nap-nap után: Sujtson le a kard!

Ez a „sujtson le a kard” világos politikai szemlélet. lehet magyar és nemzeti, lehet helyes és igazságos, lehet minden járulékával együtt okvetlenül szükséges — amint hogy nem az! — és az egyedül lehetséges politika, minden jóval dicsekedhet, de a keresztény jelző, azt soha meg nem illetheti, akik vele kapcsolatban a keresztény szót használják, azok tudatosan bűnt követnek el, lényegesen nagyobbat a hamis névhasználatnál.

Istenem, a gyakorlati élet sok alantas cselekedetekre is rábírja az embert, az egyént s néha az összességet. Megtörténhetik, hogy valaki, végső szorultságában, amikor már nincs másképen megoldás, talán — Uram bocsá! — még pofon is üti az embertársát. Ez megtörténhetik, de ez a cselekedet nem keresztényi cselekedet. Istenem, megtörténhetik, hogy egy társadalom, egy politikai közösség, egy egész ország, végső szorultságban valamely politikai irány — Uram bocsá! — cselekedeteit követi el, de ezek már nem lehetnek az ő keresztényi cselekedetei. Istenem, cselekedetek sorozatáról, intézkedésekről és intézményekről, eszközökről és azok eredményeiről van szó, mindezek összessége menthető a végső szorultsággal, mindezek összeségéről állítható, hogy okvetlenül szükségesek, hihető, hogy mások helyettük nincsenek, — ennek a bírálatával most nem foglalkozom, azonban mindezek összességének a keresztény jelzővel való illetését tévedésnek, a kereszténység ellen elkövetett bűnnek állítom. Így kell, hogy tudja ezt minden ember, aki magát kereszténynek vallja, így kell ezt tudnia magának Friedrich Istvánnak, Bangha páternek és Prohászka Ottokárnak, sőt még Andrássy Gyulának is, odahaza, ha magukban vannak.

Mit akarnak tehát mégis ezzel a jelzővel, hogy keresztény? Mi közük e szóhoz? Minek nyulnak hozzá? Miért detronizálják, miért rántják le önmagukhoz, az az emberi, sőt tulságosan emberi, profán cselekedeteikhez. Elvégre az, hogy a kurzus antiszemita, az még nem jelenti azt, hogy a kurzus keresztény. Sőt ellenkezőleg, ha keresztény lenne, antiszemita sem lehetne. Mindezt tudniok kellene az igazi keresztényeknek, azt így kellene tudnia, mondom, akár Bangha páternek is, Giesswein Sándor mint látom, így tudja.

Az elbocsátott tanítónők ügyében indított akciónak a liberális napisajtó és a nagyközönség legszélesebb rétegeinek fokozódó érdeklődése mellett mind nagyobb arányokat ölt. Naponta tömegesen kapjuk a legkedvezőbb ajánlatokat nemesszivü zsidó testvéreinktől, sajnos, azonban a tanítónők egy része kötve van a fővároshoz s így vidéken nem vállalhat állást. Kiadóhivatalunkban egymásnak adják a kilincset az érdeklődők. Ujra kérjük különösen fővárosi olvasóinkat, ha magánórát, vagy nevelői állást tudnak, értesítsék kiadóhivatalunkat, amely az elbocsátott zsidó tanítónőkből a leggyorsabban ajánl megfelelő tanerőt. Meg kell jegyeznünk, hogy valamennyien elsőrangú pedagógiai szakemberek.

A Mult és Jövő a zsidóság érdekeiért harcol. Terjesz- szétek mindenütt!

TELEKES BÉLA:

A rettegek vészes idején . . .

— Dávid király 118. zsoltárából. —

*A rettegek vészes idején
Az Urhoz esdekeltem én
S meghallgatott s véd biztos menedékben.
Az Ur velem van és én nem rettegek.
Mint árthatnának ime nékem,
Mint árthatnának még az emberek?!*

*Az Ur velem van, Ó oltalmazóm
S mosolygok minden zaklatón,
Az Urban bizni jobb, mint emberekben,
Jobb csüggni Rajt', mint fejedelmeken.
Gonoszok körülvettek engem
S az Ur nevében őket szétverem!*

*Rámtörnek mindenünnen szüntelen,
De véd az Ur s mind leverem!
Rámzudulnak bár mint a méhek
De elhamvadnak mint égő bozót,
Hatalmával az Ur nevének
Szétszórom mind a martalóckodót!*

*Oh meglöktek, hogy végkép essem el.
De az Ur mentésemre kel.
Az Ur az én erőm, üdvöm, zsoltosmám.
Az igazak sátrában zeng a dal
Győzelmet zengjünk vigadozván:
Az Urnak jobbja biztos diadal!*

*Az Urnak jobbja győz fenségesen,
Győzelme örök győzelem!
Oh, nem halok meg, hanem élve élek
És hirdetem az Urnak tetteit.
Vert ostorával büntetésnek
Keményen vert, ám sirba mégse vitt!*

*Elöttem immár nyissátok ki hát
Az igazságnak kapuját!
Hogy bémenvén az Ur elé boruljak
És az Urat dicsérje énekem!
Ez im kapuja itt az Urnak,
Amelyen minden igaz bémegy!*

*Oh áldlak, Uram, aki lelkemet
Megalázzván fölemeled!
A kö, mit az építők megvetének
A szeglet fejévé lön ime!
Igy tesz az Ur s ember szemének
Csodálón kell ezt néznie.*

*Az Ur, Ó a mi erős Istenünk,
Az Ő fényében éledünk!
Koszoruzzátok csucsáig az oltárt!
Urunk, erős vagy! Áldjon énekem!
Dicsérlek! Zengjünk hála zsoltárt,
Mert jó az Ur s jósága végtelen!*

Ébredés Szombathelyen.

Örömmel vesszük tudomásul, hogy immár Szombathelyen is felébredtek. Fel. Sőt ébredő szakszervezet is alapítottak. Az ébredés ugyan egyelőre csak egy négyoldalas hetilapocskában jelentkezik, amelynek egyik ritkaszerű példányát nekünk is megküldötte a figyelmes szakszervezet. A figyelmet egyelőre csak azal viszonzhatjuk, hogy az újságírás e klasszikus remekéből néhány különösen kövér részletet szószerint leközlünk. Bevalljuk őszintén, erre két okunk van. Az egyik az, hogy a nemes humor e kinosesbányáját a nagy nyilvánosság előtt is feltárjuk, hadd mulassanak a mi olvasóink is, ne csak az a tiz ujjon összeszámlálható szombathelyi ébredő vitéz, akiknek számára ez a nyilvánosság teljes kizárásával megjelenő lapocskák készül. A másik ok pedig az, hogy az ügyesség figyelmét is ráirányítsuk e helyes kis sajtógörényre, bár ettől igazán nem sok eredményt remélünk.

A sajtógörény homlokán a büszke „Ébredő” nevet viseli, farkán pedig olvasható, hogy kiadja az Ébredő Magyarok Egyesületének Sajtóosztálya Szombathelyen, Széll Kálmán-utca 41., I. 1. alatt. Ez sok mindent megmagyaráz, különösen a lapocskák európai színvonalát és nemes, előkelő tónusát. Ennek az előkelő hangnak és európai kultúrnívónak méltatására mi gyengének érezzük tollunkat. De mindennél szebben beszél egy idézet:

„A zsidóság mint közveszélyes fertőző bacillus.

A Gyöngyös vizét a benne fürdő majomszabásu talmud zsidók a minap úgy elbűdösítették és annyi rühkoszt áztattak bele, hogy nemcsak a halak, hanem a medrébe tévedt disznók is megdöglöttek.”

No mit szólsz ehhez, te jámbor olvasó? Ugyis mint közveszélyes bacillus és ugyis mint talmudzsidó? Nem szenzációs? A benne foglalt vaskos természettudományi felfedezések után állítólag már a párisi Sorbonne is érdeklődött.

De hagyjuk a Sorbonnet, gyérünk tovább! Ugyanezen rovatban, amely különben Hírek a zsidó világból hangzatos elnevezésre hallgat, egyéb igen érdekes dolgokról is értesülünk. Megtudjuk például azt, hogy megalakult az Ébredő Zsidók Egyesülete is. Ugyancsak itt olvashatunk egy diszkrét és tapintatosan megírt családi történetet a száliról, amelynek az a tanulsága, hogy a házasságtörés „minden valamire való zsidóasszony mellett bevett szokás”, mivel „ettől nem esedik a faj, ez pedig igen fontos zsidó közérdek.” Mint látható, ébredő barátaink a természettudomány iránt nagy megértéssel viseltetnek.

A hirrovatot ilyenformán kimerítvén, nézzük a vezércikket, amely „a zsidóság kereszténygyűlölő vérboszszujáról” szól. Méltatás helyett talán itt is elegendő lesz egy kis szemelvény:

„A zsidóság engesztelhetetlen gyűlöletét évszázadokon keresztül csak titkon táplálta, s beérte azal, hogy dühét egy-egy hatalmába kerített ártatlan keresztény gyermek meggyilkolása által kitölthette. Igen természetes, hogy az elvetemült, mindig hazug zsidóság ezen vallási orgyilkosságokat ép úgy tagadja, mint a többi közismert gaztetteit.”

Ébredő barátunk azonban bizonyít is. A vérvádat. Három esettel bizonyítja. Sajnos, mind a három messze idegenben és hozzá még az 1287., illetve az 1475. esztendőben történt, így hát kissé bajos dolog az igazságról közvetlenül meggyőződni. De ez nem is szükséges. Hát

van még valaki, aki Európában a vérvádmesében kételkedne? Különösen, ha a szombathelyi ébredők is hitet tesznek mellette? Az csak elég kompetens. A közép-korban sokkal kisebb kapacitásoknak is elhitték az egészet.

Ennyi kétségbevonhatatlan tény birtokában az ébredő elvtárs a tanulságokat is levonja. Sőt tanácsokat ad. Ilyesfélét:

„Ha Oroszország talpraáll, akkor azt a radikális megoldást, amit ők a zsidókérdés tekintetében csinálni fognak, nem látta még a világ. Mi is minél előbb várva-várjuk ezt a radikális megoldást, mert még nekünk is fizetetlen az egész számlánk, amit semmi pénzzel nem, hanem csupán zsidóbőrrel lehet majd kiegyenlíteni!”

A „zsidóbőrrel való kiegyenlítés” tudvalevőleg elfogadott fizetési mód az egész kulturvilágon. Erre vall legalább a következő látnoki vízió is: *„A becsületes keresztény fajok irtó háborút fognak indítani a zsidó zsi-ványok ellen!”* Nem rossz a következő jóslás sem: *„A világforradalom helyett valószínűleg világpogrom fog következni.”* A pogrom nevezetű szép kulturszokásra egyébként, mint a lapocskából kitűnik, a szombathelyi ébredők jól fel vannak készülve. Így például már most bejelentik, hogy a megkeresztelt zsidónak még pogrom esetén sem lesz kegyelem. Végül e sok bölcseséget a szerkesztő ur tömören összefoglalja és kijelenti, hogy ez *„a keresztény jogrend és a zsidó uszítás helyett a keresztény felebaráti szeretet.”*

Isten ments, hogy ebben kételkedjünk! Elhisszük, hogy a zsidók uszitanak, ellenben az ébredők szüntag szeretetet és jogrendet prédikálnak. Csak az a baj, hogy a büntetőtörvénykönyv másképpen vélekedik. A lap szerint a cikkekért *Gebhardt Pál*, az ébredők alelnöke, vállalja a felelősséget. Reméljük is. Mert nekünk jó érzékünk van ugyan a humor iránt, de mivel szentesített törvényeink szerint az izgatás és gyilkosságra való felbujtás büntetendő cselekmény, *Gebhardt Pál* fajmagyar nevű barátunk ellen mégis megteesszük a bűnvádi feljelentést.

Dr. Venetianer Lajos főrabbi

tanulmánya Dávid király világpolitikai jelentőségéről a Mult és Jövő havilapjának szeptember 1-i számában.

Kis riportok.

Az új keresztény és a kurzus.

Az új keresztény természetesen zsidó volt. Hozzánk tartozott, amíg az nálunk nem járt semmiféle áldozattal és mellőzéssel. Szép idők voltak s a magunk fajta álmadozó ember szívesen időzik e szép és menyei multban. Mert úgy van, ahogy mondom. Volt idő, amikor hangosan is lehetett valaki zsidó. De azután jött a nagy fölfordulás és a legcsöndesebben is hűn volt zsidónak lenni. És magyar emberszámba csak azt vették, aki nemcsak erkölcsével vallotta a krisztusi tanokat, hanem egyszersmint anyakönyvileg is a keresztény egyházhoz tartozott. Akkor aztán igen sokan a mi fajtánkból megfordultak a rabbinátusi hivatalban és a katolikus plébánián. Tőlünk kiléptek és oda beléptek. Egyszerű aktus, nem jár sok ceremóniával. Becsületes ember egy inget is több meggondolással vált, mint ezek a vallást

s nem telt bele egy hét vagy kettő s így lettek a sziriaiakból az új-keresztények. És akkor fölélegzettek és hangosak lettek. Minden privilegiumuk meg volt hozzá: az új keresztlevél.

Ismerőseim kiterjedt táborából is került ki sok olyan új magyar, aki még az ébredőknél is hangosabb volt, ha egy csöndes zsidóval szembe került. De az idők, a természet rendjénél fogva, mulnak s az új magyarok is egyre sokasodtak, olyannyira, hogy a kurzus hatalmi tényezői jónak látták a hírhedt *numerus clausus* ő rájuk is kiterjeszteni. Most legutóbb is azt olvastuk *A Nép* című keresztény-szociális ujságban, hogy a keresztény szociális mémorandummal fordulnak a kormányhoz, mely szerint úgy az állami, valamint minden közhivatalban, továbbá minden téren, a kereskedelem és ipar terén is, kifejezetten csak született keresztény ember részesüljön az állampolgári jogok előnyeiben. Tehát csak született keresztény. Uram isten! Az új magyarok új szekere katyuba jutott. Ki mozditja azt ki onnan?

A *Nép* című lapot zsebre vágtam s alig vártam már, hogy egy ilyen magyarral szembe kerüljek, hogy megmutassam neki az új hírt s hallhassam a véleményét, láthassam derült és szélesen mesolygó ábrázatát, amint elkomorodik. A sors csakhamar ekémsodort egy ilyen diszes emberpéldányt.

— Olvasta? — kértem tőle kaján örömmel.

— Mit? — válaszolt ő keresztényi nyugalommal.

— A mémorandumot.

— Milyen mémorandumot?

— Az új keresztények ellen.

S ezzel kiveszem a zsebemből a lapot s odanyujtom neki a cikket és figyelem az arcát. Ő olvas. — egyre csak olvas és az arca, a gömbölyű piros arca úgy megnyulik, mint az angol parkbeli torztükör előtt.

— No mit szól ehhez Ön, mint új keresztény? — mondom neki tettettet aprehenzióval.

Ő egy darabig hallgat s aztán, mint akit ez egyáltalán nem érint, így válaszol:

— Ez csak az új keresztényekre vonatkozik. Én már egy év előtt léptem át a katolikus egyházba. Ez engem nem érint.

— De ott úgy van, hogy csak született keresztény élvezhesse az állampolgári jogokat, maga pedig nem született keresztény.

— „Annyi baj legyen” — mondja ő zamatos magyarsággal, a keresztapám Bangha páter, rám ez nem vonatkozik.

— És aztán?...

— És aztán?... Ugy se lesz ebből törvény.

— És ha mégis lesz belőle törvény, akkor mit fog csinálni?

— Akkor megyek Palesztinába chalucnak.

S ezzel az új magyar elsietett a Sörház-utca felé. Talán az ébredőkhöz ment.

(i—r.) *

Zsoldos tanintézet

a legjobban készít elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józ. 124—47.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Özv. Timár Szaniszlóné. A próféta beszél . . .

Két hét előtt már részletesen megemlékeztünk arról a brutális jogtalanságról, amelylyel Zilahi-Kiss Jenő, a hirhedt kommunista cikk szerzője és jelenleg a főváros tanügyi diktátora özv. Timár Szaniszlónét állásától megfosztotta. Ez az intézkedés a legnagyobb felháborodást keltette az egész országban és rajtunk kívül Rákosi Jenő, a legnagyobb magyar publicista is egy nemes haragtól izzó cikket írt e szerencsétlen hölgy érdekében a Budapesti Hírlapba. Jogtalan és igazságtalan mind a 166 zsidó tanítónőnek elbocsátása, de különösen kirívó a durva igazságtalanság özv. Timár Szaniszlóné esetében. Mert özv. Timár Szaniszlónénak olyan multja van, és a fővároshoz való bejutását oly szomorú körülmények előzték meg, amelyek előtt nemcsak Rákosi Jenő, de még a kommunista levél szerzője is tisztelettel meghajolhatna. Az özvegy férje országos nevű író volt és a mult század nyolcvanas éveiben igen szép szerepet játszott a magyar irodalomban. Egyetlen fia a világháboruban hősi halált halt. Az apa roncsolt idegei nem birták ki a csapást: hat héttel fia halála után ő is elhunyt. Özvegye egyedül maradt gyermekeleányával a legnagyobb nyomorban. Timár Szaniszló befolyásos hírlapíró kollégái járták ki akkor, 1917-ben az özvegy számára azt a kis tanítónői állást, amelytől most négy évi becsületes és odaadó szolgálat után Zilahi-Kiss Jenő megfosztotta. Özv. Timár Szaniszlóné, aki a hazáért áldozta fel férjét és fiát, ma újra a legsötétebb nyomor szélén áll. Az elbocsátott tanítónők érdekében indított akciónk keretében elhelyezkedni nem tudott. Vidékre nem mehet. Fővárosi lakását nem adhatja fel. Leánya most jön a gimnázium VIII. osztályába s tanulmányait nem szakíthatja félbe az érettségi előtt. A magyar zsidóságnak azonban erkölcsi kötelessége, hogy veszni ne hagyja e nemes nagyasszonyt, aki olyan nevet visel, amely sok dicsőséget szerzett a magyar zsidóságnak és aki ma tisztán és kizárólag zsidósága miatt került nyomorba. Felkérjük budapesti olvasóinkat, juttassanak a nagyasszony számára valami állást, amelynek jövedelméből szerényen megélhetne és juttassanak leányának valami nevelői, instruktori állást, amely mellett a VIII. osztályt elvégezheti. Minden ajánlatot szerkesztőségünk szívesen továbbít a nagyasszony címére. Ha Rákosi Jenő megbecsülte, úgy nekünk, a testvéreinek is van erkölcsi kötelességünk vele szemben.

Dávid király a képzőművészetben

50 illusztrációval
a Mult és Jövő havilapjának szeptember 1-i számában.

Beiratások az osztrák egyetemeken. Mint a wieni zsidó főiskolai hallgatók végrehajtóbizottsága velünk közli, az osztrák kultuszminiszterium folyó évi augusztus 8-tól kezdve a beiratási díjakat osztrák állampolgárok részére az eddiginek háromszorosára, külföldiek számára pedig harmincszorosára emelte fel. A tanári testületnek azonban jogában áll különösen kivételes esetekben a beiratási díjat a belöldiek díjának ötszörösére, vagy teljesen annak színvonalára szállítani. E díjmérséklésre igényt tartók illetőségi helyükön kiállított szegénységi bizonyítványt tartoznak felmutatni, miért is ezt az illetőknek célszerű szülőföldjükről magukkal hozniok.

— Mit mondana Kossuth Lajos, ha ma élne. —

A lesujtó, elkeseredett kánikula után, egy őszi borongású nap virradt ránk. Az ég, amely még tegnap izzott fölöttünk, bágyadt szürkévé komorult. Az el-tikkadt fákat a szél zúgatta, az emberek fürgébben mozogtak. Fölfrissült az élet s jó magam is a hőhullám okozta letargiából fölverve, üdébben s gondolkozva jártam-keltem a városban. S mint ahogy az már meg-esik a magamfajtájú költő emberekkel, folyton muzsikált a fülemben egy régi versem e néhány sora:

„Mint cseresnyézés után egy árva szem a fán,
Ugy csüggök rajtad szegény nemzetem.
Siratni talán, vagy gyászolni talán
Maradtam vissza e bús földtekén?
Mert elvérzik a népem, elvérzik a hazám.

És mélázó hallucinációkkal csavarogtam céltalanul össze-vissza, felhangon recitálva az idézett sorokat. Nem tudtam szabadulni tőlük, üldöztek s lidérces konoksággal ott zümmögtek, muzsikáltak minden gondolatom mögött.

De szuggesztív erővel nagysokára mégis sikerült ezt a kísértő zenét elveszitenem s öntudatomat egészen más irányba kormányoznom. A nemzet sorsára eszméltem, arra a hallatlan tragédiára, amely az ezeréves Magyarországot lesujtotta, megtépte, földulta s naiv hittől azon tünődtem, vajjon létezhet-e olyan emberi erő, amely vissza tudja fordítani a végzetet, ami úgy rászabadult minden oldalról erre az energiáktól feszülő, őszerejű földre, mely fölött néhány milliók tusáznak, birkóznak, élet-halálharcot vivnak a kenyérért, a levegőért, a békés munkálkodást és egy derűsebb jövődőért. És így töprengve, elmélkedve sorra idézgettem magam elé a porondon lévő vezéreket. Bethlen, Ruppert, Friedrich, Szilágyi, Nagyatádi, Beniczky, Huszár s mindazok tünedeztek fel sorra, akiket a vihar fejnyi magasságra dobott föl a tömegekből. S kérdeztem önmagamtól: vajjon közülök való lesz-e a nemzet új napcsillaga, amely életet, fényt és termékenységet sugároz szét a sivataggá tarolt magyar síkságon? Közülök való lesz-e, ki elcsitítja a háborgásokat s aki rácszmél a szeretet parancsa szerint való életre, aki nem tesz különbséget ember és ember között, bármilyen templomban imádja is az Egyistent. Mert soha jobban nem kellene valaki, aki csodatévő ékesszólással a békeesség ígését hirdesse s reményt gyújtson a megkeserült szivekben.

Vezér kellene, igazi elhivatott, aki tud merészkedik a korlátoltak sorompóin, s aki nem siket a kor parancsoló szavára. De hol késik ez az igazi próféta?

Igy elmélkedtem, amikor valaki hozzám lépett s így szólt:

— Jöjj velem, elvezetlek ő hozzá, aki új feltámadásra készül, hogy megváltsa népét.

— Hová vezetesz? — kérdeztem csodálkozva s vizsgáltam az idegent.

— Jöjj és ne kérdezz! — felelt vissza s én szinte lenyűgözve követtem.

Zegzugos utcákon osontunk keresztül, ahol az élet dübörgött körülöttünk. Kocsik, emberek, tömegek vonaglottak a házsorok között, vásári zaj csapott a fülünkhöz, gyerekek hancuroztak a járdák mentén s ebbe a nagy összevisszaságba belecsendült egy verkli avult muzsikája is. S ekkor újra megszólalt az idegen:

— Ez az élet.

S én hozzáfűztem:

— Megy a maga útján.

— Mint a gondolat... — válaszolta ő és bólintott a fejével.

Egyszerre csak egy fal elé jutottunk. Hosszu fal volt, két világ határmesgyéje. Atléptünk rajta. S ekkor újra megszólalt az én vezetőm:

— Lásd, itt fogod őt meglátni, akit ott idéztél a lélektelen zsvajban. Szellemalakot ölt, mint Hamlet atyja és megszólal előtted. Jöjj és ne félj.

Borzongás futott rajtam végig, amint a zugó és lengedező fák alatt mentem. A szél pörlekedve viaskodott mindennel, ami eléje került, söpörve száguldott a sírkövek között, maga előtt sodorta a kegyelet elszáradt virágait, a koszorufoszlányokat s barbár módon verte föl a megbékült boldog emberek csöndjét.

— Itt vagyunk, — szólalt meg ismét az idegen. — Gondolj rá és ő meg fog előtted jelenni.

— Hogy szólítsam meg őt?

— Ne szólj semmit, csak gondolj rá.

— De én szeretném hallani!

— Megszólal ő.

— De kérdezni szeretném.

— Ne kérdezd, mert ő ugyanis tudja a gondolatodat.

E pillanatban emelkedni kezdett a hatalmas kölap s ő kilépett a mélységből. Merőn néztem az arcát s ő megszólalt:

— Az elnyomatásban és szolgaságban sinylődök harca fenséges, ezerszer oly fenséges, mint Dávid a pásztor, midőn parittyával kezében Góliáthot harcra hívja ki. Izrael istene megáldotta a pásztor Dávidnak parittyáját! Az igazságnak és könyörületességnek istene meg fogja áldani a második Izraelnek vállalkozását, melynek neve: Magyarország.

— Én szabad népet akarok a helységben, a családban, a községben, a megyében mindenütt. A szabadság egymásra rakásában találom, mit szabadságnak neveznek, — mert ebben fekszik a nemzet legbiztosabb és leghatalmasabb talpköve.

— Én mint ember Krisztus vallásának követője vagyok, ki arra tanított, hogy szeressük felebarátainkat, mint önnön magunkat s én az egész emberi nemzetet, amennyire az emberi gyarlóságból kitelik, szeretettel szoritanám szívemhez. Mint polgár az egyenlőség embere vagyok, ki senkitől sem kérdezem e honban, melyik templomban imádja istenét, hanem azt szeretném, hogy e honnak minden polgára közösen élvezzé, mint a jogot, úgy a szabadságot.

— Ha ezen urak felfognák, hogy nem az a hivatásuk, hogy politikai kormányt képezzenek, hanem a népet erkölcsössé és műveltebbé neveljék, akkor sok do-

log másképp állana, mert minden népnek állapota rossz karban van, hol a pap több, mint pap, hol az egyszersmint politikai hatalmat gyakorol.

— A szabad sajtó, a nyílt szó s a szárnyaló gondolat: e hármass pilléren a legszilárdabban áll a státus s ahol egy nemzet e fundamentumán rést ütnek, ott már gyászol a szabadság génusza. S van-e nép, amely önnönmagát itéli szolgaságra?...

Föl akartam jajdulni, de a nagy szellem e pillanatban eltűnt s tűzfénybetűk ragyogtak a helyén s megszire vetítették a nevet:

Kossuth Lajos.

A vezetőm is eltűnt mellőlem s én egyedül álltam a Pantheon előtt mélyen megrendülve. Mire magamhoz tértem, újra hűvös szél kerekedett s visszafelé vettem utamat, hogy újra elnyeljen a vásári zsvaj, a harc, a düböngés, az élet az igazságtalanságok tengere.

Peterdi Andor.

PATAI JÓZSEF

ÚJ KIADATLAN VERSEI

a Mult és Jövő havilapjának szeptember 1-i számában.

HOLDER JÓZSEF:

És most már...

És most már egy percre megállni
és lenézni vissza az útra,
aranylott ott egyszer aranypor
s a zápor a semmibe fújtja.

És most már: csak messze figyelni
tűnt madarak halkdalú titkát
és nézni gyakorta a fészket,
még jönnek-e vissza pacsírták?

És most már: ha zizzen a cserje,
csak csöndbe dalolni a széllel
és árnyamat rázni remegve
és sírni, ha rámtör az éjjel.

És most már: csak várni míg éj jön,
már egyetlen csók tüze égjen
s halk dallal ajkamon akkor
meghalni a csillagos éjen.

Fordította: Bródy László.

Kasrutellenes mozgalom a délafrikai köztársaságokban. A délafrikai államszövetségben ujabban mozgalom indult meg, hogy az állatok rituális levágását hatóságilag tiltsák be. E furcsa mozgalom hívei álláspontjukat állatvédelmi szempontból indokolják és azt állítják, hogy a saktolás az állatnak fölösleges fájdalmat okoz. Dr. Landau délafrikai főrabbi e vádakra hosszabb cikket tett közzé a sajtóban és rámutatott arra, hogy e kérdést állatvédelmi és humanitási szempontból Németországban és Svájcban már részletesen letárgyalták. A legkiválóbb állatorvosok és egyetemi tanárok kimutatták, hogy e támadásoknak semmiféle tudományos alapjuk nincs.

Munkácson Keleti Ujság címmel új napilap indult meg, amely a zsidó ügyeknek is lelkes szószólója.

Rendelje meg:

RAAB ANDOR:

Mayer Litvák unokája

Tanulmányok és novellák.

A Mult és Jövő kiadása.

A pompásan kiállított, gazdag és érdekes tartalmu könyv ára 50.— korona.

Megrendelhető postautalványon a MULT és JÖVŐ kiadóhivatalában: Budapest, VI., Podmaniczky-u. 39.

Dr. Leitner Adolf.

Zsinóros, magyar nadrágban, csizmában, kora reggel megimádkozván, indult a jászberényi gimnáziumba a jászági kis zsidógyerek. Magyarának született, zsidónak nevelték jó módú szülői. Ilyen volt mint gyermek; itt szivta a jászok magyar levegőjét és így is halt meg, telve izzó hazaszeretettel, zsidó erényekkel, melyeket szülei házában tanult, nagyszüleinél gyarapított, családjánál fokozott és a közéletben mások javára értékesített. Eleinte mint ügyvéd, látván a közélet igazságtalanságait, huzódott tőle. Nem vett részt benne. Vázsonyi programja — melyre fölhevíttem figyelmét — magával ragadta és az otthon ülő, családjának és hivatásának élő ügyvéd, kimerészkedett az igazság világító fényébe. Vázsonyi programjára tesz fogadalmat. Részt vesz a Demokrata-párt alakításában és vezetésében. Komoly, megfontolt előrelátása, bölcsesége, melyet hosszú, korán öszülő szakála oly illendően ékesített, az igazságszeretettől izzó, fiatal harcos kis csoportnak csakhamar vezetőjévé, mérsékelőjévé, a hangos szavak tompítójává tette. Így jutott a fővárosi törvényhatósági bizottságba. Itt szerénységével és szívéllyel, lebilincselő modoránál fogva csakhamar a főváros egyik közszeretettnek, köztiszteletnek örvendő alakja lett. A főváros érdekében működő minden fontosabb bizottságnak tagja volt. Mint ilyen különösen a pénzügyi bizottságban fejtett ki közhasznú munkát. Mert pénzzel tudott bánni. Különösen más pénzével. E téren, amely könnyen volt kapható arra, hogy a saját pénztárcájába nyuljon, oly tulzott volt skrupulózításában akkor, amikor közpénzek hováfordításáról volt szó. Tekintélyét, szavának súlyát növelte önzetlensége. Soha magának vagy hozzátartozói részére nem kért semmi előnyt. Csak mások igazságáért fáradozott.

1905-ben Miskolc városa képviselőnek jelölte és csakis többszöri felkérésre, barátainak unszolására határozta el magát, hogy e megtiszteltetést elfogadja. Tudta, hogy mily nagy kötelességet vállal magára, melynek meg is kell felelnie. Ő, aki nyolcadik gimnazista korában, mint az intézet legkiválóbb tanulója üdvözölte egykor Apponyit Jászberényben, most már mint képviselőtársa fogadhatta szerencsekívánatát. A parlament legszorgalmasabb látogatója volt. A közjóért, humanisztikus, szociális célokért, valamint a közszabadságokért tartott beszédeit mindig figyelemre méltatták.

A Szentegyletnek, a budapesti hitközségnek hosszú éveken át tevékeny választmányi, előjárósági tagja volt. Mint az alapítványi bizottság elnökének, a legtöbb gondot okozott neki, ha valamely kérelmező kísütött valamely szegről-végről való rokonságot vele és ezt akarta előnyül felhasználni. Ez nála éppen ellenkezőleg érvényesült. Az ilyennek igényét még szigorubban bírálta el és tagtársai hangoztatott bizalma mellett sem akart résztvenni a döntésben mert azt hitte, hogy befolyásolva van az állítólagos rokoni köteléktől.

Allandóan sokan keresték fel, mint tekintélyes városatyát. Mindenkit meghallgatott, mindenkivel szóba állott, senkit sem rázott le a nyakáról egy-egy adománnyal. Mindenki ügyes-bajos dolga érdekelte és iparkodott rajta segíteni, jelenét, jövőjét megalapozni. Különösen tanítválasztások előtt nőtt nagyra a tömeg

azokból, akik hozzá, mint iskolabizottsági elnökhöz folyamodtak. Türelme sohasem fogyott el és a legkellemetlenebbeket sem tudta elutasítani. Támogatást ígért és az ígéretét meg is tartotta. De pozitív sikert a legérdemesebbnek sem ígért. Csak az hozta ki sodrából, ha kedveskedve, hizelegve azt mondták neki, hogy „csak egy szavába kerül”. Ez a kijelentés ismert szerénységét bántotta meg. Azzal tiltakozott ellene, hogy „nem Isten és másnak is van véleménye és lehet ellenkező véleménye is”.

Ilyennek tudta magát, mint nagy befolyású városatyát. Részt vett mindenféle jótékonyági, szociális akcióban. Ingyen tej, ingyen kenyér, népfürdő, zsidó-ifjak egyesülete, zsidó menza, vakok országos egyesülete, patronázs-egyesület, közművelődési egyesület, anya- és csecsemővédelem, izraelita kézműves, földműves-egyesület, achavasz reim, bikur cholim, szünidei gyermektelep stb. stb. sok-sok egyesületnek nemcsak anyagi támogatója volt, hanem a vezetésében, gyűlésezéseiben is dolgozott. Ha felkérték ilyen tagságra, elnökségre, ezt nem tudta megtagadni. Vállalta. És ha vállalta, dolgozott s csakhamar vezérüket látták benne tagtársai. Ezért hivatásos munkáján csak éjszaka, sokszor hajnalig, reggelig dolgozhatott. Talán ez ártott meg neki.

Családja kérésére, unszolására letett az ügyvédségről, de az irodáját nem tudta elzárni a kérelmezők előtt. Ezekkel továbbra is foglalkozott. Nagy megnyugvást jelentett neki, ha Szakácsiba, birtokára utazhatott nyaralni. De onnét is vissza-visszautazgatott „ügyfelei” miatt, akiknek leveleit oda is sűrűn hordta a posta. Pedig ott is talált dolgot. A néhány családból álló hitközségnek szegényes, szalmafedeles templomnak nevezett háza nem tetszett neki. Mint jó zsidó nem tartotta Istenéhez méltónak a helyet. Ezért a vidéken szokatlanul izléses, művészi hajlékot építtetett saját költségén, a kastélya mellől kihasított területen. Azt akarta, hogy édesapjával itt méltó helyen tölthesse a zsidó nagyünnepeket. Ezek voltak az okai annak, hogy az, akivel egyszer is beszélt, tisztelője, nagyrabecsülője volt. Ezért volt oly népszerű. Rá is mondta Ötvös Károly, hogy ő az egyetlen homo publicus, a közélet embere, akit ismer, akitől a népszerűség nem távozhatott el soha. A közszeretettben mindig megmaradt.

Sokat utazott. Összejárta Orosz-, Olasz-, Német-, Francia-, Angolországot, Skandináviát. De mihelyt alkalma nyílt rá, szíve szándéka szerint, megjárta a Szentföldet, Palesztinát, Jeruzsálemet. Néhány év előtt betegeskedni kezdett. Nehezen volt rávehető, hogy visszavonuljon a közélettől. Barátai sűrűn látogattak el hozzá magányába is. Csak a Nemzeti Demokrata Párt ügyvezető-elnökségében maradt meg mindhaláláig. A Károlyi-forradalom sok aggodalmat okozott neki. A vörös rémuralom pedig inkább mint valami lehetetlen álom megvalósulása hatott reá, de érezte, tudta, hogy ez csak pünkösdi királyság. Rettenetesen lesújtotta a nagy hévvel és borzadálylyal fellépett antiszemitizmus. Pedig nem ismert ember és ember között különbséget. Ezt bizonyítja a más vallású tisztelők és fővárosi tisztviselők hálás nagy tömege. Mikor a háborúból visszatért kitűnő fiait, kik közül az egyik hároméves olasz fogságot szenvedett végig, az egyetemre nem eresztették be, mert ők nem igazi magyarok, ez betegségét szemlátomást sulyosbította. Sokszor majdnem könnyezve, melankolikusan panaszolta, hogy ő mily nagyot csalódott. Abban a hitben, amiben átélt egy életet, büszkén, buzgón, azt, hogy ő magyar, még pedig jó magyar, ezt nemcsak szóval, hanem tettekkel meg-

tagadták tőle. Ez fájt neki a legjobban. Fájt azért is, mert egyik, kitünőnek indult medikus fia pályát változtatott, a másikat meg kénytelen volt az akkor koplaló, fagyoskodó Németországba, sok akadályt leküzdvé, küldeni.

Ezek távolléta és a zsidókra beborult ég ellen vigaszt a zsidók történetének, valamint a próféták könyvének tanulmányozásában keresett és talált. Utóbbi időkben pedig két kis unokájának a tanításában, héber és vallásos nevelésében talált gyönyörűséget. Ezekből a zsidókra szomorú időkben azt a tanulságot merítette, hogy erősíteni kell a zsidóság hitét, fokozni kell a zsidók tudását és terjeszteni kell a magyar zsidó erkölcsöket, a maguk tiszta, nemes értelmében.

Ő, akinek volt ereje, volt lelke a főváros, az ország, a hitközség ügyeivel, a mások ügyével foglalkozni, nagy szíve rávitte arra, hogy két kis unokájának a héber olvasásában, írásában és számolásában mintegy újra kezdve életét, gyönyörűséget találjon. Nagy lélek, nemes szív, szerető szív képes csak arra, hogy a legnagyobb mellett a legkisebbnél is örömmel tudjon foglalkozni.

E nagy szív állott meg hirtelen, váratlanul, alig hatvan év után. Megfogyott a zsidóság egy kiváló jó magyarral és elvesztett a magyarság egy hazafias zsidót. Ezért nagy veszteség dr. Leitner Adolf elmulása.

KRÓNKA ÉS SZEMLE

A KIADÓHIVATAL KÖZLEMÉNYEI. Felkérjük azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése július 1-től szeptember 1-ig terjedő időben lejárt vagy lejár, a mai számunkhoz mellékelt postabefizetési lapon azt megújítani sziveskedjenek. — A művészi folyóiratunk azon előfizetői számára, akiknek előfizetése lejárt, a mai postával befizetési lapot küldöttünk és kérjük, hogy azt megújítani sziveskedjenek. — Kérjük azon barátainkat, akik Raab Andor: Mayer Litván unokája című könyvére előfizetési ivateket vettek, hogy azokat sürgősen juttassák vissza kiadóhivatalunkhoz, miután a könyv szétküldését megkezdettük.

Widder Salamon héber olvasókönyve, amely most hagyta el a sajtót, az első lépés hazánkban a modern és eredményes héber oktatás felé. A könyv teljesen szakít eddigi ósdi és elavult héber tanítási módszerünkkel, amely a növendékeket pusztán értelmetlen és gépies olvasásra akarta tanítani s amelynek eredménye az volt, hogy a tanulók 12 évi óriási munka után az utolsó héber betűt is elfelejtették. Hallatlanul szegényes és szomorú jelenség, hogy a modern fiatalságunk már olvasni sem tud héberül és a számára szerkesztett kis naptárakban még a Káddis-imát is latin betűkbe kellett átírni, különben a vallásos gyakorlatnak ez az utolsó emléke is kiveszne belőlük. A héber betűknek elfeledése szükségszerűen maga után vonná a vallási nihilizmust, hiszen a templomban az imakönyvet sem tudják már elolvasni, egyszerűen nem mennek hát templomba. A magyar zsidóság belső szétküldése itt kezdő-

dött a héber nyelv hanyatlásánál és a regenerációnak is innen kell ismét kiindulnia. Az eddigi gépies, értelm nélküli olvasástanítás élettelen és eredménytelen. Eredményt csak attól a módszertől várhatunk, az igazi fonétikus, a gyermek értelméhez kapcsolódó olvasni tanítástól, ahogyan más nyelvek alfabétumát oktatják. Ezt az új csapást törli most Widder Salamonnak, a kiváló pedagógusnak olvasókönyve. Módszere tisztán szemléltető és fonetikai. Nem betűket tanít, hanem fogalmakat, amelyeket képekkel szemléltet. A fogalmat bontja azután szét hangokra, úgy ahogy az minden elemi iskolában a szemléltető fali táblákon látható. E módszer mellett a gyermek az olvasással együtt tanulja meg játszani könnyedséggel a nyelvet is. A módszer nem új, minden más nyelvben sokszorosan kipróbáltak, csak éppen a héber oktatás terén zárkóztak el makacsul előle. Reméljük, hogy az eddigi héber oktatás szomorú eredménytelensége jobb belátásra bírja az illetékes köröket és e könyv valóban egy szebb jövő első fecskéje.

Helyreigazítás. „Saul is a próféták között van?” című cikkünkkel kapcsolatban. Mühlbeck Károly, az ismert művész megjelent szerkesztőségünkben és annak közlésére kért fel bennünket, hogy művészetében soha pártpolitikai szempontok nem vezették. E nyilatkozatnak szívesen adunk helyet és le kell szögeznünk, hogy említett cikkünkben Mühlbeck Károlynak személyét, sem művészi világnézetét megbánni nem akartuk.

Rabbiválasztás. A tapolcai izr. hitközség Eisenberger Géza rabbit egyhangulag kerületi rabbijává választotta.

A „Hazaárulók” című plakátot, amelyet Budapesten a rendőrség intézkedésére az utcáról eltávolítottak, újabban Kalocsán ragasztották ki. Mondanunk sem kell, hogy a kalocsai rendőrség nem távolította el a falakról.

A szegedi egyetem és a zsidóság. A pesti zsidó egyetemi hallgatók tekintélyes része újból nehéz küzdelmek előtt áll a Kolozsvárról menekült Ferenc József egyetemnek Szegedre való áthelyezésével. Körülbelül 300 zsidó egyetemi hallgató ellátásáról és elhelyezéséről kell gondoskodni, olyan 300 diákéról, kik hosszú fizikai és lelki szenvedés után jutottak el addig — hogy ennek az egyetemnek hallgatói lehettek. Azonban a megtagadott zsidó ifjuság segítségére minden eszközt meg kell ragadnunk! E helyen is fölhevítjük az illetékes zsidó tényezők figyelmét a jövő generáció gazdaságilag szomorúan súlyos helyzetére. Miből éljen és lakjon egy szegény zsidó ifju Szegeden? Kell, hogy-e kérdés élénken foglalkoztassa különösen a pesti, szegedi és szeged környéki városok zsidóságát. E városokból rekrutálódik a Ferenc-József egyetem hallgatósága, nem szabad tehát cserbenhagyni saját fiainkat. Meggyőződésünk, hogy az egyetemes zsidóság is megtesz mindent fiaink helyzetének javítására s jól tudjuk, hogy különösen a fentnevezett hitközségek fognak áldozni, ha kell — erejükön fölül is. Azonban figyelmébe ajánljuk zsidó közéletünk nagyjainak a problémát. Gondolkozzanak e kényes kérdés megoldásán s a magára hagyott zsidó ifjuság reménytelen gazdasági jövőjén. Fiainkban él az akarat s minden akadályon keresztül csak egy cél lebeg előttük: a tudásnak elérése. Karoljuk föl tehát meleg szívvvel a zsidó ifjuságot, kik hősiségüknek oly példáját adták, kik annyi fáradalomban és keserűségben eltöltött idő után újból elszakítatnak a szülői háztól. Mutassák meg a zsidók, hogy nemesak erkölcsileg, hanem anyagilag is „akarják” tá-

megadni az ifjúságot, mely így maga mögött egységes és áldozatkész falankszot tudva, bátran szembe nézhet minden akadállyal. A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Orsz. Szöv. mindent elkövet tagjai elhelyezésére. Ez uton is fölhívja jelentkezésre azon zsidó egyetemi ifjakat, kik Szegedre mennek s még nem jelentkeztek — jelentkezésre. Egyben fölkéri őket, hogy esetleges propozíciókkal forduljanak a szövetség e célból megbízott Bizottságához, mely a napokban már beszámol tagjainak az elért eredményekről.

Nemzetközi zsidó könyvkiállítást rendez az „Ever“ könyvkiadó vállalat szeptember elején Berlinben különösen azok számára, akik nyugatról a karlsbadi XII. cionista világkongresszusra utaznak. A kiállítás felöleli az utolsó évek teljes héber és jiddis irodalmát, továbbá a német, francia, angol és orosz irodalom azon részét, amely a zsidókérdést érinti. Különösen gazdagnak ígérkezik a luxuskiadványok és bibliofil ritkaságok gyűjteménye.

A Budapesti Talmud Egylet héber iskolájának (VI., Vasvári Pál-u. 5.) kezdő, halad, felső és Barmicva tanfolyamain a tanítás szeptember hó 8-án kezdődik. A tanítás ingyenes. Beiratás naponta 9—12 és 3—5 óra között.

Grünwald budapesti főkantor nagysikerű hangversenyköruton jár a szlovenszkói városokban. Művészetét az ottani lapok megleghangu cikkekben méltatják.

Az ungvári Zsidó Néplap egy évi működés után beszüntette megjelenését. Eleven, harcos ujság volt, amely bátran küzdött a zsidóság érdekeiért.

Az Örömvölgy-utcai imaház Talmud Tóra iskolájában a beiratások folyó hó 28., 29., 30. és 31-én tartanak meg Örömvölgy-utca 9. sz. alatt. A tanítás díjmentes.

Dr. Enten Manó kassai főrabbi igen érdekes polemikus cikksorozatot írt a Kassai Hírek című napilapba, amelyben a cionizmus kérdéseit világította meg. E cikkek vitába szállnak a helyi sajtóban megjelent zsidóellenes közleményekkel. A vita háttérét és alapját az a nagy feltűnést keltő cikksorozat adta meg, amelyet Biró Lajos, a wieni Jövő című lapban „A zsidók útja“ címen jelenleg közzétesz. E cikksorozatra magunk is visszatérünk.

Halálozás.. Bauer Jakab, a magyar izr. kézmű- és földművelési egyesület iparos-tanoncotthonának gondnoka meghalt. Harmincnégy éven át állott az egyesület szolgálatában és életrevalóságával, természetes eszével, egészséges ösztönével és fáradhatatlan buzgóságával méltó hasznos munkát végzett. Mint az iparos-tanoncotthon gondnoka példás rendett tartott és atyailag gondoskodott az egyesületi pártfogoltak testi szükségleteinek mentül jobb kielégítéséről. A legutóbbi két év szomorú eseményei azonban lelkileg megtörték és egészségét aláásták. A tanonc-otthon, az egyesület anyagi helyzetének leromlása miatt bezárult s ő elvesztvén éltető elemét, a munkára való készséget, már csak látszólagos életet élt. Fiuk nélkül sivárrá lett neki az otthon és tartalmatlanná az élet. Ezt nem is tudta pótolni sem feleségének, sem fiának, sem rokonainak gondoskodó ragaszkodása. Végtisztességén megható módon és mértékben nyilatkozott meg az egyesület volt növendékeinek iránta való nagy hálája és szeretete. Dr. Weiss Mór, rabbi bucsuztatta, magasan szárnyaló, tartalmas beszéddel, érdemeit az egyesületi igazgató méltatta, sirjánál pedig az egyesület kertészképző-telepének egyik növendéke mondott megindító imát. Az egyesületi pártfogoltakból

lett iparosmesterek, volt patrónusuk, Bauer Jakab nevének megörökítésére máris számottevő alapot gyűjtöttek s ennek a tőkéje is hozzá fog járulni, hogy a tanonc-otthonon mielőbb visszaadassék a rendelkezésének.

Halálozás. A tapolcai izr. hitközség mély részvéte mellett kísérték örök pihenőre folyó hó 7-én a hosszas betegség után 76 éves korában elhunyt Feleki Alajos nyugalmazott polgári iskolai tanárt, ki több mint négy évtizeden át vezette a hitközség és a chevra ügyeit. A kartársak nevében Alpár Mór nyugalmazott polgári iskolai tanár mondott nagyhatású beszédet, a volt tanítványok és a hitközség nevében Frisch László diszelnök tartott megleghangu bucsuztatót.

Az OMIKE Kulturotthona ipari tanfolyamaiban (VIII., Rákóczi-ut 17., I. em.) a legjutányosabban beszerezhetők: iskolai kötények és tornanadrágok a legjobb minőségben és minden nagyságban. Ugyszintén elvállal iskolai és intézeti ruhák és fehérnemű készítését hozott kelméből mérték szerint.

Az OMIKE Kulturotthona himző és felsőruhavarró műhelye (VIII., Rákóczi-ut 17. I. em.) elvállal mindenemű fehér és színes himzést és kézi ajourozást, azonkívül felsőruhák, bluzok és pongyolák készítését divatlap szerint a legjutányosabb árban.

A Hácófeh harmadik száma e napokban jelent meg. Mig az első két számban hazai tudósok tanulmányai domináltak, addig ez új szám már a külföldi jelentékeny tudósok dolgozatait tartalmazza, úgy hogy Blau Lajos, Gutmann Mihály, Weiss Miksa dolgozatainak folytatásai e számból teljesen kimaradtak és helyt adtak a külföld tudományos celebritásainak. Duschinszki Jakab (London) folytatja Oppenheimer Dávid biográfiáját érdekes tanulmányában. Hevesi Simon Jób tanulmánya klasszikus hébersége által és új iránya által, mellyel a Job problémát sége által és új iránya által, mellyel a Jób problémát tárgyalja, kelt általános figyelmet. Sper Juda (Lublin) a Klein Miksa és Molnár Ernő Ábrahám és Dávid történeti munkájának már méltatott analízise után Goldberger Izidor jegyzetei következnek, melyekkel körültekintéssel bőviti az Einstein féle enciklopédiát. A kitűnő varsói kutató, Poznanski Sámuel, a lengyel országgyűlés kiváló tagja a Kairuwius Rabinus Niszin egyik ismeretlen munkájából közöl szemelvényeket. Marx Alexander, a newyorki rabbi-képző tudós professzora egy középkori kéziratot Abotth kommentár egyik értékes részletét közli. A kitűnő Patai József folytatja oxfordi tanulmányai eredményeinek közlését. Krausz Sámuel hazánkfia, a bécsi szeminárium kiváló professzora a messiási tulajdonnevekről értekezik, melyek a gaoni korszakban divatosak voltak. Bibliografiai jegyzetek zárják be a számot. A külföld kiváló tudósai a legnagyobb érdeklődéssel kísérik a Hácófet, mely Magyarországból létesít kapcsolatot Anglia, Amerika és más országok tudósai közt. Nemzsidó teologusok éber figyelemmel kísérik a folyóiratot, mely vezető szerepet fog nemsokára vinni a tudomány terén és tanuskodik kulturális életünk nagy fokáról és így hathatós propagatora legyen a magyarság igazságos ügyének is.

Felhívjuk olvasóközönségünk figyelmét dr. Erdődi bélyeghirdetésére.

Adomány. Engel Irénke elhalálozásának évfordulója alkalmából Engel Samuné a Zsidó Árvaház részére 350 és a Bródy Adél gyermekkórház részére 350 koronát küldött be kiadóhivatalunkba.

A wiení Jüdischer Hochschuleausschuss a Joint tevékenységének ideiglenes szünete miatt a segélyezést erősen korlátozni volt kénytelen. Az anyagi eszközök elégtelensége folytán a most meginduló tanévben csak a már beiratkozott felső éves hallgatóknak juttathat segélyt. Ujonnan beiratkozók semmiféle segélyt nem kaphatnak, második szemeszterbeliek csak igen ritka esetekben. Hasonló határozatot hozott az Austrian Student Relief is. Az osztrák diákszervezetek ennek következtében kérést intéztek szerkesztőségünkhöz: közöljük a magyar-zsidó ifjúsággal, ne menjenek ki az osztrák egyetemekre minden pénz nélkül, pusztán abban a reményben, hogy az ottani zsidó diákszervezetek majd támogatják őket. A zsidó diákegyesületek forrásai kimerültek és akik rájuk építenek, súlyosan csalódni lesznek kénytelenek. Amidőn a Hochschuleausschuss e kérésének szívesen teszünk eleget, a magunk részéről is csak helyeselni tudjuk azt, hogy a meglévő szűkös anyagi eszközöket a régi hallgatók továbbtanulási lehetőségére használják fel. Ugyanekkor hangsúlyozzuk, hogy a diplomás pályákon túlteng a zsidóság és nem képes megélni. Érettségizett ifjainknak nem győzzük eléggé ajánlani: ne menjenek az egyetemre, menjenek gyakorlati pályákra! Könnyebben, jobban megélhetnek s nagyobb társadalmi megbecsülést is szereznek.

Halálozás. Folyó hó 18-án délután 5 órakor nagy részvét mellett temették 75 éves korában Schwarcz Bernátot, a Krausz-Moskovitz szeszgyárak félszázad óta hűséges és kiváló tisztviselőjét. Az elhunyt mindig vallásos életet élő hithű zsidó volt, a budapesti Chevra-Kadisa tagja. Ravatalánál dr. Weisz Miksa főrabbi mondott magas szárnyalású beszédet. A nagyszámu rokonság mellett gyászolják özvegye, szül. Klein Cecilia,

leányai: dr. Barta Mórné és Balázs Józsefné, fiai: Szász Gyula és Szász Menyhért, a Mult és Jövő munkatársa.

Eljegyzés. Blech Károly Bécs, Rappaport Erzsike Budapest jegyesek.

A Verő-féle iskolákban és az azokkal kapcsolatos tanfolyamokra bejárók és félbentlakók részére a beiratások megkezdődtek. Naponta 11—1-ig és 4—6-ig. VI., Gyár-utca 1.

Pessl „Mirákel“ Transformatio törv. védve, alkalmazható úgy magas, mint választott frizúrához, Budapest, IV., Váci-utca 19.

Pályázatok.

A dunaföldvári orthodox hitközségnél betöltendő állásra. Pályázótól megkivántatik, hogy schochet ubodek vesetpaszkener és kőre legyen. Azonkívül 12 gyereket gemorából napi 4 órán kell tanítani. Javadalmazás megállapodás szerint. Költséget csak a meghívott kap. Kis családok küldjék be pályázatukat Herczl Samuel, Dunaföldvár címre.

A nagyecsed i orth. izr. hitközség azonnal betöltendő metsző-előimádkozó (mohel) pályázatot hirdet. Moréherue előnyben részesül. Fizetés meg egyezés szerint és természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek. Csak azok pályázhatnak, akik három elismert orth. rabbtól kaboleszszaal birnak és magyar honcsok. Utiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg. Pályázati határidő 1921. szept. 15.

Nagyecsed, 1921. augusztus 8-án.

Az orth. izr. hitközség előljárósága.

IVRIA

BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI, TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41

RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

**SZOMBATON ÉS ZSIDÓ UNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSÍTÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.**

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési díja 4 korona.

Teljes ellátásra elvállalok két-három tanulót Dr. Frenkel vallás-tanár, Teleki-tér 5.

Egyetemi haligatónő nevelőnőnek ajánkozik. Jelige »Vallásos 21« a kiadóba.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiút a következő tanévre teljes ellátásra. Szigoruan rituális konyha. Gimnázium tözsomszédságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen érett fiam segíti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szóra-koztató módszerrel tanít amerikai mester, Podmaniczkyu. 57 II. 12.

Agilis hirdetési ügynökök felvételnek. „Bevezetett” jelgére a kiadóhivatalba.

Volt fővárosi tanító korrepetálást vállal. Leveleket »Hebert is tanít« jelgére.

Keresek vallásos fiatalembert azonnali belepésre, ki képes Chumist, Raschit, Gemoret, elemit és polgarit tanít. Faszakmát kitanulhatja. Friedmann Miksa fakereskedő, Mezonyarád, Borsodm.

Fővárostól elbocsátott okl. fiatal tanítónő maganórákat, correpetálást vállal. Cim: Barna Judit, Bérkocsis-utca 19. III. 16.

Lakás ellenében nyelvtanítást vállal correpetál uri fiu. »Egyetemi« jelgére.

Fővárostól elbocsátott tanítónő, kinek férje főreáliskolai tanár, az iskolai évre 2-3 tanulót vállal teljes ellátásra, esetleg tanítással. Cim a kiadóban,

Keresek III. gimnazista fiam mellé izr. nevelőt. Cim kiadóhivatalban.

Szigoruan orthodox családhoz szakácsnő kerestetik. Mindenes leány van. Weinberger Lipót, Földes.

Középiszkolák közelében lakó művelt nő 1-2 iugyermeket teljes ellátásra elvállal. Szondy-utca 44. A. Dános.

Dr. Erdődi, Rákospalota, Fő-ut 2. vesz 1916 óta forgalomban lévő használt, teljesen hibátlan (lehet mosva) magyar levél valamint portós és hivatalos bélyeget. Fizeti a névérték 5-70%-át a koronásokért, 8-120%-át a filiéresekért. Legkisebb tétel 1000 K névérték. Vesz minden kiadásu régi magyar bélyeget, nagy gyűjteményeket.

Főv. tanár egy közép sk. tanulót teljes ellátásra és correpetálásra fogad. Jó polgári ellátást nyújt. Bővebbet VIII., Mária Terézia-tér 3. III. 22.

TAPÉTÁK, kétaablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban. NEUSTADT FERENC, V., Erzsébet-tér 13.

PARÓKÁK

speciálisan és olcsón kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, úgy mint haifestést. **Feltűnő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben. BLAU MALVIN Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket, ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51, Teréztemplommal szemben. Cimre tessék figyelni! Telefon: József 105-35.

Jüdischer Buch-u. Kunstverlag

Max Hickl, Brunn

Zionistische Parteiliteratur — Hebräische Lehr- u. Wörterbücher — Neuhebräische Literatur — Rabbinische Literatur — Grosses Antiquariat :: Predigten ::

NEUERSCHEINUNGEN:

Hickl's Jüdischer Volkskalender 21. Jahrgang 1921/22 br. Mk. 10.—
Pinski David: Ausgewählte Erzählungen, Autorisierte Uebersetzung von H. Blumenthal elegt. geb. Mk. 14.—
Gewuloth, Doppelnummer 5/6 br. Mk. 10.—
Gewulothband 1-6 schön geb. Mk. 50.—
Katalog gegen Einsendung von Kronen 5.—

NYAKKENDŐHÁZ

Cégtulajdonos: LÁSZLÓ ANDOR, Budapest, IV., Kigyó-utca 5. és V., Deák Ferenc-utca 14.

Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!

Naponta változatos speciális étlap. Jó italok. Utravalók. E öfizetések. Blau Sámuel, Bpest, VI., Laudon-u. 1

Liszt! Értesítem a t. közönséget és nagybecsü vevőimet, hogy üzletemben a liszt árusítását nagyban és kicsinyben újból megkezdtem. Mindennemű elsőrendű budapesti malmi liszt és az összes fűszer és gyarmatáru a legolcsóbb napiárban kaphatók.

Szidon Simon
VII., Almássy-tér 12. sz.
Alapítva: 1880 Telefon: József 125-12

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek

Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungária műszaki vállalat

elsőrendű cipőüzeme
Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz.
Minden e szakmába vágó rendeltést elvállal.

Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

Aranyat 90-150 koronáig

hamisfogat, brilliánsot és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:

Lemmel Leó

ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47.

Küldjön dr. Erdődi címére Rákospalota, Fő-ut 2, 1600 K névértékű, használt, teljesen hibátlan, forgalomban lévő magyar bélyeget (1 kor.-t keveset) és Ön 6 hónapig ingyen kapja a »Mult és Jövőt«.

Megjelent a nyiregyházi izr. hitközség kiadásában:

Dr. Bernstein Béla: A zsidóság története, I. rész, II. kiadás, A középiskolák V., a kereskedelmi I. o. részére 26 K
— A zsidóság története, II. rész. A középiskolák VI., kereskedelmi II. o. részére 26 K
— Zsidó vallás. A középiskolák VII-VIII., a kereskedelmi III-IV. osztály részére 31 K
— Zsidó naptár, תשרי iskolai használatra. A közép- és polgári iskolák minden oszt. részére 4 K

Könyvkereskedőknek: Történet 20, Vallás 25, Naptár 3 K netto. — Megrendelhető a szerzőnél vagy Jóna Elek, könyvny. Nyiregyháza.

WEISER IZIDOR

Harisnya és kabát készítő, fejelek jutányosan. Nagydíófa-u. 34. Szombat és ünnep zárva.

Ékszer
Brilliáns
Hamisfogakat
Platinát

legmagasabb napi áron vesz
GROSSANTAL
BUDAPEST,
VIII. József-körút
23. félemezlet 1.

Készíték elsőosztályu elegáns divatos férfi ruhát כלי שממנו

Schlesinger Hermann

szabó üzlet, Népszínház-utca 22. sz.

Feladós-szerkesztő és kiadó: dr. Patai József. — Helyettes-szerkesztő: Raab Andor.

Róvó nyomda, Budapest

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára